

**RUSÇADAKİ VE TÜRKÇEDEKİ İSMİN
HALLERİNİN TANIMI, ORTAK ÖZELLİKLERİ,
FARKLILIKLARI VE OKULDA HAL SİSTEMİ
ÜZERİNE MATERYALLER**

Şahin KABLAN

**Yüksek Lisans Tezi
Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Doç. Dr. Bahar DEMİR
2017
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Şahin KABLAN

**RUSÇADAKİ VE TÜRKÇEDEKİ İSMİN HALLERİNİN TANIMI,
ORTAK ÖZELLİKLERİ, FARKLILIKLARI VE OKULDA HAL
SİSTEMİ ÜZERİNE MATERYALLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Bahar DEMİR**

ERZURUM – 2017

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

27/10/2017

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Rusçadaki ve Türkçedeki İsmi Hallerinin Tanımı, Ortak Özellikleri, Farklılıkları ve Okulda Hal Sistemi Üzerine Materyaller" adlı tezim/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

27/10/2017

[Şahin KABLAN]

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Bahar DEMİR danışmanlığında, Şahin KABLAN tarafından hazırlanan bu çalışma 27/ 10 / 2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Bahar DEMİR

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Shalala RAMAZANOVA

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 27 / 10 / 2017

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK

Enstitü Müdürü

F-85/01/21.10.2016

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ.....	VI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

RUS DİLİNDE GERÇEK ANLAM VE KULLANIM ÖRNEKLERİ

1.1. RUS DİLİ "HAL" KAVRAMI: TARİH VE MODERNLİK	3
1.2. İSİMLERİN, SIFATLARIN ve SAYILARIN ÇEKİMLERİNİN ÖZELLİKLERİ	14

İKİNCİ BÖLÜM

İLK VE ORTA DERECELİ SINIFLARDA RUSÇA DİLİNİN HAL SİSTEMİ ÜZERİNE MATERYALLERİN SUNULMASI ÖZELLİKLERİ

2.1. İLKÖĞRETİM OKULLARINDA HAL ANALİZİNİN TEORİK YÖNLERİ	30
2.2. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNDE DİLBİLGİSEL BİLGİLERİNİN İNCELENMESİ İÇİN YAZIM KURALLARININ ÖĞRETİLMESİNDE METODOLOJİK (USULE UYGUN) ÖZELLİKLER.....	36
2.2.1. 20. Yüzyıl Dilbilimcilerinin Bazı Eserlerinde Yazım Metodlarının İncelenme Tarihinin Yansıması.....	37
2.2.2. Orta Okul Öğrencileri İçin Yazım Ve Dilbilgisi Öğretiminin Genel Metodolojik Yönleri	41
2.3. ORTA SINIF ÖĞRENCİLERİ TARAFINDAN HAL EKLERİYLE İLGİLİ MATERYAL İNCELEMESİNDE DERS BİÇİMİNİN VE METODİK YÖNTEMLERİN KULLANILMASINA İLİŞKİN ÖZELLİKLER	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALLERİN TÜRÜ

3.1. HALLERİN EKLERİ.....	62
3.2. HALLERİN ANLAMLARI	63

3.3. HALİN NİTELEYİCİ DURUMU	64
3.4. HALLERİN ÖZNEL VE NESNEL ANLAMLARI.....	65
3.5. HALİN SOYUT (TEORİK) DEĞERLERİ	65
3.6. ÇOK MANALI BİRİM; HALLER	67
3.7. HALLERİN ÖZELLİKLERİ	68
3.7.1. Yalın Hal	68
3.7.2. -İN Hali	69
3.7.3. -E Hali	70
3.7.4. - İ Hali	71
3.7.5. -İle Hali.....	72

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HALLERİN YÖNTEMLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

4.1. TÜRKÇE HALLERİN FONKSİYONLARININ (İŞLEVLERİNİN) MANALARININ KULLANILMASI	75
4.2. DİL BİLGİSEL OLARAK İSMİN, CİNSLERİN VE SAYILARIN ÇEŞİTLERİ.....	82
4.3. SAHİPLİĞİN BELİRTİLİ VE BELİRTİSİZ TÜRLERİ.....	88

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRK DİLLERİNDE İSİMLERİN VE HALLERİN ÇEKİMLERİNİN TÜRLERİ (KATEGORİLERİ)

5.1. TÜRKÇEDE İSİMLERİN ÇEKİMİ.....	91
5.2. TÜRK DİLİNDE OLAN HALLERİN EKLERİ.....	92
5.3. TÜRK DİLİNDE SAYILARIN ÇEKİMİ	96

ALTINCI BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMALI DİL BİLGİSİ

6.1. YALIN HAL	102
6.2. SAYILARIN YALIN HALDEKİ DURUMU	105
6.3. SAYILARLA, SIFAT VE İSİMLERİN UYUMU.....	107
6.3.1. Yalın Hal	107

6.3.2. -İn Hali	107
6.3.3. -İ hali	108
6.4. TAMLAYAN HÂLİ EKİ İLE ALAKALI TERCÜMELER	108
6.4.1. "Bez" Edatının Çevrilmesi	109
6.4.2. "Do" Edatının Çevrilmesi.....	110
6.4.3. "İz" Edatının Çevrilmesi.....	110
6.4.4. "Ot" Edatının Çevrilmesi.....	110
6.4.5. "Protiv" Edatının Çevrilmesi.....	110
6.4.6. "S" Edatının Çevrilmesi	111
6.4.7. "U" Edatının Çevrilmesi.....	111
6.5. YÖNELME HÂLİNDE -E HALİ EKİNİN KULLANILMASI.....	111
6.6. BULUNMA HÂLİ EKİ İLE İLGİLİ ÇEVİRİLER.....	113
6.7. SIFATLAR, İŞLEVİ VE ALDIĞI ŞEKİLLER	116
 SONUÇ.....	 118
KAYNAKÇA	121
ÖZGEÇMİŞ.....	124

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RUSÇADAKİ VE TÜRKÇEDEKİ İSMİN HALLERİNİN TANIMI, ORTAK
ÖZELLİKLERİ, FARKLILIKLARI VE OKULDA HAL SİSTEMİ ÜZERİNE
MATERYALLER

Şahin KABLAN

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bahar DEMİR

2017, 124 Sayfa

Jüri: Doç. Dr. Bahar DEMİR(Danışman)

Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA

Yrd. Doç. Dr. Shalala RAMAZANOVA

Hint-Avrupa dillerinin tarihsel ilişkisinden dolayı, Türk dilinin harf sistemi, Rus dilinin harf sistemide dâhil olmak üzere diğer Hint-Avrupa dillerinin, hal sistemi ile benzerlikleri vardır fakat her toplumun dilsel ve edebi anlamda özgünlükleri de söz konusudur. Örnek verecek olursak Rusçada altı (6) Türkçede beş (5) adet hal vardır. Birbirine benzeyen haller olduğu gibi (yalın hal, -de hali, -e hali ve -i hali) hiç benzemeyen hallerde vardır (-den ve -ile (araç) hali). Rusçanın Türkçeden farklı olarak edatlı- edatsız kullanımları söz konusudur. Türkçede var olan haller (-den hali) Rusçada edatlar yardımıyla başka bir hale dâhildir. İsmi halleri Rusçada çekim ve takıların yardımıyla ifade edilir, Türkçede ise ek ve ilgeçlerin yardımıyla ifade edillir. Türkçeden farklı olarak Rusça kelimelerdeki cinsiyet, miktar, sayı farklılığı Rusçadaki tüm hal sistemini etkilemiştir. Türkçe bu anlamda basittir. Bu farklılık yabancılar için Rusça öğrenimini zorlaştırmaktadır.

Bu araştırmada hal sisteminin öğretiminde kullanılan öğretim teknikleri de incelenmiştir. İlkokuldan başlayıp ortaöğretime uzanan süreç ve teknikler incelenmiştir.

Ayrıca bu çalışmanın amacı iki dilinde öğrenimine kolaylık sağlanması için farklılıklar ve benzerlikler üzerinde durulup öğrenme sürecine katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: İsmi halleri, Yalın hal, -e hali - ile (araç) hali, -de hali, Rusça, Türkçe

ABSTRACT**MASTER THESIS****DEFINITION, COMMON SPECIFICATIONS, AND DIFFERENCES OF NOUN CASES IN RUSSIAN AND TURKISH AND MATERIALS FOR NOUN CASES AT THE SCHOOL****Şahin KABLAN****2017, Pages: 124****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Bahar DEMİR (Advisor)****Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA****Assist. Prof. Dr. Shalala RAMAZANOVA**

Due to the historical relation of the Indo-European languages, the alphabet system of the Turkish language, the other languages of the Indo-European languages, including the letter system of the Russian language, have similarities with the noun case system, but also the linguistic and literary authenticity of each society. For example, there are six (6) cases in Russia and five (5) cases in Turkish. There are resemblance cases, like (Nominative case, dative, accusative, locative) and also no resemblance, like (Instrumentative, ablative). Unlike the Turkic language, in Russian preposition and nonpreposition is prevalent. The existing forms of cases in the Turkic (ablative) are included in Russian another form with the help of prepositions. Noun cases are expressed with the help of suffix but in Turkish with the help of prepositions and affix. Unlike Turkish, difference gender, quantity and number in Russian words affected the entire noun system of Russian. Turkish is simple in this sense. This difference makes it hard to learn Russian for foreigners.

In this research, the teaching techniques used in the teaching of the noun system are also examined. Processes and techniques starting from primary school to secondary school are examined.

In addition, this study aims to contribute to the learning process by focusing on the differences and similarities in order to facilitate learning in the aimed two languages.

Keywords: Noun cases, Nominative case, Dative, Instrumentative, Locative Russian, Turkish

ÖNSÖZ

İsmi halleri, hal ekleri; isimlerin cümle içindeki yüklenecekleri görevleri tayin eder ve çekim ekleri grubuna dâhildirler.

Bu çalışmada tüm dünya dillerinde var olan ismi halleri konusu Rusça ve Türkçe açısından ele alınmıştır. Rusça ve Türkçede ki benzerlikleri, farklılıkları, oluşumları, tarihsel süreçleri ve değişimleri ve hal ekleri incelenmiştir.

Tez çalışmam boyunca desteğini eksik etmeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Bahar DEMİR'e saygılarımı sunarım.

Deneyimleriyle, tezimin her aşamasında bana yardımcı olan, hiçbir zaman işlerimi zorlaştırmayan akisine her türlü kolaylığı sağlayan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Bahar DEMİR'e sevgi ve saygılarımı sunarak çok teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca her daim yanımda olup manevi desteğiyle yanımda olan, ümitsizliğe her düştüğümde başarabileceğim düşüncesini ve ümidini tekrardan aşılayan, sevgisini bir ömür hissedeceğim, hayatımı birleştirdiğim sevgili Eşim Filiz KABLAN'a, beni desteklediği için çok teşekkür ederim.

Yardımları sayesinde uzakları yakın eden, lisans eğitiminde beraber olduğum, kaderin bizi tekrar bir araya getirip yüksek lisans eğitimime vesile olan ve yüksek lisans eğitim hayatımın bu döneminde de birlikte olduğum yakın dostum Yrd. Doç.Dr. Hadi BAK'a çok teşekkür ederim.

Çalışmamda bana destek veren yardımlarını eksik etmeyen Sayın Yakup TİKNİZ ve Sayın Vlada OSİPOVA'ya teşekkür ederim.

Erzurum – 2017

Şahin KABLAN

GİRİŞ

Hal kategorisi – onları niteleyen, nesnenin diğer nesnelerle, eylemlerle, işaretlerle ifade eden gramer türüdür. (Rozental, D.E. (1979). *A Kak luçşe skazat? Dlya vneklassnogo çteniya*. Moskva, Prosveşniya. 208). Hali böyle anlatıyor. "... Her şeyden yetersiz sözcük biçimi ile tezat teşkil edebilen eleştirel kategoriler resmi olmayan-anlam ve" bağlantı " farklılıktır.

Bu kategorideki anlamsal değer, sözcük biçimine" bağlı "hale getiren isim biçimiyle etkileşim sonucudur. Hallerdeki konuşma kısımlarının değiştirilmesi (isimler) azalma yaşandı. Farklı isim türleri sınırlandırıldı. Farklı isim türlerine özgü alandaki sapma durumunun kopuşu sınırlıdır.

"Hal" kavramı ve hal adları eski uygarlıktan kaynaklanmaktadır. Rus dili ile Hint-Avrupa dil sistemine ilişkin iletişim sistemleri, çok yönlülüğünü vurgulamakla birlikte, her halükarda. Bu kategorinin öneminden ödün vermez.

Çekimde (tekil ve çoğul haldeki isimlerin değiştirilmesi) Rusça isimler, sıfatlar ve rakamlar karışıklığı tanımlanmasının çeşitliğidir. Bu, ismin hal durumunda değişime dayanan, dilin özelliğine bağlıdır. Eklerin özünden yapılan bu bağıllık sıfatların ve rakamların kullanma sisteminin düzene sokulmasına yardımcı olur.

Günümüzde ortaokul öğretmenleri için özel zorluklar, dilbilgisi materyalin hal üzerinde alternatif sağlamasıdır. Yardımcı olan bilgi teknolojilerinin kullanımı ve renk sistemi ile hal sistemini sunma yöntemleri, teknikleri, çeşitli yöntemlerin kullanılmasına rağmen, orta ve üst düzey yöneticilerin öğrencileri, çoğunlukları belirlemekte zorluk çekerler, hal sonuçlarını isimlerde, sıfat ve rakamlarda, fiillerde yazarlar. K.D Ushinskogo'ya göre yazım kurallarının oluşturulması ve gramer kurallarının genç kuşağı oluşturan sözcüklerin yazımının birincil ve V - VIII sınıflarının öğretmenleri tarafından 12 - 13 yaşlarına kadar sürdüğü açıktır.

Dolayısıyla, bu diploma çalışmasının amacı, Rusça dilinde, ilk ve orta öğretim okullarında öğrenim gören mevcut duruma uygun görülmüştür.

Amaç: Rus dili hal sisteminin özelliklerinin tanımlanması, ilköğretim ve ortaöğretimde Rusça derslerinde dilbilgisi materyalinin özelliklerini sunmanın yollarının belirlenmesi.

Amaç aşağıdaki görevlere yol açtı:

1. Modern Rus dili tarihinde hal sisteminin gelişimini izleyip tanımına yönelik mevcut yaklaşımları tanımlayabilecektir.
2. Rus dili konuşmasının parçası olan hal kategorisinin kısımlarının özelliklerini analiz etmek;
3. İlköğretim ve ortaöğretim okullarında Rus dilinin sözcük biçimlerinin materyal özelliklerini tanımlayabilecek;
4. Ortaokul gramer bilgisi çalışması için yazım kurallarını öğretir.
5. Hal sisteminin materyalini sunarken modern öğretmenin metodolojik gelişme olanaklarının örneklerini göstermektedir.

Çalışma Konusu: Rusça Dil Ekleri

Araştırmanın Konusu: Rus dili hal sisteminin teorik ve metodolojik açıdan açıklanması ve tanımlanması.

Bu makaledeki temel araştırma yöntemleri, analiz yöntemi, karşılaştırmalı yöntem, karşılaştırmalı-tarihsel yöntemdir.

Tezin pratik önemi, Rus dili hal sisteminin özellikle sunumunu tanımlayan "hal" kavramını, yaş psikolojisi dikkate alınarak ilk ve ortaokul öğrencilere hal kavramının metodik özdeşliğinin tanımlanmasının ve analizinin takdim edilmesidir. Yüksek lisan tez çalışmasının sonuçlarını, Rusça dilinin (1 - 4 5 - 6 sınıfları) heceleme, morfoloji, sözdizimi, sözcük dağarcığı dersleri için öğretmenin hazırlanmasında kullanılabilir. Çalışmanın materyalleri, ilk ve orta öğretim okullarında Rusça dilinin gramer öğretimi metotlarının incelenmesine yardımcı olacaktır.

İşin denenmesi. Malzeme lisansüstü çalışmaları, uygulama öğretimi süresince Rusça dil derslerinin hazırlanmasında, "dilbilgisel yollarla" (oyun türleri) ‘ kim daha fazla yapar’ oyunu dâhil olmak üzere ders dışı aktiviteler yapılır.

BİRİNCİ BÖLÜM

RUS DİLİNDE GERÇEK ANLAM VE KULLANIM ÖRNEKLERİ

1.1. RUS DİLİ "HAL" KAVRAMI: TARİH VE MODERNLİK

Hal kategorisi - onlara atıfta bulunulan nesnenin diğer nesnelere, eylemlere ve özelliklere işaret etmesini ifade eden gramer kategorileridir. (Rozental, 1979: 208)

Hallerin çoğunluğunun adları gibi hal biçiminin belirtmesi, Yunan ve Latin antik Yunan'ın bir kopyasıdır(örneğidir). Πτῶσις (düşme), Lat. Cadere'den casus (düşme). Doğrudan bir durum var (yalın ve bazen i- halı) ve eğik vakalar (dolaylı).

Bu terim, antik "sapma" (declinatio) kavramıyla "itmek", "sağa" düşme ", " doğrudan "sözcük formunu ve zar oyunuyla ilişkiyi sürdürmesini (ki bu bir Veya her rulunun diğer tarafında - bu "doğrudan" ve birkaç "dolaylı" durumunda).

Hint-Avrupa dillerinin tarihsel ilişkisinden ötürü Rus dilinin hal sistemi, diğer Hint-Avrupa dillerinin hal sistemi ile bir dizi benzerliğe sahiptir. Fakat bu topluluğun geri planına karşı, kendi sayıları ve her kullanım hal değerleri bakımından kendini gösterir.

Dünya Dilleri Rus Dilinde Olan Hallerin Uygunlanması

Latince İsmi	Halin Rusça Adı	Sorunun karakteri	İşlevi	Kullanıldığı ülkelerin dilleri
Nominative	Yalın hal	Kim? Ne?	Özne	Pratikte bütün bitişik ve çekimli dillerde
Genetive	-in hali	Kimin? Neyin?	Aidiyet, kadro, katılım, köken, tanım, yadsıma	Arapça, Slav dilleri, Fince, Gürcüce, Almanca, Yunanca, İzlandaca, İrlandaca, Latince, Litvanyaca, Türk dilleri, Japonca
Possessive	İyelik Hali	Kimin?	Sadece aidiyet	-in halinden ayrı olarak: İngilizce, Keçua, Altay ve Fin- Ugor dilleri
Dative	-e hali	Kime? Neye?	Nesnenin transferi, Konuşmanın yönü, экспериенцер	Eski Hint-Avrupa dillerinden Baltık-Slavyanca, Romence ve Germen dilleri; Fin-Ugor dilleri, Japonca
Accuative	-i hali	Kimi? Neyi?	Hareketin nesnesi	Hemen hemen tüm eklemeli dillerde, çoğunlukla bükümlü dillerde
Ergative	Yalın Hal	Kmi? Ne?	Hareketin öznesi	Kılıcsız sistemli diller
Abcolyutive	Yalın Hal	Kim? Kimi? Ne?	Hareketin ya da halin nesnesi	
Effective	-e hali	Kim? Kime?	Birşeyi kavramanın ya da herhangi bir duyguyu denemenin öznesi	
Comminative ya da Sociative		Kim ile?	Hareketin ikinci öznesi	Fince, Baskça
Instrumentalis	-ile (araç) hali	Kim ile? Ne ile?	Hareketin aracı; genellikle eylemin öznesi	Moğolca
Partitive	Kısmi hal	Neyi?	Eylem nesnenin sadece bir parçasında gerçekleşiyor	
Vocative	Seslenme hali		Çağrı	
Essiv		Hangisi? Nasıl?	Herhangi bir halde konum	
Translative		Neyde? Kimle/neyle ne	Halin ya da konumun değişimi	

		oldu?		
Lokative	Yer hali	Nerede? Neyin içinde?	Konum	Fin-Ugor, Türkçe, baltık dilleri, Rusça, Ukraynaca
Adessive		Nerede? Neye yakın?	Yer Konum	
İncessive		Nerede? Neyin içinde?	Yer Konum	
Allative	Kılavuz hal	Nereye? Neye?	Yörüngenin son noktası, eylemi etkileyecek olan nesne	Fin- Ugor, Türk dilleri
İllative	Kesin analog yok	Nereye? Neye?	Eylemin kesin nokası	Fin- Ugor dilleri
Ablative	Çıkış	Nereden? Neden ?Neyden ?	Hareketin çıkış noktası	Fin- Ugor, Türk dilleri, eski Hint-Avrupa dilleri
Elicative	Kesin analog yok	Neyden?	Hareketin çıkış noktası	Fin- Ugor dilleri
Prolative	Kesin analog yok	Ne boyunca?	Sadece genişletilmiş nesnelere doğru	Moğolca
Terminative	Kesin analog yok	Ne seviyeye kadar?	Yüksekliğin/ derinliğin belirtisi	Moğolca

Başka bir değişle cümlecik veya cümlelerde. Örneğin: Anahtar, kapıyı açmak için, kapı -kilit, anahtarlık takımı, anahtarlara sahip olmak- anahtar sözünün dört hal biçimine sahiptir.

Hallerin her biçimi çeşitli anlamları vardır, çünkü bu ilişkiler oldukça farklı olabilir.

Modern dilbilgisi okul geleneği halleri altı türe ayırır.

Rusça İsmi	Latin İsmi	Sorunun Karakteri
Yalın Hal	Nominative	Kim? Ne?
-in Hali	Genitive	Kimin? Neyin?
-e Hali	Dative	Kime? Neye?
-i hali	Accusative	Kimi? Neyi?
Araç hali -ile hali	Instrumentative	Kim ile? Ne ile?
Bulunma Hali	Preposition	Kim hakkında? Ne hakkında?

Öğrenciler eğlenceli beyitlerin yardımıyla (vasıtasıyla) sırasını hatırlıyorlar: İvan (İrina) rodil (a) devçonku, velel (a) tajit pelenku; İvan, (Roman), dayte vaşu trubku pokurit; İma rebenku dali, Vinni Toptijku prozvali; İvan rubil drova, velel tajit pilu; İvan rubil drova, Varvara topila peç; İrodila Darya Vanku Tolstogo, Puzatogo; İvan Romanov dal Vite tetrad poderjat; İvan rodimiy, Day Vanüşe tabaka ponüxat; İvan rodil, İvan rodil devoçku, Valyu tolstenkuyu, Puzatenkuyu.

Çekim ile ilişkili olarak çağdaş Avrupa terminolojisinin, eski bir parçasıdır.

Yalın hal (onomastike, nominativus), masdar hali gibi-orthе-dogru, kalan dolaylı hallerden farklıdır. İn-hali, kendi adını kazanarak, (genike, genetivus - cinsli) bazen cinsiyet, bağlılık (sahiplilik), kökünü ifade edebilir. –E hali (dotike, dativus) kendi değerin vasıtasıyla, fonksiyonlardan birini gösteriyor (bk.e-halini dat-davat fiilin beraber kullanılması). Dönem Yunan dilbilgisi, -i haline uygun olarak (aitiatike), tam ucu ucuna Latin diline tercüme olunmuştur – accuativus (kısaca i-hali), daha doğrusu (causativus). (Biz onun nesne hali gibi adlandırabiliriz). Hal Rus dilbilgisi Lawrence

Zizaniy girilen - pvetelsnsinci (orudny instrumentalis). Rus dilbilgisi Lawrence Zizaniy'de tanıtılan hal. Meletios Smotritskii, "Dilbilgisi"nde, halen skazitelnik halle ilgili Rus terminolojisini tamamladı. Lomonosov, isim değişikliğine gidildiğinde, hal tayin etmek sadece edatlarla özel kullanılması nedeniyle sonuçlandı. Eski Rus ve Eski Slav dillerinde bu hal "yerli" (ana değerlerden biri) olarak adlandırılır; Başlangıçta diğer tüm dolaylı haller gibi bir önerme olmadan kullanılmıştır: Novgorod'un, anlamı "Novgorod" idi.

Ama ek bir dil materyalı olarak öğretmenler tarafından kullanılabilir: Bununla birlikte, Rus dilinde bu altı hale ek olarak, ayırt edilebilir olduğuna inanılmaktadır, birkaç kelime formları, okulda eğitim belirtilmeyen hal aynı zamanda dilbilgisel materyal gibi öğretmenle kullanılabilir: vocative, nicel-ablatif ve mastar eklerin.

Bir kişiye bahsederken sözlü biçimler (vocative) kullanılmaktadır (o durum :. Anya – ismin hitap etme haline ait: An) (An, eve gitmek? Şu anda, ancak, bunun yerine eski değerini kaybeden seslenme halinin hitap etme durumda. Hakkında isim (son ünlüsü ayırması ile oluşan sözde yeni seslenme durumu kullanılır.) seslenme hali 1918 önce yayınlanan Rus gramerlerde yedinci hal gibi kabul edildi (yakından ilişkili Belarus ve Ukrayna dillerinde, o bu güne kadar yedinci hal olarak öne çıkıyor). Arkaik vocative durumda şeklinde eski literatürde özellikle kilise edebiyatında bulunabilir(tarihsel hitap etme durumunda özellikle eski kilise biliminde bulunabilir).

Seslenme kelimeler arasındaki ilişkiyi ifade etmez ve bir cümlede kelime bağlı ifadesi için gereklidir: (?) () Ivan doğumundan Kız.

i halide - i "Ivan" yalın halde, "kız" şeklinde uygulanır. Burada anlıyoruz ki İvan doğup kızı, tersine değil.

Rus dilinde olan, sözlü halinin üçüncü bir formu " дедa ", " доча " kelimeleri vb. Gibi konularda korunuyor. N.p

Bununla birlikte, bazı dilbilimciler bu formları eski uygarlık olarak değil, çağdaş dilde olduğu gibi kalıcı bir biçim olarak ele alırlarken, tüm isimler seslendirme biçimine sahip değil yalnızca eski halin durumu bazı kalıntı biçimlerini korumaktadır. Sözdizimsel ilişkileri ifade etmesi gereken halin tanımıdır.

Konuşma arasında cümlelerin ögesi ve sözdizimsel ilişkilere dâhil değildir.

Ayrıca, belirli parçalara göre bir bütün anlamda bir ismin kullanılmasında kullanılan nicel-ablatif (partisyonel, genitive veya ikinci) hali da söz edilmiştir. Bu deyişle, belirli ifadelerin iki eşdeğer biçimde duyulabilir: örneğin, "sarımsak kafa", aynı zamanda "sarımsak başları"; Sayılamayan isimler konusunda özellikle göze çarpmaktadır: Şeker, kum (dative ile karıştırılmamalıdır) ve diğerleri. Bu durumda olduğuna inanılmaktadır doğrudan tamamlayacak fiil olabilir iki tane. Ve fiiller, kısımdaki tek isim ve ismin –i hali olarak doğrudan nesne sahip olabilirler. (Genellikle hesaplanabilirlik isim canlı veya cansız olmasına bağlıdır).

Bir ismin yer aldığı yerel (lokasyonel veya prepositional) hali, "karda durmak" (ancak önsezi "kar düşünün" gibi) bir eylem yeri anlamına gelir.

Bir ismin ayrılma (ablatif) hali, "ormandan çıktı" gibi (yerel hal vurgusundan farklı olarak) hareket başlangıcı yeri anlamına gelir.

Bu hallerin yeterli olmasına ek olarak (örneğin V.A. Uspensky (Dormition), *bazen birkaç tane (zhdatelny, zaman, kapsayıcı, sayılabilir ve diğerleri) yayımlamaktadır. Ayrılan hallerin kesin sayısı halinin tanımına bağlıdır* (Zalizniyak, 1977: 56).

Kural olarak, ismi belirlemek için konuyu karakterize eden bir soru ifadesini kullanılır. Ancak her zaman değil, bu ilke temel alınır. Dolayısıyla, hal için - önerme için eşsiz bir mesele yok - Sözlü olarak - genel soru yok (sorudaki edat cümlede olan edata bağlıdır) - hiçbir konu yok.

Gördüğünüz gibi, herhangi bir dil kategorisinin ideal ilkesi (anlam ve biçimsel özelliklerin iletişimi) bir halin kategorisiyle uğraşırken sürekli olarak karışıklık oluyor. Her hal bir değil, birkaç anlama sahiptir. Örneğin, -de halinin en tipik örneği "hareketin yapıldığı araç veya araçların değeri".Buna ek olarak, de hali zaman kavramı taşıyor-gündüz akşam akşam , (mürekkebli kalemle değil) ablatif yöntem ve eylem biçimi adım adım yana yana; Ablatif karşılaştırma (-de hali) anlamında taşıyor. Ok halinde uçmak vb. –de halinin içindeki değerlere dayanarak bazı halleri ayırt edebiliriz.

Dolayısıyla, resmi işaretler temelinde hallerin sayısını belirlemek imkânsızdır, aralarında bir anlam ifade etmediği için bir engelliği yoktur - aynı zamanda imkânsızdır çünkü değerleri ezmek için herhangi bir sınır yoktur. Kaç tane hal var? Soru, başka bir şekilde de sorulabilir: Kaç tane hal var? Bu sorunun cevabı sadece zor değil aynı

zamanda imkânsızdır. Eğer Ses formunun temel ismini varsayarsak bazı olguların (örneğin, kemik - yalnızca üç farklı ses biçimi tekil olarak) diğerlerinden daha az olası olduğunu söylemeliyiz ve hallerin sayısı belli değildir. Dolayısıyla, çok sayıda hali düşünmeliyiz böylece, örneğin, ekmek sözünün cümlede ki değişik biçimleri. (ben kendime ekmek aldım, et ekmekten daha iyi, yumuşaklık-ekmeğin niteliği) bunlar üç hal biçimini ifade ediyor.

Modern Rus dilindeki altı hallerden V. Vinogradov'a göre, değer zenginliği nedeniyle (ve kısmen köken olarak) –in hali ve –den hali her biri için en az iki hal ilişkisi olarak görülüyor olabilir (Vinogradov, 1986: 204)

Rus dili hallerin çeşitlerini inceleyelim;

Yalın halin biçimi ismin mastar formasıdır. Bu şekildeki ismin adı, kişinin adı, nesnesi, doğal olay için kullanılır. Bu halde özne kullanılması şarttır (ayrıca hal için ekleri). Kız odaya girdi; gece çabuk bitti. Çita hayvanı problem yaşadı. Aynı zamanda şu halin biçiminde, yüklem bir parçası, ek olarak kullanılabilir: Gruşnitskiy – yunker (iş görevi); Her olumlu bir şahıs idi. Cümlede olan temel öge yalın hal biçiminde kullanılıyor. Bura eski evdir. Sözdizimsel ilişkinin dışında cümlede olan yalın halin işleyişi biçiminde ifade olunuyor: baba, baba, tehditten vazgeç; çal, çal itaatkâr yelken.

–İn hali fiillerden ve isimlerden sonra kullanılıyor. –in halinin anlamları ve sözdizimsel kullanılması çok çeşitlidir.

Aslında, genetik (–in hali), niteliksel tespit değerlerini birleştiriyor: Nadir güzellikteki kadın, çok akıllı bir insan, kırmızı ağaçtan masa; sahiplilik: Kız kardeşinin kitabı, babasının evi; öznel: annemin hediyesi, Puşkin'in eserleri, Matrosov freni; nesnel: Mayakovskyni okuma, (Mayakovsky'nin şiirlerini okurken; Ama Mayakovsky okumak, t. E. Mayakovsky kendi tarafından okunması, –in halinin öznel biçimi). Bu anlamlar, edatların kullanılması ile mümkündür, örneğin: Onun güzel bir kızı vardı, bu kitabın deri örtüsü, bavulun çifte tabanı vardır vb.

Fiil ile kullanılan –in hali bazı durumlarda nesneyi belirtir: a)geçişli bir fiil yanında olumsuzluğu taşıyorsa: Çimleri biçmeyin, doğruyu söyleme) eğer eylem tam nesneye yok onun kısmına geçiyorsa (–in halinin ayrımı ve kısmı): Su içmek, ekmek yemek, odunu kesmek. Bu hal, herhangi bir şeyin anlamından yoksun bırakılması,

kaldırılması (yok olması), kaybetmesi ve endişe duyulması anlamını taşıyor: Ebeveynler erken yaşta kaybetti; problemden kaçamayız ne kadar çalışsakta, onlardan kurtulamadık; bu bölmeler genel akıbetden kurtulamadı. Gogol onları farklı zamanlarda yaktı; Değer arzusu elde etmek: şöhreti isterdim; Özgürlük istiyorum, bağımsızlık.

İsmi yanında kullanılan –in hali atıf (belirli) ilişkilerinin sayısını gösterir: sahiplik-babasının evi-kız kardeşinin odası; Bütünün kısmen ilişkisi: Otelin koridoru, ağacın ucu; İlişki kalitesi (nitel değerlendirme): tedbir (haki) şeklinde şapka, sevinç gözyaşı, bir onur adamı ve bazıları.

Sıradan –in halinde ki isimler, sıfatların karşılaştırmalı biçiminde kullanılması, bir şeylerin karşılaştırıldığı nesneyi göstermektedir: çiçekten daha güzel, sesden daha hızlı, baldan daha tatlı, kardan daha beyaz, vs.

–İn hali –den hali çoğunlukla rakamlardan ve fiilden sonraki değerlerin sayısı ile temsil edilir): Beş yıl, üç kilo bezelye, bir sürü kitap okudum, iftira uyandıracak, içmek için biraz su; Yoksunluğun giderilmesi: Sahtekârlıktan sakınmak, yer kaybetmek, tehlikesinden kaçmak; Amaç anlamı: başarılı olmak, yardım istemek. Bu anlamlar edatlar kullanılarak ifade edilir genellikle, içinden, yanından, kadar, yakında: Şehri terk etmek, Köylülerden gelmek, en güzel kumaştan dikmek, bir uçtan bir uca, yağmurluk, tanıdıklardan duymak, yatağa varmak, kitap avcısı. Özellikle neden ifadesini vurgulamak gerekir - bu halin hedef (amaç) değerleri, edatlar ile kullanılıyor: sevinçten, korkudan, üzüntüden, (üzüntüden zayıflamak). Resmi olarak niceli ifade eden –in halinin,-den hali ile arasında bulunan farklılık “ –y (u)”, yardımıyla ifade olunuyor, bazı isimlerin eril cinsinde olan, genellikle sahiplik anlamında –in halinde ifade olunmayan, nadir istisnalarla.

-E hali (Genellikle fiilden sonra, ancak isimden sonrada kullanılabilir).

Öncelikle, eylemin yönlendirildiği bir kişiyi veya nesneyi belirtmek için kullanılır (-e halinin varış yeri): arkadaşına selam göndermek, düşmanı tehdit etmek, orduya emir vermek.

Şahıs olmayan cümlelerde, -e hali, kişiyi veya nesneyi adlandırabilir, aynı zamanda şahıssız cümlelerde yüklem değeri taşıyor: Saşa uyuyamıyor; Tatyanyı aniden korku tuttu; Hastam daha da kötüleşir.

-İ hali genellikle fiillerle beraber kullanılıyor. Ana değeri - bir nesneyi, hareketin tamamen olduğu geçişli fiiller ile ifade etmek: sazanı yakalamak, silahı temizlemek, elbiseyi dikmek, şurubu hazırlamak. Bundan başka, nicel, mesafe ve zaman miktarını ifade etmek için –i hali kullanılıyor. Bu anlamda –i hali geçişli ve geçişsiz olan fiillerle beraber kullanılıyor: Bütün yaz boyunca bir şarkı söylemedim (mutsuz); Tiflise vardı, her yerde onun adını duyuyordum, Her yerde, hergün, her saat; Bir mil gitmek, Bir ton ağırlığında olmak, bir kuruş değerinde vb.

-De hali fiiller ve isimlerle birlikte kullanılır.

Fiilin yanında kullanılan – de halinin temel anlamı eylemin aracını ve amacını ifade etmesidir: adam kazları uzun çubuk ile şehire sürdü satmak için; Yaşlı kadın elini vb. Dinlendirdi.

Fiilin yanında kullanılan – de hali; yer, zaman, mesafe, benzetme (şekil)- hareketin biçimi anlamında kullanılıyor: esinti (rüzgâr flaması) kara duman bulutlara doğru ilerliyor (Kr.); atlar, püskürtme ile uçu burnundan soluyarak; hafif dövülmüş yol ormanın içinden geçiyordu; hadi ölmüş gidelim! küçük erkek ağır sesle söyledi vb.

Fiilin yanında kullanılan - de hali türeme hareketini anlamını taşıyor: Roman “Duman” adlı eseri 1867. inci yılda “Turgenevın “ ile yazılmıştır.

Özellikle -de halinin kullanılması ikinci yüklem gibi (ek veya eksiz) kullanılabilir. Yüklenicinin isim bölümünü ifade etmek için kullanılır. İlk Rus bilim adamı (MV Lomonosov) bize bir bilim olduğunu, bir kimyager, bir fizikçi ve tarihçi ve siyasi-ekonomist ve konuşmacı, daha da fazlası- şair olmalıydı (Dobrolyubov); O yetenekli bir mühendis oldu; Öğrenciler, hem öğretmen hem de araştırmacı olacak.

Bu anlama yakın olan –de halinin değeri, pozisyonu belirten, fikir(sav), şahsın veya nesnenin niteliği, geçici bir fiil ile kullanılan –i halinde; adlandırmak, görev vermek, saymak, kabul etmek (kim ve kimi ile). Etken çatı edilgen çatıya değişerek -de hali mastar biçime geçiyor: onu başkan seçtiler- O başkan seçildi, onu lider olarak kabul ediyorlar -o lider olarak kabul edilir vb.

İsmin yanında bulunan – de halinin kullanılması: a) ismin yanında kullanılan eylem araçlarının manası: tekme atmak, süpürge vasıtasıyla temizleme; Üretici eylemleri: Bahçe güvenlik görevlisi; Eylem içeriği: Yabancı dil çalışması; niteleyici

sözcük (atfeden): pala bıyık, yassı şapka, nispeten nadir vakalarda- Hareketin değeri sayesinde: orta ses ile okumak; b) sıfat alanının özelliğini göstermek için sınır değeri belirleniyor: buluşmalarıyla bilinen, güçlü duygular ile.

-Den hali sadece isim ve fiillerle değil aynı zamanda edatlarla kullanılabiliyor.

Fiilin yanında (ob ve obı) edatlarla ifade eden -den hali fikir ve konuşma değerinde kullanılıyor: ve dede üzüntülü olarak çiftçinin kaderinde uzun süre ile konuşuyordu; Askeri milisler, Avusturya hükümetini yalnızca iç gelişmeleri düşünmeye zorluyorlar v.b.

Bo (İçinde), edatı ile yer, alan (mesafe), nesne (içinde ve dışında) oluşan eylemi belirtmek için kullanılıyor: Baymakova diz çökmüş oturarak endişeyle sandıkta arama yapıyor; (Ayanov) ...onun on iki yaşında bir kızı vardı, Enstitüde kamu harcamalarında yetiştirildi; aynı zamanda durumu belirtmek için. Pencerenin üstünde çiçeklerin arasında balzam durmuştur; Tüm güzelliği ve büyüklüğü olan nehir, bütün cam gibi önünde yayılmak.

Na (üzerinde) edatı ile kullanılarak yüzeyde, neredeyse bir şey var olduğunu ifade eder: ellerin üzerinde, sırtının üzerinde, omuzların üzerinde her bir kas oynuyordu; sınırı göstermek için, herhangi bir eylemin yayılmasının sınırını belirtmek için, durumlar: Nikolai Petrovich Rusya'nın güneyinde doğdu, ağabeyi Pavel gibi; Kırsal alanlarda, bazı kapılar gıcırtı yapıyordu.

Pri (yakınında) edatı yaklaşık anlamı ve birinin huzurunda varlığını belirtmek için kullanılıyor: Biz yolun yüzeyinde orman arabasını kullanan kimse ile (arabacı) koyulan odunu getirdik, Orgeneral Saburov'un yanında emirleri hızlı şekilde kısa satırlar ile söyledi.

-den halini idare eden isimlerin (genellikle fiilden oluşan) kullanılması:

Sı (İle) edatı ile (fikir, konuşma, makale, mesaj neyinse hakkında konuşma vb.): Bu olayla ilgili durum aynı gün Kiril Petrovitch'e ulaştı; Bir Nicholas'ın mirasçısıyla evlenmek fikri gittikçe eski Kontes düşüncesini işgal etti;

Pri (yakınında) edatı ile yer ifade etmek içi: ensitütünün yanında bahçe, sanatoryumun hemşiresi.

V₁ (içinde) edatı ile yer, alan nesne ifade etmek için: mağarada (oyuk) hayat, kar içinde saklanma, vb.

Modern -den hali bazı bilim adamlarınca ikiye ayrılmıştır: Anlatılanlarda-ekmek hakkında, bahçe hakkında, ormanın hakkında, (söylemek, düşünmek, fikirleşmek vb. fiillerden sonra) ve yerli (içinde ve üzerinde edatları ile) -bahçenin içinde, ormanın içinde, zemin üzerinde, kökün üzerinde (Vinogradov, 1986: 299) yerli hal anlamında, isimlerde eril cinsten olan “-y” (u) eki hep vurgu altındadır.

Bazı araştırmacıların –in halinin ve –den halinin ikiye bölünmesini düşünmüş olduklarını, tamamen bilimsel değer olduğuna dikkat edilmelidir.

Dolaylı hallerin çeşitliliği nedeniyle, bazı anlamlar yalnızca hal ekleri (sonları) değil, aynı zamanda edatların eklenmesi (birleşerek) ile ifade edilmektedir, örnek: -in hali alan ifade ederken edatlarla beraber kullanılıyor (evden, okula kadar, dağlardan, şehirlerden) ve amaçları (sağlık için, başarı için); -e hali edatlar ile yönü gösteren (babasına, yollarda); - i hali- edatlar ile alanı göstererek (sokağa, eve, dizine kadar) ve zaman anlamı (yılda, saatte); -de hali-edatlar ile beraberliğin manasında (arkadaşla) ve alan gösteren ilişkiler (suyun altında, bahçelerin arkasında, ağaçların arasında); -den hali modern Rus dilinde sadece edatlar ile kullanılıyor (çeşitli anlamlarda).

Hal ismin söz değişme kategorisi gibi eklerle ifade olunuyor; hal formlarını ayırt etmek için ek bir araç kullanarak, isimlerin temelinde ve özel aksan karakteristiklerinde değişim olabilir.

Herhangi bir söz tekil şeklinde olan ek sistemine bağlı olması nedeniyle isimler hallere göre değişiyor ve üç sınıfa ayrılıyor (üç tane çekim türüne): birinci çekimin isimleri, ikinci çekimin isimleri, üçüncü çekimin isimleri. Birinci çekime ait E.c (eril cinsi) ve D.c. (dişil cinsi) isimler uygulanıyor, ikinci çekime ait olan genellikle E.c. ve D.c ait olan isimler ve üçüncü çekime ait olan D.c. ait isimler ve N.c. (nötr cins) ait 12 tane söz. Her bir çekimin isimleri özel bir paradigmalara sahiptir –iki özel değerler dizisi: birincisi, tekil şeklinde olan biçimleri birleştiren, ikinci ise, çoğul şeklinde olan biçimleri birleştiren. Tekil şeklinde olan özel paradigmalardan farklılık açık şekilde ifade olunuyor; çoğul şeklinde olan özel paradigmalardan farklı çekimlerde sadece Yalın ve –İn halin biçimi ile farklılaşıyor (aynı zamanda i-halin, Yalın-hali ve İn-hali eşitlik taşıyarak);E-hali, - De hali ve -Den hali çekimlerin ekleri eşitliği taşıyor.

İsimlerin ve hal eklerinin paradigmaları aşağıdaki özelliklerle karakterize olunuyor:

1. Tüm hal ekleri aynı zamanda iki morfolojik anlamı taşıyor-hal ve sayı(tekil ve çoğul şekli).
2. Özel paradigmalardan hiçbirisi altı tane(hallerin sayısını dikkate alarak) çeşitli biçimlere sahip değildir. Tekil şeklinde olan birinci ve ikinci çekimin paradigmaları ve çoğul şeklinde olan tüm çekimlerin paradigmaları beş çeşitli(türe) biçime sahiptir, tekil şeklinde olan üçüncü çekime ait paradigmaları –sadece üç farklı biçime sahiptir.
3. Her bir özel paradigmanın içinde hallerin ekleri eşitliği taşıyor; böylece yalın halinin ve – i halinin veya – in halinin ve – i halinin eşitliğini taşıyarak tekil şeklinde olan eril cinse ait birinci çekimin isimleri ve çoğul şeklinde olan tüm çekimlerin paradigmaları: -E halinin ve – den halinin ekleri- tekil şeklinde olan ikincici çekime ait paradigmada,-in hali,- e halin, -den halin ekleri-tekil şeklinde olan üçüncü çekime ait paradigmada.
4. Farklı paradigmalarda, farklı haller ortak eklere sahiptir.

Böylece tekil ve çoğul şeklinde olan he üç çekime ait hallerin biçimi genellikle on beş çeşit eke sahiptir.

“Hal” kavramı ve hal adları eski uygarlıktan (antiklikten) kaynaklanmaktadır. Rusça dilinin hal sistemi, diğer Hint-Avrupa dillerinin hal sistemi ile bir takım benzerliklere sahiptir, ancak kendine özgü özellikleri vardır: hallerin sayısı, her kullanım durumu için değer aralığı. Bazı araştırmacılar bu sözcük biçimlerini –haller; yalın hal,-in hali,-de hali ve – den hali yerel kaynak eklerinden ayırıyorlar. Hallerin anlamları çok çeşitlidir. Bu anlamların aktarımı, çeşitli anlamsal değerlere yön vermeye yardımcı olan eklerden kaynaklanmaktadır.

1.2. İSİMLERİN, SIFATLARIN ve SAYILARIN ÇEKİMLERİNİN ÖZELLİKLERİ

Tekil ve çoğul şeklinde olan isimlerin haller göre değişmesi çekim adlanıyor.
(Zalizniyak, 1977: 48)

Çekim kavramı, hallerin biçimlerinin modeli(eklerin sistemi), aynı zamanda hal eklerinin eşitliğini taşıyan söz sınıfı ifade etmek için kullanılıyor.

Kural olarak söz değişmesinin üç tür çekim isme ayırıyorlar: birinci, ikinci ve üçüncü bununla beraber ‘ ‘ birinci çekim’, ‘ ‘ ikinci çekim’ Okul uygulamalarında ve üniversite öğretiminde genellikle farklı kelimeler sıraları (bitleri) vardır. Okul ders kitaplarında birinci çekim söz değişmesi gibi ‘-a’ ekine sahiptir(voda -su), birçok üniversite ders kitabı ve akademik gramerlerden-eril cinse ait sözler (stol-masa) ve nötr cinsine ait sözler (okno-pencere).

Temel çekimin türüne uygun şekilde bundan başka karışık türde sıfat var. Bazı belirteçlerin özel bir standart dışı (standart olmayan) paradigmaları var.

Çoğunda olduğu gibi, isimlerin tekil biçime dayanan eğilimler içinde dağılımı, türler arasında belirgin sınırlar yoktur.

Birinci çekime ait 1) Eril cinse ve Dişil cinse ait olan, -a, -ya ekler ile biten isimler ve genel cinse ait olan isimler (starosta, neryaha).

İkinci çekime ait:1) Eril cinse ve Nötr cinse ait olan,-o, -e, ve ya mastar eki ile biten isimlerdir, (jivotnoe, ctol, urok); 2) Nötr cinse ait olan –mya ekiyle biten sözler bu çekime ait değil, put (yol)-sözü de ait değil.

Eril cinse ait olan isimler –domişko (küçük ev), dolaylı hallerin biçimleri oluşturuyor, hem birinci hem de ikinci çekimde: -in hali domişka - domişki, (ev, evin), E-hali domişku, domişke, (ev, eve), -i hali domişko-domişku, (ev, evi), - ile hali domişkom, domişkoy, (ev, evle), -de hali -o domişke (ev hakkında)

Üçüncü çekime ait olan isimler dişil cinsten tüm isimler mastar ekine sahiptir tekil şeklinde ve yalın halin biçiminde olan (anne, hassasiyet, sevgi, tembellik, kız, fırın, çavdar, sessizlik), eril cinse ait put (yol) sözü ve 11 tane genel cinse ait olan –mya eki ile biten sözler (время, время, вымя, знамя, имя, племя, пламя, поlying, семья, стремя, темя),ve ditya (çocuk) ismi.

Çekimlerin her bir biçimi kendinin hal sistemine bağlıdır, genellikle, her bir biçim için. Dikkate alalım ki, söylediklerimiz fonem- paradigmalara aittir. Böylece, tekil şeklinde olan eklerin birleşmesi Esansiyel tiplerde böyledir:

Hal	1. Çekim		2. Çekim	3. Çekim	
	Eril Cins	Nötr		Dişi	Nötr
Y.	-0	-0	-a	-o	-a
-İn.	-a	-a	-i	-i	-i
-e.	-u	-u	-e	-i	-i
-i.	Yalın ve –in gibi	-i hali gibi	-y	-0	-a
-ile.	-om	-om	-oj (-ojy)	-jy	-om
-de.	-e	-e	-e	-i	-i

Notlar.1.Yalın halin ekleri Varoluş, var olmayan, hayat, içki (бытие, небытие, житие, питание)(-e) fonemden oluşuyor, -de halin eki- (-em) ile oluşuyor, -den hali (-i) eki ile oluşuyor bilinç kaybı- (забвтие), (в забвтии).

-Den halinde olan put(yol) sözü (-om) eki ile oluşuyor (putem).Tüm kalan hallerde ise onun eki Dişil cinsten olan üçüncü çekime ait eklerle eşitlik taşıyor. Nötr cinsten olan ditya (çocuk) sözü –de halinde (-oy) eke sahiptir. Ditya (çocuk)sözü kalan tüm dolaylı hallerde kullanılmıyor. Karşılaştığımız biçimleri (дитѐ, дитю, дитятю, дитѐм), basit konu kelimeler gibi kabul olunuyor.

Okul ve üniversite uygulamalarında, sözcükleri oluşturmak ve tüm paradigmaları üzerine vermek için isimlerin tanımında (ve genel olarak, konuşmanın bağımsız bölümlerinde yapılan değişiklikler) imla şeklinde anlatılıyor. Aynı zamanda sert ve yumuşak türleri işaret ediyorlar, belirlenen fonemlerin sert ve yumuşak harflerden sonra nasıl olduklarına bağlıdır. Böylece sert çekimin çeşitliğine ait olan stol (masa), selo (köy), strana (ülke) sözlerdir, yumuşak çekimin çeşitliğine ait olan – конь, поле, земля (at, tarla, toprak) sözlerdir.

Yazım denetimi, ünsüzleri temel alan sözcüğü vurgular: tıslama, Guttural ve (–ts)harfle biten. (муха — мухи, мука — муки, свеча — свечи, ноша — ноши, стужа — стужи и т. д.).= (sinek- sinekler, un -un, mum-mumlar, yük-yükler, soğukluk-soğukluklar vb.)

‘Tıslama’ esasında olan sözlerde ve ‘’ц’’(ts) ile biten sözlerde, sesli ‘’-o’’ eki ‘’-e’’ eki ile değişiyor ve vurgu altında kalmıyor. (свечой — чашей, овцой — птицей, ножом — пляжем, лицом — полотенцем).= (mumla-bardakla, koçla-kuşla, bıçakla-denizle, yüzle-havluyla). -ий, -ие, -ия (-iy, -ie, -iya) ekleri ile biten sözlerde ‘’-e’’ harfi ‘’-i’’ harfi ile değişiyor. (о санатории, о пении, о молнии)= (temiz havalı yer hakkında, şarkı hakkında, şimşek hakkında).

Yazım (imla) yazılışında tekil şeklinde olan ekleri çekimlerde böyle ifade olunuyor.

	Çekim	Çekim	Çekim
Y.	-o, -o, (-yö)	-a (-ya)	-0, -ya
-in hali	-a (-ya)	-ı (-i)	-i
-e hali	-u (-yu)	-e, -i	-i
-i hali (cansız)	-0, -o (-yö)	-u (-yu)	-0, -ya
-i hali. (canlı)	-a (-ya)		
- ile hali	-ом (-ем)	-oi / -оу (-ei / -eyu)	-ьу, -ем
- de hali	-e, -i	-e, -i	-i

Aşağıdaki tüm paradigmaların açıklamalarında imla (heceleme) şeklinde oluşuyor.

Çoğul şeklinde olan isimlerin çekimi.

Çoğul şeklinde olan isimler her üç halde de (-e hali, -de hali, -den hali) eklerde eşitlik taşıyor.’’ Д. —ам /-ям, Т. —ами /-ями, -ми, П. -ах/-ях.’’ (‘’-e hali;-am,-yam’’, ‘’-de hali;- ami /-yami’’, ‘’-den hali;-ah/-yah’’). (Д. - столам, коням, селам, полям, странам, землям, степям, лошадям, знаменам, путям/ - e hali; masalara, atlara(erkek atlara), köylere, tarlalara, ülkelere, topraklara, bozkırlara, atlara (dişi atlara), bayraklara, yollara. Т. — стола- ми, конями, сёлами, полями, странами, землями, степями, лошадьми, зна- менами. путями,;/ -de hali; masalarla, atlarla

(erkek atlarla/eril cins), köylerle, tarlalarla, ülkelerle, topraklarla, bozkırlarla, atlarla (dişil cins), bayraklarla, yollarla. II. — о столах, о конях, о сёлах, о полях, о странах, о землях, о степях, о лошадях, о знаменах, о путях) / -den hali; masaların hakkında, atların hakkında, köylerin hakkında, ülkelerin hakkında, toprakların hakkında, bozkırların hakkında, atların hakkında (dişil cinsi), bayrakların hakkında, yolların hakkında. Bu bağlamda çoğul şeklinde olan çekimin biçimlerinin ekleri sadece yalın halde ve -in halinde bulunuyor.

Birinci çekim yalın hal. . II. -ы (-и), -а (-я), -е (столы, кони, мышата, горожане, окна, поля)/ -і (-і), -а (-я), -е (masalar, atlar, fareler, kasaba halkları, pencereler, tarlalar.

-İn hali: Р. -ов, -ей, -в (столов, коней, мышат, горожан, окон, полей). -ов, -еу, -v (masalar yok, atlar yok, fareler yok, kasaba halkı yok, pencereler yok, tarlalar yok).

Aynı zamanda “cızırtılı” esasıyla biten sözlerde (ножи, пороги, размахи, яблоки) (bıçaklar, eşikler, salıncaklar, elmalar), bunlarda “-ь,” işareti kullanılmıyor.

Eril cinsten olan yalın halde sözlerin -ы (-и), /-і (-і), bazı sözlerde de yalın halde -а (я)/- (-я) eklerine sahiptir. бока, глаза, дома, берега (kalçalar, gözler, evler, sahiller). Онок (-енок)= onok (-enok) -ile biten sözlerin eki (-а) olabilir: котенок -> котят, лягушонок - лягушата, опенок -> опята, (kedi yavrusu- kedi yavruları, kurbağa yavrusu ve kurbağa yavruları, bal mantarı ve bal mantarları.) -анин(-янин)/ -анин(-янин) ile biten sözler (-е) ekini taşıyor. харьковчанин -> харьковчане, рижанин -> рижане, горожанин -> горожане, однополчанин -> однополчане, крестьянин -> крестьяне. (Harkov halkı, Harkov halkları, Riga Halkı, Riga halkları, şehir halkı, şehir halkları, alay askeri, alay askerleri, köy halkı-köylüler) барин, боярин, цыган -> барин, бояре, цыгане (bey, bey efendi, çingene, beyler, bey efendiler, çingeneler.)

Çoğul şeklinde olan yalın halde nötr cinse ait olan sözlerde -а (-я) /- а (-я) ekleri ilave edilerek ifade oluyor. -ко ile biten sözler genellikle -и (-і) eki kullanılıyor: плечико -> плечики, колесико -> колесики, яблоко -> яблоки, очко -> очки (omuz-omuzlar, çark=dişli-çarklar, elma-elmalar, gözlük-gözlükler. (aynı zamanda eril cinse ait olan sözler: домишко -> домишки/ küçük ev- küçük evler).

Eğer vurgu, sözün temeline (esaslığına) düşüyorsa -j, -ц (ts), harfleri ile bitiyorsa -in halinde olan “-о” eki “-е” harfine dönüşür.

-İn hali; но столов, но отцов, но пальцев, но подмастерьев, но санаториев, но платьев (masalar yok, babalar yok, parmaklar yok, çıraklar yok, temiz havalı yer yok, elbiseler yok).

Eril cinsin ait olan sözlerin “-ov” eki en temel farklılık olarak gösterilir: столов, домов, порогов, кварталов, кленов, слонов и т. п. (masalar yok, evler yok, eşikler yok, mahalleler yok, Akçağaçlar yok, filler yok, vb.). -ов (ев) /-ov (-ev) eki vasıtasıyla bazı sözcüklerin “-in” halini oluşturuyor.

-İn hali; колесико -> колесиков, плечико -> плечиков, облако -> облаков, очко -> очков, платье -> платьев, болотце -> болотцев, но полотенце -> полотенец, блюдо -> блюд. (teker-tekerlekler yok, omuz- omuzlar yok, bulut-bulutlar yok, gözlük- gözlükler yok, elbise-elbiseler yok, bataklık-bataklıklar yok, havlu-havlular yok).

Eril cinsin ait olan “monoton sesle” sesle biten isimler -in halinde “-ей (-ey)” eki kullanarak yumuşak ses farklılığı taşıyor. -İn hali (Р. — коней, дней, учителей, но- жей, карандашей), / (atlar yok, günler yok, öğretmenler yok, bıçaklar yok, kurşun kalemler yok). Nötr cinsin ait olan sözler yumuşak farklılık taşıyor (по- пей, морей), / (tarlalar yok, denizler yok), “cızırtılı” sesle biten isimler ise mastar ekine sahiptir. (ложе -> лож) / (loca-localar yok).

Bazı çoğul şeklinde olan “-j” ile biten isimler -in halinin biçimi -ей (-ey) eki ile oluşuyor, bazılarının ise “-ев (-ev)” eki ile biten isimlerde “-ё (yo)” eki vurgu altında olmayan “-е (-e)” ye dönüşüyor: мужей, князей, корней, друзей, сыновей и братьев, сучьев, кольев, перьев, крыльев, зятьёв) / (eşler yok, prensler yok, kökler yok, arkadaşlar yok, oğullar ve kardeşler yok, dallar yok, kazıklar yok, tüyler yok, kanatlar yok, damatlar yok). Eğer tekil ve çoğul şekline ait olan sözün kökü “-j” ile bitiyorsa o zaman -in halinin eril ve nötr cinsinde olan “-ев (-ev)” eki olacak: temiz havalandırma yerleri (sanatori) yok, gökevi (Planetariumlar) yok, dâhiler yok, serçeler yok, binalar yok, gösteriler yok, takılar yok, tüfekler yok, kopyası (nüsha yok).

Çoğul şeklinde nötr cinsin ait olan sözler -in halinde mastar ekine ve sert türe sahiptir. (село -> сел. болото —> болот), / (köy-köyle yok, bataklık -bataklıklar yok), tekil şeklinde eril cinsine ait olan isimler yalın halinde “-о (e)” ekine sahiptir. (домишко -> домишек, домище -> домиш), / (küçük ev- küçük evler yok, büyük ev-

büyük evler yok), aynı zamanda eril cinse ait olan isimler; vatandaş, ekimde doğan çocuk. Buna ek olarak, eril cinsine ait olan bazı sözcükler mastar eke sahiptir

(партизан, чулок, сапог, а не партизанов, чулков, сапогов) / (yandaş, çorap, çizme, yandaşlar değil, çoraplar değil, çizmeler değil.) genellikle liste ile verilir.

İkinci çekim, çoğul şeklinde yalın halinde olan isimler “-ы (и) / -и (-и)” ekine sahiptir. Ve “-ь” işaretin yerine “’ima” sesi ile bitiyor, aynı zamanda -и (-и) eki olabilir: страны, звезды, овцы, земли, руки, мухи, кочерги, ноши, лужи (ülkeler, yıldızlar, koçlar, topraklar, eller, sinekler, pokerler, yükler, gölcükler (su birikintisi).

-İn hali -о, -ей (-о, -ей) ekleri. Çoğul eril cinse ait olan sözler mastar eke sahiptir, mastar eki ana (temel) ek gibi kabul olunuyor. (стран, звезд, овец, мух, рук, земель, деревень, бань)/ (ülkeler yok, yıldızlar yok, koyunlar yok, sinekler yok, eller yok, araziler yok, köyler yok, hamamlar yok). Bank, konuk, sürtük gibi sözler için (sessiz olan -j ile biten) aşağıdaki kurala uygundur: Eğer tekil şeklinde yalın halde olan sözün vurgusu ekine düşüyorsa (скамья)/ (bank), o zaman ortada “-е” sesli harfi meydana geliyor (скамей/banklar yok). Eğer yalın halin biçiminde sözün vurgusu kök’e düşüyorsa (гостя, шалунья), / (konuk, sürtük) o zaman “’ i ” sesli harfi meydana geliyor (konuklar yok, sürtükler yok). песня, вишня/ şarkı, vişne gibi sözlerde (sessiz sesden sonra) sesli harften başka “’ н/ н (н)” harfinin değişme durumu var: песня -> песен, вишня —> вишен, сотня -> сотен, басня -> басен (şarkı –şarkılar yok, vişne-vişneler yok, yüzlük-yüzlükler yok, masal-masallar yok.) İtisnalar:барышень, боярышень, деревень, ку- хонь/ (genç bayanlar yok, hanım efendiler yok, köyler yok, mutfaklar yok). Eğer “’-н' (н)” harfin evvelinde sesli harf varsa (яблоня, героиня)/ (elma ağacı, kadın kahraman) o zaman “’n” harfi sertleşme olmuyor: яблонь, героинь (elma ağaçları yok, kadın kahramanlar yok).

Bazı sözcüklerin -in hali biçimi “-ей (-ей)” eki ile oluşuyor, (bazen eş mastar eki ile): свеча —> свечей, сак- ля -> саклей, юноша —> юношей, дядя -> дядей, пригоршня -> пригоршней, тихоня —> тихоней, распря —> распрей/ (mum-mumlar yok, kulübe-kulubeler yok, gençlik- genclikler yok, amca-amcalar yok, avuç-avuçlar yok, kişilik bozukluğu-kişilik bozuklukları yok, ceza –cezalar yok).

Üçüncü çekim. Çoğul şeklinde dişil cinse ve путь и дитя (yol, çocuk) yalın halde olan isimlerin “’-и (-и)” ekine sahiptir (степи, лошади, пути, де- ти)/ (bozkırlar, atlar,

yollar, çocuklar), nötr cinse sahip olan isimlerin “-a” eki kullanılıyor (знамена, племена. семена)., / (afişler,kabileler,tohumlar).

(слово путь и слово дитя)/ yol ve çocuk çocuk çoğul şeklinde dişil cinse ait olan -n halinde –ей (-ey) ekine sahiptir, nötr cinse ait sözler-mastar eki alıyor (знамен, племен, семян)/ (afişler yok, kabileler yok, tohumlar yok).

Çekimim temel paradigmaları, birinci çekimin ser türü.

	Tekil		Çoğul	
Y.	Stol Masa	Silo Köy	Stolı Masalar	Sela Köyler
-İn.	Stola Masanın	Села Köyün	Stalov Masaların	Sel Köylerin
-e.	Stolu Masaya	Селу Köye	Stalam Masalara	Selam Köylere
-i.	Stol Masayı	Село Köyü	Stolı Masaları	Sela Köyleri
-ile.	Stolam Masayla	Селом Köyle	Stalami Masalarla	Selami Köylerle
-de.	(o) Stole Masa Hakkında	(o) селе Köy hakkında	(o)Stalah Masalar hakkında	(o)Selah Köyler hakkında

Birinci çekimin yumuşak türü:

Tekli

Y.	Kon At	Sanatori Sanatori	Pole Tarla	Strayeniye Yapı
-İn.	Konya Atın	Sanatoriya Sanatorinin	Polya Tarlanın	Strayeniya Yapının
-e.	Konyu Ata	Sanatoriyu Sanatoriye	Polyu Tarlaya	Strayeniyu Yapıya
-i.	Konya Atı	Sanatori Sanatoriye	Pole Tarlayı	Strayeniye Yapıyı
-ile.	Kanyöm Atla	Sanatoriyem Sanatoriyle	Polem Tarlayla	Strayeniyem Yapıyla
-de.	(o)Kone At hakkında	(o) Sanatori Sanatori hakkında	(o) Pole Tarla hakkında	(o) Strayeni Yapı hakkında

Çoğul

Y.	Koni Atlar	Sanatori Sanatoriler	Polya Tarlalar	Strayeniya Yapılar
-İn.	Konyei Atların	Sanatoriyev Sanatorilerin	Polei Tarlaların	Strayeni Yapıların
-e.	Konyam Atlara	Sanatoriyam Sanatorilere	Polyam Tarlalara	Strayeniyam Yapılara
-i.	Konei Atları	Sanatori Sanatorileri	Polya Tarlaları	Strayeniya Yapıları
-ile.	Kanyami Atlarla	Sanatoriyami Sanatorilerle	Polyami Tarlalarla	Strayeniyami Yapılarla
-de.	(o)Konyah Atlar hakkında	(o) Sanatoriyah Sanatorlar hakkında	(o) Polyah Tarlalar hakkında	(o) Strayeniyah Yapılar hakkında

İkinci çekimin sert türü. Monoton sesle ve –ı (-ts) biten sözlerin temeli.

Tekil

Y.	Strana Ülke	Çaşa Tas	Ruka El	Ptitsa Kuş
-İn.	Stranı Ülkenin	Çaşı Tasın	Ruki Elin	Ptitsı Kuşun
-e.	Strane Ülkeye	Çaşe tasa	Ruke Ele	Ptitse Kuşa
-i.	Stranu Ülkeyi	Çaşu Tası	Ruku Eli	Ptitsu Kuşu
-ile.	Stranoi (oyu) Ülkeyle	Çaşei (eyu) Tasla	Rukoi (oyu) Elle	Ptitsei(eyu) Kuşla
-de.	(o) Strane Ülke hakkında	(o) Çaşe Tas hakkında	(o)Ruke El hakkında	(o)Ptitse Kuş hakkında

Çoğul

Y.	Stranı Ülkeler	Çaşı Taslar	Ruki Eller	Ptitsy Kuşlar
-İn.	Stran Ülkenlerin	Çaş Tasların	Ruk Ellerin	Ptits Kuşların
-e.	Stranam Ülkelere	Çaşam taslara	Rukam Ellere	Ptitsam Kuşlara
-i.	Stranı Ülkeleri	Çaşı Tasları	Ruki Elleri	Ptits Kuşları
-ile.	Stranami Ülkelerle	Çaşami Taslarla	Rukami Ellerle	Ptitsami Kuşlarla
-de.	(o) Stranah Ülkeler hakkında	(o) Çaşah Taslar hakkında	(o)Rukah Eller hakkında	(o)Ptitsah Kuşlar hakkında

İkinci çekimin yumuşak türü.

	Tekil		Çoğul	
Y.	Zimlya Yer	Armıya Ordu	Zimli Yerler	Armii Ordular
-İn.	Zimli Yerin	Armii Ordunun	Zimel Yerlerin	Armıy Orduların
-e.	Zemle Yere	Armii Ordıya	Zimliyam Yerlere	Aarmıyam Ordulara
-i.	Zemlyu Yeri	Armıyu Ordıyu	Zemli Yerleri	Armii Orduları
-ile.	Zemliyei (eyu) Yerle	Armıyei Ordıyla	3emliyam Yerlerle	Armıyei Ordularla
-de.	(o) Zemle Yer hakkında	(o6)Armii Ordu hakkında	(o) zemliyah Yerler hakkında	(o6)Armıyah Ordular hakkında

Üçüncü çekimin paradigmaları.

Tekil

Y.	Noç Gece	Kost Kemik	Put Yol	Znamya Bayrak	Ditya Evlat
-İn.	Noçi Gecenin	Kosti Kemiğin	Puti Yolun	Znamenı Bayrağın	Dityati Evladın
-e.	Noçi Geceye	Kosti Kemiğe	Puti Yola	Znamenı Bayrağa	Dityati Evlada
-i.	Noç Geceyi	Kost Kemiğe	Put Yolu	Znamya Bayrağı	Ditya evladı
-ile.	Noçyu Geceyle	Kostyu Kemikle	Putyöm Yolla	Znamenem Bayrakla	Dityatei Evlatla
-de.	(o)noçi Gece hakkında	(o) Kosti Kemik hakkında	(o) Puti Yol hakkında	(o)Znamenı Bayrak hakkında	(o) Dityati Evlat hakkında

Çoğul

Y.	Noçi Geceler	Kosti Kemikler	Puti Yollar	Znamena Bayraklar
-İn.	Noçei Gecelerin	Kostei Kemiklerin	Putei Yolların	Znamyön Bayrakların
-e.	Noçam Gecelere	Kostyam Kemiklere	Putam Yollara	Znamenam Bayraklara
-i.	Noçi Geceleri	Kosti Kemikleri	Puti Yolları	Znamena Bayrakları
-ile.	Noçami Gecelerle	Kostyami Kemiklerle	Putyami Yollarla	Znamenami Bayraklarla
-de.	(o)noçah Geceler hakkında	(o) Kostyah Kemikler hakkında	(o) Putah Yollar hakkında	(o)Znamenah Bayraklar hakkında

Çoğul şeklinde olan isimler ayrı bir çekimin biçimini meydana getirmiyor ve hallerin biçiminde eril cins, dişil cins ve nötr cins çoğul şeklinde farklılaşmıyor. Böylece щипцы → щипцов/(maşa-maşalar yok), огурцы → огурцов/(salatalık-salatalıklar yok) biçimlerde, белила → белил/(beyaz- beyazlar yok), окна → окон/(pencere-pencereler yok) biçimlerde, брюки → брюк/(pantolon-pantolonlar yok), руки → рук/ (kollar-kollar yok) biçimlerde, кудри → кудрей/ (kıvrıkcık- kıvrıkcıklar yok), onları üçüncü çekime de dâhil etmek olur, дни → дней/(günler-günler yok), gibi sözler birinci çekimin yumuşak türe dâhil etmek olur.

Tekil ve çoğul şeklinde eksik(kusurlu) paradigmaları.

Щец и дровец/ (lahana çorbası ve saray) sözler çoğul şeklinde sadece -in halinde kullanılıyor. башка, мечта и мольба/ (kafa, hayal, yalvarma) isimlerin -in halinde olan çoğul şekli kullanılmıyor. бремя, вымя, пламя, темя./ (yük, inek memesi, alev, taç) sözler çoğul şeklinde olan tüm biçimlere sahip değiller.

Sıfat çekiminin türü, eril cinse, dişil cinse ve nötr cinse ait olan isimlerin paradigmaları sıfat çekim türü vasıtasıyla birleşiyorlar, aynı zamanda da bu paradigmalar sıfatlarla ve ortaçlarla eşitlik taşıyabilir.

Sıfat çekiminin paradigmalarının türleri;

Tekil

Y.	Partnoi Terzi	Nasikomiye Haşere	Stalovaya Yemekhane
-İn.	Partново Terzinin	Nasekomovo Haşerenin	Stalovoi Yemekhanenin
-e.	Partnomu Terziye	Nasekomu Haşereye	Stalovoi Yemekhaneye
-i.	Partново Terziyi	Nasekoye Haşereyi	Stalovoyu Yemekhaneyi
-ile.	Portnım Terziyle	Nasekomım Haşereyle	Stalovoi Yemekhaneyle
-de.	(o) Partnom Terzi hakkında	(o) Nasekomom Haşere hakkında	(o)Stalovoi Yemekahane hakkında

Çoğul

Y.	Partniye Terziler	Nasikomiye Haşereler	Staloviye Yemekhaneler
-İn.	Partnih Terzilerin	Nasekomih Haşerelerin	Stalovih Yemekhanelerin
-e.	Partnım Terzilere	Nasekomım Haşerelere	Stalovım Yemekhanelere
-i.	Partnih Terzileri	Nasekomih Haşereleri	Stalovih Yemekhaneleri
-ile.	Portnımı Terzilerle	Nasekomımı Haşerelerle	Stalovım Yemekhanelerle
-de.	(o) Partnah Terziler hakkında	(o) Nasekomah Haşereler hakkında	(o)Stalovah Yemekahaneler hakkında

Çekimin karma türü soyadlarını ifade eden eril ve dişil cinse ait olan özel isimleri birleştiriyor.

Bu paradigmaların ortak özelliği; isim ve sıfat eklerinin birleşmesidir. (tekil şeklinde eril cinse ait sıfatın eki -de hali, dişil cinse ait olan ; ‘-in hali, -e hali, -de hali, -den hali,’ çoğul şeklinde olan tüm hallere ait, yalın halden başka).

Çekimin Karma Türünün Paradigmaları

Единственное число		Множественное число	
И. Гусев	Птицына	Гусевы	Птицыны
Р. Гусева	Птицыной	Гусевых	Птицыных
Д. Гусеву	Птицыной	Гусевым	Птицыным
В. Гусева	Птицыну	Гусевых	Птицыных
Т. Гусевым	Птицыной	Гусевыми	Птицыными
П. (о) Гусеве	(о) Птицыной	(о) Гусевых(о)	Птицыных

Tekil Şekli		Çoğul Şekli	
И. Gusev(Kaz)	Ptitsina (Kuş)	Gusevı	Ptitsını
Р. Guseva (Kazın)	Ptitsinoy (Kuşun)	Gusevıh	Ptitsınıh
Д. Gusevu (Kaza)	Ptitsinoy (Kuşa)	Gusevım	Ptitsınım
В. Guseva(Kazı)	Ptitsinu (Kuşu)	Gusevıh	Ptitsınıh
Т. Gusevım(Kazla)	Ptitsinoy (Kuşla)	Gusevımı	Ptitsınımı
П. (о) Guseve (Kaz hakkında)	(о) Ptitsinoy	(о) Gusevıh	(о) Ptitsınıh

Eril cinse ait olan yabancı soyadları: Дарвин, Вирхов/ (Darvin, Virhov), aynı zamanda coğrafya adları, eril cinse ait rus soyadları -de halinde mastar eke sahiptir: с Дарвином, Вирховом, под городом Калинином./(Darvin ile, Virhov ile, Kalinin şehri altında.)

Mastar sıfat çekimleri isim çekiminin karma türüne aittir.

Çekimi olmayan isimler;

Çekimi olmayan isimlerin sınıfına ait olanlar:1) Yabancı sözlerin çoğu (пальто, пару, такси)/ (palto, sebzeli yahnı, taksi), aynı zamanda öz (kendi) isimler:

Гете, Гарибальди, Шоу. Осло, Токио. Хельсинки, Перу, Чили, Душан-бе,/ (Göte, Garibaldi, Şou, Oslo, Tokio, Helsinki, Peru, Çili, Duşanbe), 2) Sayısız kısaltmalar МАДИ, ЦДРИ, ООН, МТС)/ (MADİ, TDRI, OON, MTS.), kısaltılmış kelimeler, завкафедрой, помдиректора /(Bölüm başkanı, Direktör yardımcısı), 3) soyadlar--ых1-их, -аго1-яго, -ово/ (-ih, -ih, -atov, -yatov, -ovo), Черных, Долгих, Красных, Дурново /(Çörnih, Dolgih, Krasnih, Durnovo). 4) dişil cinse ait olan sessiz

harfler biten adlar ve soyadlar: Элен, Элизабет, Гинзбург, Ирина Волк, Зегерс/ (Elen, elizabet, Ginzburg, İrnavolk, Zegers). 5) -ко (ko) ile biten Ukranyalı olan soyadlar : Ляшко, Франко/ (Lyaşko, Franko). 6) yer ifade eden sözler : -иво/ ево-, -ино/ -ыно (-ivo, -yvo, -ino, -ino), от Тушино, до Шереметьево, (Tuşşino'dan, Şeremetyevo kadar), 7) Bileşik kelimeler, çekimi olmayan ayrı bir gruba oluşturuyorlar: полвторого, полтретьего, полчетвертого полдвенадцатого. / (birbuçuk, ikibuçuk, üçbuçuk, onbirbuçuk), bu sözler konuşma tarzında vakit ifade ediyor. полдома, полпути/ (evin yarısı, yolun yarısı), gibi sözler farklanarak hallere göre değişmiyorlar. Bir istisna olarak – e halinin değerinde -ому (-omu), eki ile ifade olunuyor: birbuçukta (birbuçuk geçmeden).

Son zamanda çekimi olmayan isimleri mastar eki taşıyan hal biçimleri ile birleştiriyorlar. Öyle görünüyor ki, isimlerin mastar ekini tahsis etmesinin (kaydetmesi) değişen biçim olan morfolojik (yapısal) haline uygun gelmiyor (morfolojik tanımını karşılamıyor).

Değişilmeyen isimler Morfolojik olan haline sahip değiller. Bunların içerisindeki değerler analitik yöntem ile ifade olunuyor.

Sıfatlar hal türü değişti, sıfatın çekim kategorisi olarak görünür, belirtili isimlerle kullanılan hal biçimlerinin karşılaştırmasında ve sıfatın uygulanmasında ifade olunuyor.

Sıfatın hal kategorisi, her biri sıfatın bu şeklinin kendini tanımladığı altı hal biçimiyle düzenlenir ilgili halde: красивому (güzele) biçimi, sıfat красивый (güzel) eril veya nötr cinse tekil şeklinde -e haline ait olan ismi ifade ediyor; (красивому дому или красивому месту)/ (güzel eve veya güzel yere); красивую (güzel) biçimi, tekil şeklinde dişil cinse ait -i hali biçiminde olan bir ismi ifade ediyor. (красивую девушку)/ (güzel kızı); красивыми (güzeller ile) biçimi sıfat красивый (güzel) -de halinde çoğul şeklinde olan ismi ifade ediyor. (красивыми домами, красивыми местами, красивыми девушками)/ (güzel evlerle, güzel yerlerle, güzel kızlarla).

Sıfat hal değerlerini ifade eden araçlarla sıfat biçimleri kullanılıyor: tek ve çoğul şeklinde olan biçimleri; tekil şekli -eril, nötr ve dişil cinse ait biçimler, çoğul şeklide-eril, nötr ve dişil cinse ait olan sıfatı genel biçimleri. Eğer sıfat çekimi olmayan ismi

ifade ediyorsa, o zaman tekil ve çoğul şekli, sıfatın hal biçimleri hal değerlerin ve isim sayısının söz dizimsel ifadesi gibi kabul olunuyor:

Нет осеннего пальто (son bahar paltosu yok); Обратился к известному конферансье;/ (tanınmış bir sanatçıya başvurdu), Принят на определенное амплуа/ (Belirli bir rol için onaylandı), Располагает неопровержимым алиби/ (Karşı konulmaz bir takma adı var), События в негритянском гетто (zenci azınlık olayları), На озере живут розовые фламинго/ (Göl üzerinde pembe flamingo yaşıyor).

Hal katagorisine (çekim) ilişkin olarak sayıların çekimi ve çekimi olmayan iki türe ayrılıyor: çekimi olunmayan мало и немало (az ve çok) sayılar ait oluyor, çekimi olanlara- tüm kalan sayılar aittir. Sayıların hal katagorisi-kelime değişme morfolojik katagorisidir, altı hal biçimi ile ifade olunuyor, isim ve sıfat hal biçimlerin eklerde eşitliği taşıyor.

Bu nedenle, isimlerin, sıfatların ve rakamların hal kategorisi olarak durumu, bu konuşma bölümleri tarafından gerçekleştirilen çeşitli işlevler hakkında konuşmamızı sağlar.

İKİNCİ BÖLÜM

İLK VE ORTA DERECELİ SINIFLARDA RUSÇA DİLİNİN HAL SİSTEMİ ÜZERİNE MATERYALLERİN SUNULMASI ÖZELLİKLERİ

2.1. İLKÖĞRETİM OKULLARINDA HAL ANALİZİNİN TEORİK YÖNLERİ

Birincil sınıflar için Rus dili programında, ismin bilimi (ilimi) üzerinde önemli bir yer verilmiştir. Ne de olsa, bir isim, zengin anlamsal imkânları olan ve çeşitli sözdizimsel işlevleri yerine getiren bir kelimedir.

Bir isim, bir nesneyi gösteren bir konuşmanın parçasıdır (isim, konuşmanın bir kısmı olarak nesneyi belirtiyor). (книга, тетрадь, человек)/ (kitap, not defteri, kişi). Özellik (işaret), высота, ширина, белизна)/ (yükseklik, genişlik, beyazlık). Eylem действие (чтение, подготовка, хождение, переписка)/ (okuma, hazırlık, yürüme, yazışma), Durum (сон, бодрость, лежание, гнев, радость) /(uyku, neşe, yalan, öfke, sevinç) vb.

İsimler nesnelliği cinsiyet, sayı ve hal biçiminde temsil eder. Birincil (ilkokul) sınıflar için program, öğrencilerin isimlerin cinsi, sayıları ve hal (durumları) ile tanışmalarını sağlar.

Eğitim açısından küçük öğrencilerin (ilkokulda) cinsiyet ve sayı katagorisi nispeten kolay ve anlaşılabilir niteliktedir. Onlar için en büyük güçlük, hal isimleri kategorisidir.

Hal, örneğin, cümle veya cümle içerisinde diğer kelimelere olan tutumunu ifade eden isim biçimidir örneğin: Капıyı açtı (-i hali), anahtar ile açtı (-de hali), kapının anahtarı (-in hali), anahtarlık (-in hali), anahtar ve kapı sözü biçimi kelimelere farklı tutumlar ifade eder; hallerin çeşitli anlamları vardır.

Tabii ki, öğretmen ilköğretim öğrencilerinin hallerin çeşitli anlamlarını özellikle dikkate almayacak, ancak çocukların adın (ismin) nasıl değiştiğini anlamalarına yardımcı olacaklar. Ad (ismi), kelimeye ve cümlede nasıl birleştirildiğine bağlı olarak, ilköğretim öğretmeni görevidir.

İsmin hallere göre değişmesi- çekimdir, şu değişme halleri eklerin yardımı ile yapılır. Bu durumda hal sonuçlarının birbiriyle karışmamaları ve bazı belirli isim gruplarının karakteristik sistemleri oluşturmalarıdır.

Tekil şeklinde hallerin eki farklılığına bağlı olarak çekimlerin türleri meydana gelir ve isimlerin cinsine bağlıdır.

Bu bilgilerin toplamı, öğrencilerin dilbilgisi içerisindeki isimlerin hakkındaki bilgi içeriğinin niteliği anlatılıyor.

Öğrencilerin, hallerin değişimi ile tanışması (çekim biçimi) üçüncü sınıfta görülür.

Birincisi, öğretmenlerin öğrencileri herhangi bir kesin açıklama ile (1. 2. Ve 3. Çekim) ilişkilendirmeksizin hallerle tanıştırmaları yararlıdır. Çocuklar, hal bazlı sorularla hallerin adlarını öğrenirler. Onlar her bir hale uygun isimlere soru uygulamasını öğreniyorlar. Kural olarak, isme verilen soru fiilden veya ismin konusundan alınır: : читает ч т о? книгу; спросили к о г о? Ваню; ветка ч е г о? клена; тетрадь к о г о? ч ь я? Коли./ (ne okuyor? Kitap.kimi sordular?, Vanyo, Neyin dalı? Akçağacın. Kimin defteri? Kolya'nın.

Bunda, hallerle tanışıklığın ilk aşaması, öğrenciler isimlerin halini (durumunu) somut eklerle birleştirmez.

“Hal” kavramını açıklığa kavuşturmak için, öğrencilere, çeşitli çekim adaları vermek lazım (eril cinsi, dişil cinsi, nötr cinsi ve birinci, ikinci, üçüncü çekim).

O zaman hal, cümlede (veya sözbirleşmelerinde) diğer kelimeleri içeren isimlerin bağlantılarının bir göstergesi olarak çocuklar tarafından algılanacak(kabul görecektir). Bu aşamada, çocukların halin, ismin bağlı olduğu kelimeye ve başka bir kelimeye konan soruna bağlı olduğunu anlamaları önemlidir.

Örnek, видели к о г о?/ (kimi gördüler). (что?/neyi, собаку, медведя, рысь (köpeği, ayı, vaşak), -i hali tüm isimler için; купались (в чем ?) /(ne de yüzüyorlardı);ç ayda, gölde, şelale , -den hali tüm isimler için “nerde” sorusuna cevap verir. (в чем?) / (neyin içinde).

Çekimlerin tüm üç biçimi çalışırken hal kavramı daha da net şekilde anlaşılacak.

İlk hallerle tanışıklığın bir sonucu olarak, öğrenciler altı halin hepsinin olduğunu öğrenecekler; Her bir hal belirli bir soruyu yanıtlar; Herhangi bir isim aynı soruyu cevaplarırsa aynı halde duruyorlar (örneğin: вижу кого?/kimi görüyorum'' yabanmersini, bülbülü, ; делаю что? /ne yapıyorum; tabure, masa).

Çekim olunca, isimlerin arasında olan fark hallerde değil eklerdedir. Farklı çekime ait olan isimler (birinci, ikinci ve üçüncü çekim), birbirlerine göre eklerle farklılık gösterir, (Р. кого? чего? верблюда, кошки, рыбы, озера, рыси, степи; Д. кому? чему? верблюду, кошке, рыбе, озеру, рыси, степи)./ (-in hali kimin? Neyin? Devenin, kedinin, balığın, gölün, yaban mersini, bozkırın; -e hali kime-neye, deveye, kediye, balığa, göle, yaban mersine, bozkıra.

Eğitimin "Hale göre değişim" teması hakkında prodüördür. Her şeyden önce, çocuklara, diğer sözcüklere bağlı olarak meselelerin isimlerde değişiklik yapması kavramı (düşüncesi) verilir. Bundan sonra, özel hallere ve hallerle ilgili sorulara bir giriş var. Herbir hal ilk önde edatsız olarak ele alınır. (Р. нет чего? реки)/ (-in hali, ne yoktur? Nehir yok.) ondan sonra haller edatlar ile ele alınır. (Р. был у чего? у реки)/ (-in hali neyin yanındaydı? Nehirin yanındaydı.) Öğrenciler, edatların bazı hallerle birleştirildiğini öğrenir. Çocukların sınıfta öğrencilerle birlikte oluşturduğu görsel yardımlara ve özel alıştırmalara (egzersizlere) yardımcı olduğunu anlamak için çocuklara yardımcı olun.

Edatlar ve haller arasındaki ilişkiyi gösteren bir tablo örneği; Böyle bir tablo, örneğin, aşağıdaki şekilde gösterilebilir: "Sorular ve önerilerle ilgili halleri farklılaştırma".

Haller ; -in hali. Edatlar; s, u, do, ot, iz, bez, okala, dlya. Sorular; Kimin? Neyin? Nereden? Örnekler; evden, evin yanında. -E hali. Edatlar; po, k. Sorular; Nerede? Nereye? Örnekler; evde, eve doğru. -İ hali. Edatlar; v, za, na, çerez, pro, pod. Sorular; Nereye? Örnekler; köye, köyün arkasında, dağın altında. - ile hali. Edatlar; nad, za, pod, s, pered. Sorular; Kim ile? Ne ile? Nerede? Örnekler; erkek kardeşimle, ağaç ile çatının altında. -De hali. Edatlar; pri, v, o, na. Sorular; Kim hakkında? Ne hakkında? Nerede? Örnekler; kızkardeşim hakkında, erkek kardeşim hakkında, yatakta. / (evet? Köye, köyün dışına, Yokuş aşağı, -de hali, üzerinde, arkada, altında ile kimin önünde? Neyle? Kardeşimle, huş ağacı altında, çatının altında,

-den hali, yanında,içinde,hakkında, kimin hakkında, neyin hakkında,, nerde,kız kardeşim hakkında, erkek kardeşim hakkında, yatağın üstünde.

Üçüncü sınıf Rus dilinin ders kitabında verilen alıştırmalara ek olarak, bu tür alıştırmalar da önerilir:

1. Soruları cevaplamak, cevapları yazmak, ismin hallerini tanımlamak.
 - a. Okul çocukları nereden dönüyordu? (Müze, gezi, doğa yürüyüşü, kamp)
 - b. Kuşlar nereye uçtu? (Bahçe, koru-ağaçlık, tarla)
2. Cümleleri tamamlayın.

Ders kitabını al...., ders kitabını koy Paşa gitti..... Paşa oturuyor Paşa geldi....

3. Anlamına uygun edaytları yerleştirin.

Güvercin indi... çatı. Güvercinler çatıya... yerleşti. Güvercinler çatı ...yürüyorlar.

Bu aşamada dilbilgisi üzerinde yapılan tüm çalışmalar, kelimelerin arasındaki bağlantının kurulması, kelime kombinasyonlarının oluşturulması ve incelenen adların hal biçimleriyle birlikte cümlelerin ve cümlelerin analizi ile yakından ilişkilidir,

Özellikle “Nerde? Nereye? ve Nerden?” sorularına cevap veren isimler.

Tüm bu alıştırmalar (egzersizler), hallerle yapılan çalışmanın verimliliğini artırır, çocukların konuşma kültürü ve öğrencilerin aktif düşünme etkinliği, kanıt ve akıl yürütme talep ettikleri için öğrencilerin genel gelişiminde önemlidir.

"Hal" kavramı sunulduktan sonra, aşağıdaki dersler çekim türlerini incelemek üzere ayrılmıştır. Her şeyden önce, öğrencilere ismin cinsine uygun olarak (3.sınıfa ait) isimlerden çekim türünü belirlemeyi öğretmek gereklidir. Bunun için, öğrencilerin, elbette, bir veya başka bir ismin belirli bir çekimin türüne uygun olarak sınıflandırılması gereken işaretleri bilmeleri gerekir. (1.,2.,3. çekim). Aynı zamanda çocuklar belirli bir halin değişimindeki çekimin farklı durumlarda olduğunu anlamalıdır.

Aynı zamanda öğrenciler anlamalıdır ki herhangi bir çekime ait olan isimlerin hale göre değişmesi farklı hallerde oluşuyor (-и, -ы – в родительном падеже; -е, -в дательном и предложном падежах существительных 1-го склонения; -и – в родительном, дательном и предложном падежах 3-го склонения и т.д.)/ (-і, -і, -і in

hali; -e birinci çekime ait olan isimler -e ve -den halinde; -i, üçüncü çekime ait olan -in, -e ve -den halinde).

Öğrencilerin isimlerden çekim türlerini öğrenmelerine katkıda bulunan yöntemlerden biri, öğrencilerin açıklamalarına ve kanıtlamalarını gerektiren bir gramer analizidir. (например, почему они считают, что слово мать 3-го склонения, а мама 1-го склонения)/ (örnek, neden onlar sayıyor ki мать (anne) sözü üçüncü çekime aittir, мама(anne) birinci çekime aittir.

İsmin üç çekimin genel bir incelemesinden sonra, özel (şahsi) terimlerle ilgili bir araştırma devam eder.

Şimdi asıl odak nokta, hallerin karşılaştırmasında hallerin eklerinin yazımıyla benzerlik (uygunluk) sağlar. Yalın hal - i hali ile karşılaştırılıyor, -e hali, -in hali ile karşılaştırılıyor.

Başkaları ile bazı formların benzerlik ve farklılık sürekli karşılaştırma öğrencilere, çocuklar içinde belirli zorlukları ortaya koyan halleri ve hal eklerinin öğrenmesine yardımcı oluyor. Karşılaştırmalar, çocuklara cevaplarının doğruluğunu nasıl ispatlayacağını öğretir. Çocuklar farklı hallerin eklerinin yazımında farklılıkları öğrenirler. Çekim tipleri hakkında dersler verirken "Kim daha fazlası?" Oyununu oynayabilirsin. Konuşmanın gelişmesinde değil, aynı zamanda çekim türlerinin özelliklerinin pekiştirilmesinde de amaçlanmıştır.

Oyun "Kim daha fazla?"

1. Oyunun katılımcıları, üzerinde mutabakata varılan süre için, birinci çekime ait isimlerin -ия / (-iya) yazılmalıdır. (hatırlıyoruz ki, -e hali ve -den hali ‘-и/-і’ ekine sahiptir). Kolaylaştırıcı, zorluk durumunda, bu kelimelerin çoğunlukla aşağıdakileri ifade ettiğini açıklar:

- a. Farklı bilimlerin isimleri: Astronomi, biyoloji, geometri, coğrafya, agronomi, tarih vb.;
- b. Eyaletlerin, ülkelerin ve kıtaların coğrafi isimleri: Avustralya, Asya, Grönland, İngiltere, Arnavutluk, Bulgaristan, vb.;
- c. Çeşitli dernekler, gruplar: Organizasyon, parti birliği, ordu, topçu, muhafızlar, polis, delegasyon, , gezi, keşif gezileri vb;

- d. Kamusal yaşamın çeşitli olayları ve belgeleri, kitlesel olaylar: Toplama, devrim, anayasa, oturum, elektrifikasyon, gazlaştırma, prova vb;
- e. Botanik isimleri: : Begonya, akasya, nasturtium, petunya, manolya vb;
- f. Çeşitli kurumlar, eğitim kurumları: Gözlemevi, Konservatuvar, Filarmoni Topluluğu, Seminer, Jimnastik Salonu vb.

Konuşma, imla (yazım) hatları vb. geliştirmek için, bu kelimeler için uygun (belirli) sıfat tanımlamaları önermek mümkündür: Bulgaristan halkı, Sovyet Ordusu, yabancı bir heyet, kokulu bir akasya, Moskova Konservatuarı vb. Yanı sıra onlarla sözlü önerilerde bulunmak.

2. Aynı şekilde ikinci çekim isimlerinin -den halinde -iy, -ie, yani öncelikle tekil durumunda -i eki ile bitmesi önerilir.

İsimler genellikle -iy belirtmektedir:

- a. Metaller, mineraller ve kimyasal elementlerin isimleri :Alüminyum, silikon, radyum, potasyum, kalsiyum, magnezyum, helyum vb.;
- b. Erkek isimleri: Anatoli, Vazily, Gennady, Dmitry, Eugene;
- c. Bazı diğer kavramlar: Sanatoryum, bitki örtüsü, proleter, dahi, kura ile paylaşmak, vs.

-He/ -ie ekindeki isimler, aşağıdaki gibi konularda yazılabilir: Okutulan konularla ilgili tüm kelimeleri ve özellikle de dilbilgisini yazınız: (ressamlık, çizim, şarkı, kaligrafi, cümle, çekim, eki, kompozisyon, sunum, noktalama işaretleri vb.)(Arisiy, 1963: 105)

Belirli türden isimlerin çekimi türünde incelemeler yapıldığında (1. 2. ve 3 çekim), üç çekimin tümcesinin hal sonuçlarını ve bu eklerin imla hatlarını karşılaştırmanız önerilir. Dilbilgisi analizi öğrencilerin aşağıdakileri yapmasını gerektirir:1) Sorulardaki benzerlikleri ve farklılıkları bulmak için, farklı durumlarda isimlerde kullanılan edatlarla kullanılıyor.

1. Hallerin tanımı, hallerin eklerini ve imlada doğru olarak belirlenmesi,esasında, öğrencilerin isimlerin üç çekimin hakkında bildikleri her şeyin genel bir tekrarının anlamı uygular.

Sıfat isimlerinde verilen çekimin incelenmesi, isimlerle birleştirilen isminhal sonuçlarındaki uyum (yerdeğiştirme) gibi bir özellik ile karşı karşıyadır. İsimlerle sıfatlar yakın bir ilişki üzerine yazım ve hal ekleri ile Bu odaklanma çift etki sağlar.

Birincisi, sıfatların eklerinin yazımına uygunluk sağlamak daha iyi olacak, ikincisi, aynı zamanda, isimlerin hal eklerinin doğru yazılması.

Çoğul şeklinde sıfat çekimleri ile çalışırken yakın ve aynı anlamda olan hal biçimlerinin ekleri ile birleşiyorsa) a) yalın hali ve ona benzer -i hali ile ortaklaşa (müşterek) analiz edilmesidir vb.) b) Aynı -ых, -их/ (-ih,-ih) eklere sahip olan in hali -den hali ile birleşiyor. c) Birbirine yakın eklere sahip olan -e hali, -de hali ile birleşiyor (-ым, -им/ -im,-im -e hali, ыми, -ими/-imi,-imi -de hali).

2.2. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNDE DİLBİLGİSEL BİLGİLERİNİN İNCELENMESİ İÇİN YAZIM KURALLARININ ÖĞRETİLMESİNDE METODOLOJİK (USULE UYGUN) ÖZELLİKLER

Okul yazımı Rus dil dersinin en önemli bölümlerinden biridir; Öğrencilerin dil becerileri arasında yazım becerileri önemli bir rol oynamaktadır. Yazım, I-IV ve V-VII sınıflarında, VIII-IV ve X-XI sınıflarında incelenir; tekrarlanır ve genelleştirilir. Orta çağın yazımına özel dikkat gösteriliyor çünkü bu eğitim dönemi boyunca öğrenci, eylemleri için sorumluluk almaya ve gelecekteki çalışmalar için temel olarak belirli bilgi ve becerilerin kazanılmasının önemini anlamaya başlıyor. Materyal, okul programında ayrı, bağımsız bir bölüm olarak ifade edilmemekle birlikte, gramer, fonetik (sesbilgisi), kelime oluşumu ve buna dayanan materyal ile birlikte verilmektedir.

"Rus yazımı (imla) oldukça karmaşık bir fenomendir (olgu). Sistem yazımında görünmemekle birlikte, öğrenciler yazım kurallarını birbirine aykırı, birleştirilmiş kurallar kümesi olarak ve hatta onlara daha da fazla istisna olarak düşünürler. Yazım yöntemin görevlerinden biri- Kural sayısını en aza indirin, Ezberlenecek, Ayrık (ayrı) yazım kurallarını ilişkilendirin, özel yazımlar arasında bağlantı kurmak, Bu tür genel normların verilmesi, özel kuralların tümüne parçalara uyacağı " yazıyordu N.S. Rojdestvenskiy (Rojdetsvenskiy, 1935: 26)

Okul yazımı, Rus dili dersinin her bölümünde öğrencilerin bilgilerini uygulamaya bağlar: Ses bilgisi, kelime kompozisyonu ve kelime oluşumu, grafikler, morfoloji ve

sözdizimi, kelime dağarcığı. Yazımda en önemli konular: sesli harflerin sözcük kökünde, ekleri ve eklerin yazımını önüne eklemek; ünsüz harflerin düzgün yazılımı – sesli ve sessiz ifade olunmayan (öngörülme), iki katına çıktı; kelimenin kökünde sesli harflerin değiştirilmesi vb. dilbilgisi bölümlerinde analiz edilir. (Morfoloji, kelime kompozisyonu ve kelime oluşumu). Rusça yazım kuralları, program tarafından sağlanmaz, ancak yazım metodunun temelini oluştururlar: Rus yazım kurallarının özellikleri öğretim yöntem ve yöntemlerinin seçimini belirler.

Yazım becerilerinin edinilmesi öğrenciler için önemli zorluklara neden olur.

Bununla birlikte, öğretmen-dil öğretmeni, yazım becerileri gereksinimlerinin "imla, kompozisyon, sunum ve diğer yazılı testleri değerlendirmeye ilgili normlar" içerisinde en önemli unsur olarak yer alması nedeniyle orta sınıfta büyük önem arz etmektedir; Karmaşık şekilde Birleştirilmiş Devlet Sınavında bilgiyi değerlendirmek için temellerden biridir.

Yazım denetimi dersinin amacı, göreceli yazım denetimi okuryazarlığı geliştirmektir; bu da, doğrulanamayan ortogramları (yazımları) belirli bir listeye yerleştirilmiş kelimeleri içeren okulda öğrenilen yazım kurallarına göre kelimeleri yazma becerisi anlamına gelir.

Rus dili derslerinde bileşik yazım kurallarının aşamalı olarak geliştirilmesine yeterince dikkat edilmemektedir. Yazım becerilerin geliştirilmesi süreci zaman gerektirir ve aşamaları zorunlu olarak uygular. Bu nedenle, bir aşamadan başlayarak, konudan başlığa öğrencilerin önemli bir kısmı yazımda gerekli sonuçları elde etmemektedir. Bu, giderek artan boşluk birikimine yol açar, ilk önce öğrencinin daha fazla öğrenmesini önler ve daha sonra normal eğitim sürecine katılımdan tamamen etkisiz hale getirilir ve konuyla ilgi kaybına neden olur, çünkü öğrencinin konuyla ilgili başarısı Esas olarak yazım ölçütleri üzerinde değerlendirilir.

2.2.1. 20. Yüzyıl Dilbilimcilerinin Bazı Eserlerinde Yazım Metodlarının İncelenme Tarihinin Yansıması

Yazım malzemelerinin okuma-yazma öğretiminin öğrencilere özel önemi, 20. yüzyıl Rus dilbilimcileri, pedagogları ve metodologları tarafından takdir edildi. M.T. Baranov yazarı gibi, "Rusça dilinin okul yazım hattı sözlüğü" ve "*Rus dili sözlüğünün*

okul sözlük oluşumu" (Deykina, 2004: 49); A.B. Şapiro, kitabın yazarı, "Yetişkinler Okulunda Gramer"» (1924) (Getmanenko ve Şapiro, 200.: 48); A.V. Tekuçev, monografi (tek bir konuyu inceleyen yazı) yazarı, "Yerel bir lehçe yazım tekniğinin temelleri"» (1951) (Trostensova ve Tekuçev 2003: 44); A.N. Gvozdev, Deney yazarı, bilim adamı, öğretmen, okullarda yazım denetiminin özümzenmesini incelemeyi amaçlıyordu. (1930-e y.y.) (Skoblikova, 1999: 48) v

Mikhail Trofimovich Baranov, bilimsel çalışmalardan yola çıkarak, bilim adamı-dilbilimcisi ve metodolojisinin, kelime teknikleri, imla hataları, kelime bilgisi ve Rus dil öğretim metodolojisinin hak ettiği otoritesini kazandığı yöntem bilimin bir ustasıdır. M.T. Baranova' nın, en büyük avantajlarından biri bir takım bilimsel alanlarda Rus dili öğretim metodolojisinin teorisini sistematik hale getirdiğini ve en son başarılarını göz önüne almasıyla oluşmaktadır. Adı da ulusal okul leksikografisinde yazılmıştır. M.T. Baranova, İki orijinal okul sözlüklerinin yazarıdır, "Rus dili okul yazım hattı sözlüğü" ve "Rus dili sözlüğünün okul sözlük oluşumu" (Deykina, A.D. 2004: 49). Halen modern öğrenciler tarafından kullanılmaktadır.

Abram Borisoviç Şapivo, - ünlü dilbilimci, öğretmen, yetenekli araştırmacı, hükümet yazım denetimi üyesi, (projeler, "Yazım kurallarının el yazması kitabı" " noktalama kuralları el yazması kitabı" (1936), "Tek bir yazım kuralları ve noktalama işaretleri. Kısa bir sözlük uygulamasıyla » (1939), "Rusça yazım kuralları" » (1956), kitabın yazarı, "Yetişkinler Okulunda Gramer" » (1924) vb. Yazım öğretim metodolojisi açısından, onun kitabıyla ilgileniyoruz, "Yetişkinler Okulunda Gramer" (1924), N.F. Belçikovın onunla birlikte yazılmıştır.

"İdeal olarak, yazarlara göre, okulda dilbilgisinin yetişkinler için böyle öğretilmesini, öğrencilerin konuşma sürecinin özüne sahip olduğu ve dilin gerçeklerini bağımsız ve bilinçli olarak anlayabileceği düşünülmelidir"(Getmanenko ve Şapiro, 2000: 48). Ana görevini metodik olarak yapmak yani, " Öğrencilerin gramer materyali hakkında nasıl ve ne şekilde öğreneceği, nasıl ve ne şekilde öğretilceği sorusunun çözümü, "Öğretmenin temel şartı, dil bilimi konusunda sağlam, farklı bir bilgidir" bu nedene göre, (Belçikov ve Şapiro 1924: 4). N.F. Belçikov ve A.B. Şapiro Tutarlı bir sistem oluşturulmasını destekleyin, tavsiye edin "Nazikçe başlayıp, ustalıkla ve yavaş yavaş, bilinen, asimile edilmiş (benimseme), yeni materyali uygulayın, kazanılanlarla

bağlantılı olarak, yeni gerçekleri tanıtın ve çekin." Araştırmanın temel amacı bağlı canlı konuşmanın kendisidir.(Belçikov ve Şapiro, 1924: 4)

Dilbilgisel malzemeye sözdizimsel yaklaşım ve dağılımı (распределению) (Getmanenko ve Şapiro, 2000:48). Bu yaklaşım şimdiye kadar önemini kaybetmemiştir.

"Dilbilgisi okulu" nda, dilbilimci öğrencilere ve öğretmenlere metodolojik tavsiyelerde bulunur; dilbilgisi öğrenmeye hazır olan herkese soru sorma imkânı sunar: Dilbilgisi neyi öğretir ve öğrencilere öğretmenin amacı nedir? Öğretmenler, canlı sohbette ana sınıfta başrolde (aşıl işin yönetiminde) tutulmaya teşvik edilir, genellikle gözlem ve deneme yöntemine atıfta bulunurlar. ama"İyi bilinen bir dizide, basitten zora, basitten karmaşığa... gözlem için gerekli olan dilsel materyalin sistematik olarak seçilmesi gerektiği gibi, rasgele gözlem yapılmamalı".

A.B. Şaripo'nun düşüncesiyle, *"Dil, diğer hayatın her fenomeni (olgu/olay) gibi canlı bir organizmadır ve bu nedenle her gözlemciye kalıcı ve sağlam bir şey değil, birbirini değiştiren bir dizi an olarak sunulmalıdır"* (Belçikov ve Şapiro 1924: 8)

A.B. Şaripo'nunmdüşüncesine göre, Morfoloji alanında, kelimelerin morfolojik sınıflandırılmasına genel bir yaklaşım sunar:1) *"Birbirleriyle iletişim içine girerek canlı konuşma yaparak, konuşmalardaki rolüne bağlı olarak özel (şahsi) sözcükler yaşam amacı özelliklerini ortaya koyuyor"*(Belçikov ve Şapiro 1924: 21), 2) *"En yaygın yol, eklerini uyarlamaktır: sözcükler, bağlarlar, eklerini değiştirirler, bazı türden daimi yasalara uyarlar ve bazı kelimeler bazılarına bağlı olarak, başkalarına bağımlıdır" »* (Belçikov ve Şapiro 1924: 22)

Abrama Borisoviça'nın düşüncesiyle; Her zaman değişmez ve sürekli Rus yazım denetimi konularında ilgi devam etti. Rusça yazım kurallarını düzeltme komisyonunda yaptığı çalışmalara ek olarak, yazım teorisi ile de ilgilendi. Bu alandaki gözlemler bir monografide (tek bir konuyu inceleyen yazı) özetlendi. "Rusça yazım denetimi" (Getmanenko, 2000: 48)

Ünlü dilbilimcinin, araştırmacıların ve metodolojistin bilimsel görüşleri A.V. Tekuchev (A.V. Tekuçeva) sorunlarla bağlantılıydı:

- Gramatik analiz tekniği ("Dilbilgisel analiz yöntemleri", doktora tezi) (1941);- Diyalektoloji ve yöntembilim;

- Genelokulun ulusal okuldaki Rus öğretim metodolojisi de dahil olmak üzere yöntem ile ders kitapları ve el kitapları;
- Metodolojik miras (kalıt) (Trostensova ve Tekuçev 2003:44)

Hayatının ana işi haline geldi. "Yerel bir lehçe yazım tekniğinin temelleri" (1951), doktora tezi. Yazarın ana fikri, çeşitli lehçe koşullarına bağlı olarak, yazım hatalarına metodik bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmasıdır. Bu yaklaşım, bir veya başka önerilen bir kabul tekniğinin veya uygulamanın mümkün olduğunun imla hatalarıyla tam olarak ne zaman uygulandığını belirlemenize olanak tanır. (Trostentsova, 2003: 45)

Yazım ve dilbilgisi yöntemleri açısından, ünlü bir dilbilimci ve öğretmen A.N. Gvozdeva çalışmalarının yanı sıra yazımın özünsenmesine ilişkin deneysel çalışması (Skoblikova, 1999:48). "Deneyler 1930'larda bir bilim adamı tarafından Penza ve Kuibyshev'deki okullarda yürütülen A.N Gvozdeva (A.H. Гвоздева), bir yandan sözlü konuşma becerilerinin geliştirilmesine ilişkin mekanizması üzerine eşsiz çalışmalarının devamı olarak öte yandan, Fonoloji (sesbilimi) sorunlarının orijinal gelişimiyle birlikte, yakından bağlantılı ilgili kavramsal olarak yazım teorisi üzerine çalışmaların öncüsü oldu. , (Skoblikova, 1999: 48). Deney Sonuçları, "... Rusça dilinin grafik özelliklerini, yazım kurallarını ve fonetik bilgisini de içeren çeşitli faktörlerin rolünü sadece" bilinçli "olarak değil, aynı zamanda normları öğrenmenin doğal(otomatik olarak) sürecinde belli ölçüde açıklığa kavuşturmaya da izin veriyoruz Okuma ve yazma yoluyla yazım denetimi ". (Skoblikova, 1999: 49)

Doğrulama/ soruşturma (deneylerin toplamı) esas olarak yazımın merkezi bölümlerine hâkim olmaya odaklanmıştır: Yazım sanatı hece ilkesine hâkim olması, monoton ve ı (ts) seslerden sonra kullanılan sesli harflerin doğru yazımına hâkim olması sesli –sessiz vurgu altında (vurgusuz) ünsüzlerdir. (Skoblikova, 1999: 49). Gözlemler bulundu "Yazımın otomatik olarak özünsenmesinde, ana harflerin kökün vurgulu ünlü harfiyle desteklenip desteklenmediğine bakılmaksızın, kökün yazım sanatı imgesinin özünsenmesi ile sırf (yalnızca) alışılacelmiş rol oynanır "(aynı yazıda:/ aynı yerde). Ayrıca, sesli ve sessiz ünsüz yazım kuralları açısından da not edilmiştir, "Fonetik/sesçil" hatalar, diğer yazım kurallarını yazarken frekans (titreşim sıklığı) hataları "telaffuza karşı" bulunur. (Skoblikova, 1999: 50)

A.N. Gvozdevim tarafından yürütülen deneyin sonuçları, yazım teorisinin geliştirilmesi açısından Rus yazım kurallarının morfolojik ilkesinin geniş bir yorumuna zemin hazırlıyor.

Böylece, dilbilimciler XX. yüzyıl araştırmasında ortaokulda, yazım ve dilbilgisi öğretimi yöntemleri daha da geliştirilmesi için temel bir hizmet olarak kullanıldı. Günümüzde, Rus dili derslerinde geleneksel olmayan formların(biçimlerin) kullanılması, bilgisayar programları, elektronik el kitapları, bilgi ve bilgisayar teknolojilerinin kullanımı gibi Rus dili yazımının ve dilbilgisinin bu tür özelliklerinin katlandığı temelini sürdürmektedir vb.

2.2.2. Orta Okul Öğrencileri İçin Yazım Ve Dilbilgisi Öğretiminin Genel Metodolojik Yönleri

Yazım denetiminde işi (dersi) yürütmenin içeriği ve metodolojisi, okuldaki Rus yazım kurallarının özelliklerine göre belirlenir.

Her şeyden önce belirli bir anlamda yazım, çalışma nesnesi olarak bağımsız değildir: kuralları sözcüğün dilbilimsel analizine yöneliktir ve yalnızca belirli dil kategorilerinin incelenmesi ile doğrudan bağlantılı olarak edinilebilir.

Okul yazımının ikinci özelliği, birincisi şarta bağlı: kuralların incelenmesi sıralı sistemik ilişkilere dayalı değildir ve bu nedenle her zaman en uygun değildir. Yazım sistemi ilişkileri ve ilişkileri analizini geliştirmenin doğrudan nesnesi haline gelen genellemeler biçiminde bir kez daha geçmişe dönme ihtiyacı vardır. Genel yazım denetimi dersleri önemli bir rol oynamaktadır.

Sınıflar, yazım kurallarına uyma konusundaki tüm çalışmaları tamamiyle doğal olarak tamamlanmış olmalıdır. Öğrencilerin yazım denetiminde farklı düzeylerde genelleme yapılması önerilir. Ve nihayet, genelleme meslekleri, incelenen eserde bilinen yeni bir aşama olmalıdır. Tekrarlama, malzemenin mekanik(teknik) toplamı ile yer değiştiremezler. Ortognogramların gerçek sistemik ilişkilerini açığa çıkarmaya izin veren bir yazımdır.

Yazılı normun seçimi (ortogram) belirli koşullara bağlıdır. Böylece, -e ve -o harflerinin fısıltı ve hışırdamak kelimelerinde kullanılması aşağıdaki koşullara bağlıdır:

Fonetik (sesçil) - durumu ve vurgu altındaki sesli harflerin konumu, sözcük oluşturma - kelimenin kök dizininde. Bu koşullar, bazı kelimelerdeki sesli harflerden sonra ě (yo) kökte seçimi yöneten yazım kuralına dâhil edilir ve bazılarında “o” harfleri içerir.

Psikolojide ve Rus dili öğretim metodolojisinde, öğrencilerin yazım kurallarını bu ortograma sahip tüm kelimeleri uygulamanın yetersiz olması dikkat çekicidir. Bunun nedeni, her tür ortogramın tekniğinde, öğrencilerin kuralları özgürce uyguladığı kelimeler ve ilgili kuralı uygulamakta zorlandığı kelimeleri içerdiği gerçeğidir.

Öğrencilerin zorlukları fonetik, sözcük üretme, morfolojik, sözdizimsel ve anlamsal özellikleri taşır.

Sesbilimsel zorluklar, sesli ve çarpıcı (örneğin biçme, toplama), yumuşak sesler (örneğin bir turta, fakat budak), vurgulamamış sesli (örneğin, bir arkadaşı fakat çukur/dere) fonetik (sesçil) zorluklar benzer olgu sözcüğünde varlığıyla ilişkilendirilir, kelime oluşum zorlukları yapının karmaşıklığı, morfolojik değişimlerin mevcudiyeti (ör. Çiğlenme, sulama) ve orijinal sözcüklerle yapısal bağlantıların kaybolması (ör. Emme) tarafından belirlenir.

Morfolojik zorluklar, önce, konuşma bölümlerinin homonimliği ile ve ikincisi, kategorileri ayırt etmek için anlamsal (semantik) kriterlerle bağlantılıdır. Sözdizimsel zorluklar arasında, kelimelerin ters sıralaması ve cümledeki imla (yazım), cümlelerin iki bölünme olasılığı vb. bulunmaktadır.

Anlamsal (semantik) zorluklar - sözcüğün anlamının taşınabilirliği, tek köklü sözcüklerle anlamsal bağların kaybı, sözcük modelinin soyut anlamı.

İstisnai kurallar çocuklara zorluk yaratıyor.

Ayrıca, bir sistem olarak ortografinin, dilin kendisinin karmaşıklığını büyük ölçüde yansıttığını unutmamalıdır. Yazımın çoğu yukarıda tanımlanan sistemik ilişkiler ve ilişkiler çerçevesine uymuyor. . Ancak daha da önemlisi, ilk etapta ana, önemli olanı koymaktır.

Birçok ortogramın incelenmesinde notlar gereklidir, ancak hepsi birleşik, sistematik olarak temsil edildiğinde bunları vermek önerilir. Elbette, bu durumda, bazı formülasyonların kategorik doğası, mazeretlerle, istisnalarla çelişir; ancak ana şey ikincil olarak açıkça belirtilmiş ve ilk etapta özünsenme (benzeme) sağlanmıştır.

Yazımın özelliklerinden biri, Rusça dilinin diğer tüm bölümlerinin bilgilerini somut gücüdür (becerisidir). Yazım kurallarını kullanmak için, öğrenci belirli dil materyalleri ile hızlı ve doğru bir şekilde çalışmalıdır. Yazıma ait olmayan bilgi, beceri ve deneyim, yazım görevlerini yerine getirirken bir zorunluluk olarak görülür. Öğretmen, bir biçimde ya da başka bir biçimde, öğrencilerin dikkatini bu ortogramayla çalışmak için zorunlu olan "dil minimizasyonu" ve sahip olduklarından emin olmalıdır.

Yazım tekniği, isimlerdeki değişikliklerin hal bazında incelenmesinin özellikleriyle yakından ilişkilidir. Hal formlarını belirleme yöntemleri, ilköğretim kursundaki ortaokul öğrencilerine daha yakından görülebilir, bu nedenle çalışmalar bağımsız faaliyetlerine dayanarak düzenlenir. Olası görevler: Yeni şartları belirtmek için (dolaylı haller) paragraftaki temel kuralın (halin belirlenmesine ilişkin kural) tahsis edilmesi.

Alıştırmalar, halin sadece morfolojik değil aynı zamanda cümle ve kelime kombinasyonundaki adın rolünü büyük ölçüde belirleyen bir sözdizimsel kategorisi olarak kavrayacak şekilde öğrenciler için tasarlanmıştır: İsmi hal şekli doğrudan cümledeki rolü ile ilgilidir.

Tekil ve çoğul olarak isimlerin çekimi üzerine materyalleri açıklama, düzeltme ve tekrarlama sürecinde, öğrenciler belli bir çekimi belirten biçim bilgisinin tekil olarak bittiğini hatırlarlar; İsmi cinsinin ancak, kelimenin mastarıyla (at eril cinsidir, sonra ikinci çekim, gece -dişil cinsidir, üçüncü çekim) hesaba katılır.

Farklı çekime ve çekimi olunmayan -ия, -ий, -ие, (-iya, iy, ie) eklere sahip olan isimlerin özellikleri hakkında olan bilgileri öğrenciler için yeni sayılır. Bu materyalin, zamanının önemli bir kısmı veriliyor. 6. Sınıfta "Değiştirilmeyen isimler" konusunu incelerken, aşağıdaki görevi kullanabilirsiniz: "*Sıfatları seçerek isimlerin cinsini belirleyin: Piyano, reçel, nasır (elde, ayakta çıkan sert deri), tül, peçe (maske), patates, kuğu, kangurun, şampuan, ayrılmış koltuk (a) /rezerve koltuk, kol ağzı(a) »* (Koçergina, 1991: 33)

Çizimler ve tablolar üzerine çizimlerde, ismin sonunu tekil olarak yazma çalışmaları yapılır.

Hal üzerine yapılan çalışmalarda, çoğul şeklinde olan isimlerin form oluşturma normlarına dikkat edildiği görülmektedir. (Bakın: mühendisler, şoförler, kekler vb.) Bu

beceriye işleyerek, öğrencilere aşağıdaki görevler verilebilir: 1) çoğul şeklin biçimini oluşturun: Çifti (çizmeler, keçe çizmeler, çoraplar, botlar, çoraplar, ayakkabı, işler, yerler); 5 kg (portakal, mandalina, domates); kıta (Askerler, hussarlar, madenciler, istihkâm eri) " konuşma biçimlerinin yanlışlıklarını düzeltin. Bir reçel ile pasta, çizme yok, bir kütüphaneci bulmak, iki kız arkadaş, bir düşünce ortaya çıktı, üç kerpeten, özledim, yeni şampuanla). (Koçergina, 1991: 33), özellikle cızırtı ve ен (en) eki ile biten ismin telaffuz ve yazım denetimi, bilgi temelindedir.(en temelinde orta ünlüler).

Farklı çekime ait olan isimlerde yapılan çalışmalarda, tartışma konusunu terim haline getirmek uygundur. (Neden bu isim gruplarında böyle bir isim var?). Ve bu isimleri kullanmaya ilişkin normlara odaklanın, "ne kadar zaman" gibi uyarı hatalarına odaklanın. Bu bağlamda, konuşma yönelimi yönünde yapılan çalışmalar çok etkili olabilir. Konuşma nezaket formülleri kullanarak durumları oynamak; "Saat kaç?", "saat kaç?"

Değiştirilemeyen isimlerin türünü belirleme, değiştirilemezliğini korumak, dolaylı halleri pozisyonlarda kullanmak, diğer kelimeleri doğru bir şekilde koordine etmek, bu isim gruplarını düşünürken esas meseledir.

Sınıf hazırlama düzeyine, öğrencilerin ilgisinin derecesine ve kendi metodolojik okuryazarlığına bağlı olarak, dilbilgisi ve yazım konuları ile çalışan öğretmen, genellikle geleneksel ve geleneksel olmayan formları yürütme sınıfları ve egzersiz türlerini kullanır.

2.3. ORTA SINIF ÖĞRENCİLERİ TARAFINDAN HAL EKLERİYLE İLGİLİ MATERYAL İNCELEMESİNDE DERS BİÇİMİNİN VE METODİK YÖNTEMLERİN KULLANILMASINA İLİŞKİN ÖZELLİKLER

Geleneksel okul derslerine, yeni materyalleri öğrenme, bilgi, beceri ve deneyimleri sabitleme, edindiği bilgi, becerileri kontrol etme ve muhasebeleştirme, kontrol çalışmalarını analiz etme, öğrenilenleri özetleme ve sistematize etme, konu ya da bölümü tekrar etme gibi dersler bulunur.

İsimler, fiiller, sıfatlar ile hal sonuçlarının incelenmesinde bilgi, beceri ve deneyimlerin sağlanmasında öğrencilerin çalışmalarını en verimli şekilde organize

etmek için metodolojide geleneksel egzersizlerin nasıl kullanılacağını belirlemeye çalışacağız.

Öncelikle, çeşitli psikolojik ve pedagojik özelliklere uygun olarak, eğitim materyalinin öğrenciler tarafından uygunluğuna (özünlenmesine) göre her türlü egzersizin aşamaya bölünmesi gerektiğini belirtmek gerekir. Aşamalar, öğrencilerin çalışmalarının niteliğine bağlı olmalıdır.

Bu durumda demek istedik ki:

- 1) Yarı bağımsız çalışma;
- 2) Üreme (yeniden üretmek) doğanın bağımsız çalışması;
- 3) Bağımsız yaratıcı çalışma.

Yukarıdakilerle bağlantılı alıştırmalar aşağıdaki şekilde anlatılır:

Birinci durum: öğrencilerin ekip çalışması sürecinde sözlü olarak bilginin tesbit (pekiştirilmiş) edilmesi: "Yorum yapma" (Yorum, mantıksal düşünmenin, hafızanın, konuşmanın ve öğrencilerin dikkatinin gelişmesine katkıda bulunan sözlü eylemlerde kullanılabilir. İşlemler dinamik, kayıt için zaman gerektirmiyor. *Yorumlama, bilgiyi güçlendirmek ve uygulamalarında beceriler geliştirmek için yazılı alıştırmalara da uygulanabilir. Kullanımı mantıksal düşünce, yazılı konuşma kültürü, işte bağımsızlığın geliştirilmesine katkıda bulunur.* (Mijerikov ve Ermolenko 1999: 46), uyarı imlaları.

İkinci durum. Çeşitli karmaşık üreme, açıklayıcı, seçici imla, imla "ben kendim kontrol ediyorum", karşılıklı bir kontrol kullanımı. (Volodina, 2001: 41)

Üçüncü durum: Yaratıcı bir doğanın çeşitli türleri karışık kullanımdan kaldırma; yaratıcı ve bağımsız imla; bağlı (birleşik) metinlerin derlenmesi üzerine çalışma, serbest kopyalama. Çeşitli dilbilgisel- üslupsal yapı türleri; Metinleri düzenleme; Açıklamalar ve kompozisyonların gerçekleştirilmesi.

Öğrencilerin çalışmalarının örgütlenmesinde çeşitli didaktik-psikolojik aşamalara ilişkin alıştırmalar arasında doğal bir bağlantı bulunamayacağını ve bu alıştırmaların kopuk olarak kullanılması gerektiğini düşünmemeliyiz. Örneğin, bu alıştırmalar arasındaki bağlantılar o kadar doğal ve hareketlidir ki aynı dersin farklı aşamalarının alıştırmaları birbirine sıkıca dokunabilir, birbirlerini etkiler ve öğrencilerin bilgi, beceri ve yeteneklerini daha iyi bir şekilde sağlamlaştırmaya katkıda bulunur. Bu nedenle,

"yorum mektubu" tekniği hal sonuçlarının zor durumlarda incelenmesinde kullanılabilir. Bunu yapmak çok arzu edilir. Öğrenciler, Yazılı sadece işitsel değil, aynı zamanda materyali öğrenmenin görsel faktörüne de güveniyorlar. Bu amaçla, ilgili örnekler tahtaya yazılmalı ve belli bir düzen içinde detaylı akıl yürütme ve grafik olarak ortogramların vurgulanması sağlanmalıdır. Çalışma esnasındaki öğrenciler sinyal kartları kullanmalı, böylece öğretmen sınıfın özünsenmesinin (uygunluğunun) ilk aşamalarında öğretim materyalinde nasıl çalıştığını "geribildirim" üzerine kurabilir.

Aynı zamanda, öğrencilerin akıl yürütme tutarını (değerini) keyfi olarak azaltamaz. Örneğin, işitme türünün "yorumlanmış" imla. Öğrenciler, yirmi kelimelik, en azından sözlükten alınan, ders kitaplarına yerleştirilen adları ima eder. Yazarken, her kelime "yorumlanır", yani bir öğrencinin heceleri tarafından konuşulur. (Bu, öğrencilerin doğrulanamayan ve zor doğrulanmış ortogramları içeren kelimeleri ele aldığı durumlarda hataları önlemeye yardımcı olur).

Beşinci sınıfta, "tekil olarak isimlerin eklerinde sesli harflerin yazımı" konusunu incelerken, sözlükten minimum seviyede alınan sözler kullanabilir. Gelecekte, yazım kurallarını düzeltmek amacıyla öğrencilerin bir önceki gün okudukları sözcükleri, yani e veya i yazımını veya isimlerin eklerinin doğru seçimi.

Ve öğrencileri, gerekli formlarda kullanılan kelimeleri ifade ederek cümleler oluşturmaya gerekli biçimlerde kullanarak uygun olan ortogramlar yazarak vurgulama zor olmayacak. Örnek: arenada dövüşmek, (1. P)(bitki kolleksiyumun hakkında konuşmak (2. çekim, iyeki ile biten).

Yazım öğretirken, çocuklara hatalar bulmasını öğretmek için aşağıdaki alıştırmalar kullanılır;

- 1) Yazılanların hece hece okunması (kelimelerin bozulmalarını ve sıklıkla doğru yazım hatalarını tespit etmenizi sağlar);
- 2) Öğrencinin not defterindeki öğretmen tarafından verilen sembollerle hataları bulma (Koşullu kök simgeleri, sonek, önek (önüne eklemek),Sözcüğün altını çizin);
- 3) Not defterindeki alanlardaki yazım hatasının işaretiyle, satırdaki sözcüklerde (veya sözcükte) bir hatanın bağımsız olarak bulunması.

Ortografik dikkati, aşağıdaki egzersiz türlerinin yardımıyla geliştirilebilir: I. Ortografik tanımlama işaretleri sözcükleri bulma, KP. kelimelerin içindeki tüm ortogramların adı (altı çizili) (kelimenin herhangi bir bölümünde)

Öğrencilerin bilgi, beceri ve becerileri üzerinde özel bir denetim türü olarak, farklı imla türleri kullanmaktadır.

İmla, en yaygın yazılı dilbilgisi ve yazımsal analitik ve sentetik alıştırmalardan biridir; duyulur, yani metnin veya onun bireysel öğelerinin algılanmış metnin yanı sıra görsel olarak algılanır ve yazının aksine, hafızadan kaydedildi.

Görsel, işitsel, yaratıcı, "kendimi kontrol ediyorum", mini ve maksimalanlar. Kullanılan materyal - ayrı cümle ve sözlü (sözlük) imlalarından oluşan metin, genelleme ile sözlük ima etme, algoritmalar ve tablolar kullanılarak uyarı imlasıdır. Ve bir başka imlada, önceden planlanmamış bir ortogramların ve noktalama işaretlerinin birleşiminin olduğu uyumlu olmayan bir metindir.

İsimlerin hal sonuçlarını yazmakta güçlük çeken hallerle ilgili materyali incelerken, algoritmaları kullanarak bir uyarı imlası kullanabilir. İlk olarak derslerde, materyali incelemek ve düzeltmek için algoritmalar (kural) kullanılır. Yeni kuralların mantıksal yapısını özümsemek, öğretmen rehberliğinde öğrenciler bir algoritma (kurallar) oluşturur, algoritmaya ilişkin ayrıntılı sözlü açıklamalar içeren "yorumlanan" bir mektuba girerler, ders kitabında toplu olarak "yönerge/ talimat" üzerine yoğunlaşarak egzersizleri gerçekleştirirler. Ve bundan sonra, algoritmaları kullanarak bir uyarı imlası yazmaya devam ediyorlar. Çalışma şu şekilde organize edilmiştir. Öğretmen yavaş bir şekilde cümlecik, cümle veya bağlı (ilişkili) metin okur. Gerekli durumlarda öğrenciler harflerini algoritmaya (kurallara) göre kontrol eder, parantez içinde algoritmanın çalışma sayısını yazarlar.

Örneğin, fiillerin vurgusu olmayan özel eklerin altıncı sınıfında yazım kurallarıyla ilgili algoritmayı ele alalım.

Algoritma (kural):

Fiiller I. ve II. fiil çekimi

- 1) Vurgusuz özel ekler ile fiil bulmak.
- 2) Bu şimdiki(gelecek) zamanı mı?

3) Fiili belirsiz(mastar) bir forma koyun. (Ne Yapmak? Ne Yapıp bitirmek?)

4) Fiil – ить (-it) eki ile bitiyor mu?

5) İstisnalar var mı?

a) Birinci çekim (-е, -ут, -ют) (-е, -уу, -уут)

b) İkinci çekim (-и, -ат, -ят) (- и, - ат, - yat)

Algoritma içeren bir tablo tahtada görüntülenir veya öğrenciler, gerekli algoritmanın önceden kaydedildiği görsel yardımcılarının albümlerini açarlar.

Örneğin, böyle öneriler öne sürülmüştür:

1. Kompozisyon Yazarken çok çalışıyorsunuz.

2. Kız uzağa bakar.

3. Çocuklar yakacak odunu tekmeliyorlar.

Kayıt seçici: Örnek; çalışmak (4), bakmak (5a), t ekmelemek (5b)

Gözlemler, yazım hatalarının bu tür ihtiyati olarak yazılmasında, daha önce incelenmiş olan kuralların genellikle mevcut olmadığını göstermektedir.

Tablolarla çalışırken de etkilidir. Uyarıcı imlası ile ve hal ekleri.

Bildiğiniz gibi Rusça dil derslerinde tabloların kullanılması, dil materyalini daha çok özel hale getirmeye yardımcı olur ve aynı zamanda soyutlamanın daha üst seviyelere taşınmasına yardımcı olur.

Yukarıda söylenen şey, her şeyden önce, parlak ve aynı zamanda ahenkli bir biçimde, incelenen kuralların özünü öğrencilere aktaran genel nitelikteki tablolara atıfta bulunmaktadır. Bu tür tablolar, pekiştirme ve bilgi yaygınlaştırma dersleri algoritmanın işlemlerinin indirgeme aşamasına ("kısaltma") başladığı anda en iyi şekilde kullanılır.

İşte, örneğin, bir uyarı imlasında yazarken bir tablo yukarıdaki algoritma ile bağlantılı olarak ders içinde kullanılabilir.

Kuralın yardımıyla fiillerin özel bitişlerini doğrulayın

II çekim	I çekim
-at, -yat	-ut, -yut
a) –it eki ile biten bütün fiiler	Kalan tüm fiiler (tırış olmak, sarmak dışında)
b) –et eki ile biten 7 fiil: bakmak, görmek, nefret etmek, üzmek, sabretmek, döndürmek, bağlı olmak	
c) –at ile biten 4 fiil: duymak, nefes almak, tutmak, kovmak	

Bir uyarı imlası yazma işleminde gerekli olan ekin araştırılması tablonun sol yarısı ile başlar, yani II. ekin analiz edilen fiildeki özelliklerini ortaya çıkarmak için yapılır. Olumsuz bir yanıt durumunda, "arama" tablonun sağ yarısına tercüme edilir.

Dolayısıyla, görsel bir yardımla çalışma sürecinde, aşamalı olarak geliştirilen ve vurgu altında kalmayan fiilin şahsi ekleri güçlü bir yazım becerisinin oluşturulduğu genelleştirilmiş birlikler geliştirilmektedir.

Referans tablolarını kullanarak uyarıcı imlalar, öğrencilerin, program materyali çalışması sırasında üretilen görsellerden yararlanarak ayrı albümlerine sahip olmaları durumunda en uygun olanıdır.

Uygun ismin hükmünü inceleyerek (6. sınıfa), imla özel isimlerin devamı ile etkili bir şekilde kullanılması. (Ladijenskaya, 1999:85)

Evinizde hangi kitapları, kitapların hangisinin üzerine koyulabileceğini (hangisi koyulabileceklerini) kitaplıktaki ilk sıraya yazın Yu. Nagibina gibi.

Kitapları bir öğrenci olarak toplamaya başladım. O zamandan beri, raflara sığmayacak kadar çok kitap biriktiniz. Ve onları iki sıraya koymam gerekiyordu. Kitabın elde edilmesi daha kolay olan ilk satırda, en çok sevilen yazarları, en sevdiğim eserleri koydum.

Ve şimdi, biraz şaşkınlık ve sevinçle, bu ilk sırada çocukluk döneminde edinilen çok sayıda kitabın olduğunu öğrendim. Bir öğrenci olarak âşık olduğum kitaplar en sadık ve güvenilir arkadaşlarım arasında olduğu ortaya çıktı. (85 сл.)

Aşağıdaki paragraflar okundu, ancak ima edilmedi.

Bana renkli köklerle bakıyorlar ; «Гулливер»/ Gulliver, ve «Робинзон Крузо»/ "Robinson Crusoe" Defo, «Дон-Кихот» Servantes ve «Тиль Уленшпигель»/"Till Eulenspiegel" Şarl De Koster, Main Rid ve Fenimor Kuper, Mark Tven ve Cek London, Вальтер Скотт и Александр Дюма/ Walter Scott and Alexander Dumas, tabii ki, Пушкин/ Pushkin, Лермонтов/Lermontov, Гоголь/ Gogol, Тургенев/ Turgenev, Лев Толстой /, Lev Tolstoy. Горький/ Gorky.

Hiç şaşırtıcı bir şey yoktur. Büyük yazarların kitapları o kadar büyüktür ki, ilk yıllardan yaşlanana kadar bir kişiye eşlik ederler. Her yaş bu kitaplarda ona yakın bir şeyler bulur.

Bu konuyu 5.sınıfta öğreniyorsanız: ‘‘sıfatların vurgu altında kalmayan eklerin doğru yazımı’’ öğrencilerin delikli kartlarla çalışmaları ilgi çekici:

- 1) Ne olmuş yani? - Sharik diyor. Satın alması gereken büyük bir inek değil. Sen, Matroskin, al. Bunun için sadece birkaç inek var. Keçiler çağırılır.
- 2) icat etti. Topdan bir sirk köpek yapacağız - bir kaniş. Ona dans etmesini, yüzük üzerinden atlamasını, hava balonuna hoplatmayı öğret. Bırak çocukları. Çocukları eğlendir.
- 3) Mitya çok mutluydu. Bir şarkı söyledi, traktör şarkısı yazdı ve şehre tam bir hızla ulaştı.

Öğrencilerden biri ödevini tamamladıktan sonra eklerin yazımını açıklarken, diğer çocuklar karşılıklı doğrulamayla uğraşırlar.

Bilginin güncel veya nihai kontrolü, T.A tarafından önerildiği şekilde gerçekleştirilebilir. Ladyzhenskaya2, kontrol, önerilen görevlere verilen cevaplar şeklinde çalışır:

1. Yalın halde ikinci çekime ait olan isimlerine üç örnek verin, daha sonra koyun ve bunları -den hali biçiminde yazınız.
2. Tekil şeklinde -den haline ait olan –ия (iya) ve -ея (eya) eklerle biten iki tane isimleri yazın.
3. Dolaylı hallerin adlarını ve sorularını yazın.
4. "Gerçek" edatların iki veya üç örneğini yazın.
5. Sesli harften yumuşak işaretle kullanılan ‘’ Ъ’’ isimlerde iki veya üç örneği yazın.

6. Sesli harften “o” harfi kullanılan isimlerin iki üç örneğini yazın.
7. Hangi durumlarda ismin ekini doğru yazmak için çekim türünü bilmek gerek değildir?
8. Hangi durumlarda ismin doğru ekini yazmak için sadece çekimin türünü bilmek yeterlidir?

2. Öğrencilerin bireysel(özel) yeteneklerini göz önüne alarak test çalışmaları (10 kart - 10 çalışma seçeneği)

I.1. Canlı isimlerden örnekler yazın (en az beş).

2. Hangi sebeple плащом/ mont ile sözünde -ом (om) eki , рощей /orman ile sözünde ise -ей (ei) eki yazılıyor?

II.1. -ий (i,) -ия (iya), -ив (iv). Eklere sahip olan sözlerin üç tane örneğini yazın. Yazılan söler hangi çekime aittir?

2. Konuşmanın hangi bölümü bir isim olarak anılır? Hangi soruları yanıtlıyor?

III.1. Üçüncü çekime ait olan beş tane söz örneği yazın. Onlardan birini hallere göre değiştirin. Bu sözler hangi eklere sahiptir?

2. Sadece çoğul olan dört ismi yazın.

IV.1. Birinci çekime ait olan beş tane örnek isim yazın. Onları -in,-e,-den hallerin tekil şeklinde kullanın, tekil şeklinde -den haline ait -i ekine sahip olan olan sözlerin örneklerini yazın.

2.Sadece tekil şekillere sahip dört ismi yazın.

V.1. Tekil şekilde yalın ve -den halde ikinci çekime ait olan beş tane isim yazın. –Den halde ikinci çekime ait -i eki ile biten sözlerden iki tane örnek yazın.

2. Özel adlardan olan iki üç tane örnek yazın.

VI. Sesli harf ile biten sözlerden beş tane yazın. Ne zaman “ь” işareti sözlerin sonunda kullanılıyor?

2. İsmın bir yüklem gibi hareket ettiği (ismin yüklem görevinde olan) bir cümle yazın.

VII. 1. Hangi haller dolaylı haller olarak adlandırılıyor? Hal sorularını ve “doğru” olanlar yazın.

2. İsimlerin tamamlayıcı olarak hareket ettiği cümleyi yazın.

VIII. 1. Her bir çekime ait olan isimlerin örneklerini yazın.

2. İsimlerin cinse göre değiştiğini söylemek mümkün mü? Neden?

IX. 1. –ие (ie) и (i) – ье (ye) ekine sahip isimleri yazın. Tekil şeklinde -den hali biçiminde hangi eklere sahiptir?

2. Adın büyük harflerle yazılmış olduğu cümleyi yazın ve tırnak işaretleri içine alın.

X. 1. -ия (iya) и (i) –ья (ya) ekleri ile biten isimlerin beş örneğini yazın. Bu isimler tekil şeklinde -in,-e ve- den halinde hangi eklere sahiptir?

2. Özel isimlerin kendi sözleriyle ifade edildiği bir cümle yazın.

Hal eklerinin titiz incelenmesiyle ilgili materyalle çalışırken, her yazım kuralını tanımlayıcı bir özelliğe dayalı olarak incelemeyi içeren bir tekniği kullanabilirsiniz. (L.İ. Juravlevoya göre): "Tanıma işaretleri arasında daha fazla fonetik (sesçil) işaretler olduğu için ("Duyuyorum" sesli harf, sözün sonunda sessiz ünsüz harfi olan çift eşleniği, ünsüzler topluluğu, vurgu altına alınmamış sesli harf, vb.). Yazım okurken harften sese geçmedik, ancak sesden harfe gittik. Görüşümüze göre (düşüncemize göre), V-VI programında düzeltilen bölümdeki bölümlerin ve konuların düzeninden ayrılmamız gerekmektedir ." (Juraleva, 2002: 3)

Beşinci sınıfta, öğrenciler birinci dereceden harf döneminden bunu yapmak için elbette daha iyi olsalar da ortografik (yazım) 10 tanınan işareti tanırlar. Sonuçta, ye g K.D. Uşinskovo göre; 12-13 yaşına kadarokur yazarlık temeli atılır. , bu yüzden birincil ve V-VIII sınıflarının öğretmenleri sorumludur.

Tanım işaretinin tanıtılma (tesbit edilme) yöntemi aşağıdaki gibidir. A.M. Peşkovskovo'nun tavsiyelerini göz önünde bulundurarak "Dilimiz" kitabında "bir ya da daha başka harf nasıl telaffuz edilir" sorusunu ortaya koymaz ve dersin konusunun duyurulması öncesi öğretmen, "bir ya da daha fazla harf nasıl telaffuz edilir" sorusunu

gündeme getirmez ve telaffuz ve yazım arasındaki çelişkiyi gösteren gözlem (genellikle iki ya da bazen üç ya da dört kelime ya da kelime kombinasyonları).

Bu tahtaya kaydedilir ve kapanır.

Öğretmen kelime çiftleri (veya sütun) telaffuz eder, çocuklar kelime telaffuzunda ortak sesler bulurlar. Sonra kayıt açılır. Öğrenciler, telaffuz ve yazım arasındaki çelişkiyi görür, dersin temasını ve ortogramın (yazım) ortaya çıkış sebebini belirler, yani kendi tanımını belirler. (Juraleva, 2002:4)

4.sınıfta çocuklar kelime oluşturma yollarını, çeşitli türlerini öğrenirler ve yeni bir tanımlama işareti - bileşik isimlerin, sıfatların, zarfların yazımını bir araya getiren kelimelerin bileşik hakkında bilgi sahibi olurlar.

Altıncı sınıfta, bir diğer tanımlama özelliği tanıtıldı ve geri kalan 7. sınıfa ait olanlardır. (не – ни, бы, ли, же) (ne, -ni, bı, li, je).

Yeni ortogramın (yazımın) işareti öğrenci biliyorsa, yöntem biraz farklıdır. Gözlem materyali artık kapanmıyor. Kuralla (veya sonrasında) tanışmadan önce öğretmen sorularını gündeme getirir:

Neden bu kelimeleri yazarken hata yapabilirsin?

Yazım neden başladı(var oldu)?

Öğrenilen yazımı nasıl öğreneceğiz?

Örneğin, "tekil olarak isimlerin eklerinin sesli harflerinin yazımı" (5. sınıf) ortogramının (yazımının) incelenmesine dayanarak, isimlerin farklı çekimi olan ve çekimi olmayan isimleriyle ilgili materyali açıklayabiliriz (6. sınıf).

İmla kurallarına göre yapılan çalışma, tanıma özelliğine dayanarak ne sağlar? Birincisi, öğrenciye neden yanlış yazmanın mümkün olduğunu ve yazım kuralını nerede uygulayacağını belirlemesine yardımcı olur. İkincisi, tanıma özelliği, ortogramların (yazımların) öğrenciler tarafından sistematik olarak algılanmasına katkıda bulunur.

Kimlik tanıma özelliğine dayalı kuralların gruplandırılması, dilbilimi bilim adamları ve metodologlarının yazım kurallarının incelenmesine bütünleşmiş bir yaklaşım hakkında üretken bir fikir edinmesini sağlar; kural kural için

incelenmediğinde, ortogram için yazım metni ve grup kurallar grubu için kuralların listesi.(Razumovskaya, 1992: 7)

Kimlik tespiti nedeniyle, öğretmen, yeni kural ile daha önce öğrenilmiş veya henüz incelenmemiş bir kural arasındaki bağlantıyı kurar; Propaedeutically bir şey verir.

Okul tecrübesi, kuralların incelenmesine bütünleşmiş bir yaklaşımın materyalin genellemesine katkıda bulunduğuna destekler; tanımlama özelliğiyle kuralların gruplandırılması, bilgiyi sisteme kazandırmaya yardımcı olur ve bu da kazanımları kolaylaştırır ve öğrencilerin yazım okuryazarlığını artırır.

Öğrenciler arasındaki göreceli (göreceli) yazım ve dilbilgisi okuryazarlığının düzeyini belirlemek için testler kullanmaya gelecekte yardımcı olmayı sağlar.

İngilizce'de, test sözcüğü "sınav, çeşit, deneme, kontrol" anlamına gelir. S. İ. Voskerçyana göre okul uygulamaları için, kabul edilebilir en iyi tanım: "Bir test, herkes için eşit olan ve çözümü niceliksel hale getiren ve belirli bir anda bilinen bir fonksiyonun gelişim derecesinin bir göstergesi olarak görev gören bir forma sahip olan koşullar altında yürütülen kısa vadeli, teknik olarak basit bir testtir. Belirli bir konu için.

"Tüm test çeşitleri arasından, hal eklerinin doğru belirlenmesini doğrulamak için kullanılan testleri tanımlamak mümkündür. Örneğin, "Farklı isimler" (6. sınıfa) çalışırken, aşağıdaki görevleri önerebilirsiniz.(Anisimova, 1999 : 36 - 37)

1. tüm çekimlere ait grupları bulunuz:

- а) пламя, путь, темя; (ateş, yol, tepe)
- б) время, стремя, затея; (zaman, üzengi, girişim-eğlence)
- в) племя, огонь, знамя. (kabile, ateş, bayrak)

2. -in, -e ve -de halinin farklı isim çekimlerinin tekil hallerinin sonu:

- а) -и; (i)
- б) -е; (e)
- в) -я; (ya)

3. - ile (araç) halinin farklı isim çekimlerinin tekil hallerinin sonu:

- а) -им; (im)
- б) -ем (-ём); (em) (yöm)
- в) -ам (-ям). (am)(yam)

4. знамен (işaret) kelimesinin sonuna gerekli harfi koyunuz;

- a) е; (e)
- б) и; (i)
- в) я. (ya)

5. сколько времен...:(saat kaç?) kelimesinin sonuna eksik harfi koyunuz;

- a) е; (e)
- б) и; (i)
- в) я. (ya)

Sınıflarda testlerdeki ilginç çalışmalar, «Çekimsiz isimler» (6. Sınıf) (Anisimova 1999: 37 - 38):

1. Çekimlenmeyen ismi bulunuz:

- a) озеро; (göl)
- б) радио; (radio)
- в) поле. (tarla)

2. Çekimlenmeyen ismi bulunuz:

- a) пианино; (piano)
- б) поэма; (şiiir)
- в) солнце. (güneş)

3. Çekimlenmeyen ismi bulunuz:

- a) Билл Клинтон; (Bill Clinton)
- б) Виктор Гюго; (Victor Hugo)
- в) Фазиль Искандер; (Fazıl İskender)
- г) Николай Гоголь. (Nikolay Gogol)

4. Hangi ismin çekimi yoktur:

- a) кафе; (kafe)
- б) ГИБДД; (gibdd)
- в) жалюзи; (jaluzi)
- г) мороженое. (dondurma)

5. Çekimlenmeyen ismi bulunuz:

- a) Тбилиси; (Tiflis) б) Нью-Йорк; (New York) в) Самара. (Samara)

6. кофе (kahve) hangi cinstir:

- а) женского; (dişi)
- б) мужского; (erkek)
- в) среднего. (nötr)

7. мадам (madam) kelimesi hangi cinstir:

- а) женский; (dişi) б) мужский; (erkek) в) средний. (nötr)

8. Сочи (Soçi) kelimesi:

- а) мужского рода; (erkek cins)
- б) женского рода; (dişi cins)
- в) среднего рода. (nötr cins)

9. табло (tablo) kelimesi:

- а) мужского рода; (erkek cins)
- б) женского рода; (dişi cins)
- в) среднего рода. (nötr cins)

10. Dişi cins kelimeyi bulunuz:

- а) пальто; (palto)
- б) депо; (iş)
- в) фойе; (lobi)
- г) авеню. (cadde)

«5. Sınıfta tekrar eğitimi çalışması» eğitimi adı altında, «İsim» bölümü test alıştırmalarının kullanımının uygunluğu, konuşma dilinde ilgili testlerde isim öğelerini kullanmak (Anisimova, 1999 :35 - 36):

1. Направление (yön-istikamet) kelimesinin sonuna – de halinin tekil şeklinde yazılan harf:

- а) е; (e)
- б) и. (i)

2. Станция (istasyon) kelimesinin sonuna – e halinin tekil şeklinde yazılan harf:

- а) е; (e) б) и. (i)

3. İkinci çekimlere ait isimler –de halinin tekil şeklinde şu şekilde biter:

- а) е; (e)
- б) и. (i)

18.Dersler – Yarışmalar; . 19. İkili dersler; 20. Dersler – Genellemeler. 21. Dersler ve istekler. 22. Dersler oyunlardır; 23. Dersler - "mahkemeler"; 24. Gerçeği araştırmada kullanılan dersler; 25. Dersler – Ders anlatmak "Paradokslar"; 26. Dersler - Konserler; 27. Dersler -diyaloglar; 28. Dersler "araştırmacı uzmanlar tarafından yapılır"; 29. Dersler - Rol Oynama Oyunları; 30. Dersler - konferanslar; 31. Dersler - seminerler; 32. Entegre dersler; 33. Dersler - "dairese eğitim"; 34. Bölümler arası Dersleri; 35. Dersler - geziler; 36. Dersler - oyun "düşler alanı" vs.

Bu dersler, bir diyalogun organizasyonuna, öğretmen ile öğrenciler arasında canlı ve özgür bir ilişki kurmaya katkıda bulunur ve her öğrenciye "ben" ini ifade etme fırsatı verir. Bu nedenle, standart dışı dersin giderek okulun uygulamasına dâhil edilmesi doğaldır.

Her öğrenciyi bilişsel etkinlik içine dâhil etmek için, bu süreçle kendisine ilgi göstermek, standart dışı dersin kararlaştırdığı görevdir.

Dersin formunu seçerken iki faktör dikkate alınmalıdır:

- A) Sınıfın özellikleri;
- B) Seçilen formun özellikleri ve uygunluğu.

Dersin alışılmadık biçimde hazırlanması ve yürütülmesinde dört aşamaya ayrılır:

- 1) Amaç;
- 2) Organizasyon;
- 3) Yürütmek;
- 4) Analiz.

Öğrenciler için, standart dışı bir ders, farklı bir iletişim tarzı, kendilerini yeni bir kalitede hissetmekten olumlu heyecan (duygu) verir.

Öğretmen için, öncelikle, öğrencileri tanımak ve anlamak, bireysel özelliklerini değerlendirmek ve ikincisi, kendi kendini gerçekleştirme, kendi fikirlerinin uygulanması için bir fırsattır.

Aynı form farklı sınıflarda uygulanabilir.

Çocukların alışılmamış biçimlerde aldığı görevler onlara ilham veren yaratıcı bir arama ortamında yaşama yardımcı olur ve sürekli konuşmalarını geliştirir. Ancak

geleneksel olmayan formların dersleri, olağan ders türleri arasında tam yeri bulduğunda yararlıdır. Ve sadece öğrencilerle geçmek zorunda olan konudaki tüm materyalleri analiz ettikten sonra hangi derslerin alışılmadık bir biçimde tutulması tavsiye edilir.

Çoğu zaman, geleneksel olmayan dersler bilgisayar teknolojisi kullanılarak yapılır. Eğitim sürecinin bilgisayarlılaştırılması dikkate alınması gereken bir gerçektir. Modern bir okul mezunu, çok çeşitli bilimler bilgisine sahip olmalı, aynı zamanda hayatını hızla değişen bir bilgi toplumunda en iyi şekilde kurabilen özgür, yaratıcı ve sorumlu bir kişinin niteliklerini göstermelidir. Bu koşullar altında, standart bilginin doğrudan aktarılmasına yönelik geleneksel bir eğitimin artık kendisine verilen görevleri tam olarak çözemediği giderek daha belirgin hale gelir. Çağdaş bilgi teknolojileri temelinde inşa edilmiş, kişilik odaklı eğitim ilkelerini gerçekleştiren yeni bir eğitim modeline ihtiyaç duyuldu.

Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), çeşitli cihazları, mekanizmaları, yöntemleri ve bilgi işleme algoritmalarını tanımlayan genel bir kavramdır. Eğitimde BİT kullanımı, krizin üstesinden gelme ihtimaline ve eğitim alanının geliştirilmesine yönelik olasılıklarla bağlantılıdır; çünkü eğitimin bilgisayarlılaştırılması ve bilgilendirilmesi, öğretmenlerin ve öğrencilerin verimliliğini artırmak için bir araçtır; “*Verimlilik ve öğrenmeyi ve kendini eğitimi yoğunlaştırmaktır*”. (Rozov, 2003:102)

Öğretimde yeni bilgi teknolojilerinin kullanımı, eğitim sürecinin merkezi figürü olarak düşünülebilir ve konularla olan ilişkisinin tarzında değişikliklere neden olur.

Bir bilgisayarla çalışırken mevcut öğretmen-öğrenci ilişkisi yeniden yapılandırılarak üç tür ilişkiye dönüşür: öğretmen-bilgisayar, öğrenci-bilgisayar, öğretmen-öğrenci. Sınıf, bir tür tutarlı sistem olmayı bırakır ve ayrı ayrı çalışan birkaç gruba ayrılır. Böyle bir ekibi eğitmek oldukça karmaşık bir görevdir. Öğretmen, ana bilgi kaynağı olmayı bırakır ve öğrencilerin bağımsız etkinliğini düzenleyen kişinin pozisyonunu ve onun yöneticisini alır. Ana rolü artık eğitim hedeflerinin belirlenmesidir, eğitim problemlerinin başarıyla çözülmesi için gerekli koşulları organize etmektedir. Böylece öğrenci öğrenir ve öğretmen öğrenme koşullarını yaratır; Otoriter, özünde, zorlamanın klasik eğitim teknolojisi, kişi odaklı bir teknolojiye dönüştürülür (Rossiyskiy obşeoobrazovatelnyy portal: *osnovnaya i polnaya srednyaya şkoli*, EGE [Elektronnyy resurs])// URL: <http://www.ege.edu.ru/ru/>.)

Rus dilinin öğretiminde bilgisayar teknolojisinin kullanımı sınırsız ihtimallerle doludur. Bunlar, çalışma biçimlerini, öğrencilerin etkinliklerini çeşitlendirmeye, dikkatini arttırmaya, bireyin yaratıcı potansiyelini arttırmanıza izin verir. çalışma çizelgeleri, sunumdaki tablolar, malzemeyi tasarlamak için daha estedik bir şekilde zamandan tasarruf etmenizi sağlar. Daha sonraki doğrulama işlemleri ile görevler öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırır, yazım denetimi oluşturur. Bulmacalı sözcükleri, çizimleri, resimleri, çeşitli eğlendirici alıştırma, testleri kullanarak dersi ilgilendiren; Dersi daha ilginç hale getirin. BİT'ler Rusça dilini entegre etmenizi, dersleri çeşitlendirmek, öğrencileri harekete geçirmek için animasyon ve animasyon kullanmanızı sağlar. Elektronik teknolojinin kullanımı, dersin çeşitli aşamalarında mümkündür: yazım aşamaları, yeni bir konu sabitleme, bağımsız çalışma yapılması. Aynı zamanda öğrenci için donanım çeşitli görevleri yerine getirir: öğretmen, çalışma aracı, eğitim nesnesi. Dersin aşamasına bağlı olarak, aşağıdaki BCT'ler kullanılabilir:

1. Yeni bir materyal sunduğunda - bilginin görselleştirilmesi (gösteri ve ansiklopedik programlar, Power Point sunum programı, etkileşimli interaktif beyaz tahta kullanımı (StarBoard cihazı);
2. Açıklanan maddenin konsolide edilmesi (eğitim - çeşitli eğitim programları);
3. İzleme ve doğrulama sistemi (değerlendirme, izleme programları ile test);
4. Öğrencilerin bağımsız çalışmaları ("*Öğretmen*", "*İfade*", *ansiklopediler, gelişim programları* (Soboleva, 1999:37) gibi eğitim programları;
5. Sınıf dersi sisteminden vazgeçme imkânı ile: proje yönteminde entegre dersler yürütmek, bunun sonucu olarak internet sayfalarının oluşturulması, telekonferanslar, modern İnternet teknolojilerinin kullanılması;
6. Öğrencinin özel yeteneklerini yetiştirmek (dikkat, bellek, düşünme, vb.).

Bu nedenle, dilbilgisi bilgisi de dâhil olmak üzere, yazım kurallarını öğreten modern yöntem, otomatik yazım denetimi, dilbilgisi okuryazarlığı, yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi gibi konuları hedeflemektedir (özellikle hal eklerinin zor örneklerini yazma çalışması). Alışılmamış ders formları ve bilgisayarların öğrenmenin teknik bir aracı olarak kullanılması bu sorunları çözebilir. Bireysel yaklaşım, sınıfların oyun karakteri öğrencilerin bakış açısının gelişmesine katkıda bulunur, kültürel eğitim düzeylerini yükseltir, dil ve iletişim becerileri geliştirir ve öğrenme sürecini yoğunlaştırır:

- Dersin hızını arttır;
- Öğrencilerin bağımsız çalışmalarının oranını arttırın;
- Tüm öğrenciler arasında teorik bilgilerin özünlenmesini kontrol edin;
- Pratik beceri uygulama derecesini derinleştirin;
- Her bir öğrenciyle farklı çalışma yapmak;
- Okuryazarlıkla ilgili boşlukları belirlemek;
- Bir algoritma oluşturma becerisini geliştirir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALLERİN TÜRÜ

Hal türü yan yana gelen forumlar dizisinde ifade edilen ve cümlelerden veya cümleciklerden oluşan başka bir kelimeye (kelime formu) tutum adını belirten, eğilimli kategorilerin adıdır. Her biri belli bir kategorik morfolojik değerler gurubunun bir taşıyıcısı olan altı sıra halinde gösterilen durum türüdür.

Bu haller; 1) yalın hali 2) -in hali, 3) -e hali 4) -i hali 5) -de hali 6) -den hali. Taşıyıcı tür değerleri, her satıra bir kelimeyle dâhildir yalın hal, -e halinin biçimi –i halinin biçimi vb.(Koçergina, 1991: 53)

Bu nedenle hal terimi her şeyden önce, ilgili tüm morfolojik kategoriye ve ikincisi, ortak bir durum değer sistemiyle birleştirilen –e halinin biçimidir. Örneğin babamı, dünyayı, yolu (veya basitçe –e hali).

Babasının sözleri, arazi rotası. Hal bir çekim türü, onun ekleriyle ifade edilen; hal biçimlerini ayırt etmek için ek bir araç, isimlerin temelinde ve özel aksan karakteristiklerinde (özelliklerinde) değişim olabilir.

Her hangi bir sözdeki şekilde hallerin eklerine bağlı olarak tüm isimler hallerle değişiyor ve üç sınıfa ayrılıyor (üç tane çekime): isimlerin birinci, ikinci ve üçüncü çekimleri.

3.1. HALLERİN EKLERİ

İsimlerin hal ekleri (çekimleri) genel özelliklerle kendini ifade ettiriyor:1) Tüm hal ekleri iki tane morfolojik anlamı taşıyorlar, aynı zamanda hal ve sayı (tekil ve çoğul). 2) Farklı materyal biçiminin altı üyesi (hal sayısı) özel paradigmalardan bir tanesi değildir: biçimlerinde birinci ve ikinci çekimlerin paradigmalarının beş farklı biçimleri vardır. Tekil şekilde üçüncü çekimin paradigması sadece üç farklı biçimlidir. 3) Eş sesli hal ile çekimleri oluşturan her bir parçası paradigmalarda içinde; araç olarak yalın hali ve –i hali denkliğindedir. –in halinin ve –i halinin, tekil şeklinde ve eril cinsine ait paradigmalarda ve çoğul şeklinde olan tüm çekimlerin paradigmalarda, –e halinin ve –den halinin, tekil şeklin ikinci çekime ait paradigmalarda, –in halinin, –e

halinin ve –den halinin, tekil şeklinde birinci çekime ait paradigmalar denkliğindedir.
4) Farklı paradigmalarda farklı hallerin eş sesli ekleri olabilir.

Böylece, tüm hal biçimlerinin çelimlerinin üçü, tekil ve çoğul şekline ait olan sadece on beş farklı ekleri var. (morfolojik not), geçersiz ek (□), ekleri a, o, u, om, oy, iy, e, i, (0), of, ey, am, ami, ah. Daha yüklü ekler (a) (Yalın halin tekil şekli, ikinci çekimin ismi, yalın hali çoğul şekli, birinci çekimin ismi); i (in halin tekil şekli ikinci çekimin ismi. İn hali, -e hali ve den hali tekil (şekli çekimlerin her üçüncü ismi). En az yüklü eklerin çoğul şekli.-AM (e hali), ami- (de hali), ah- (den hali), genellikle tüm çekimlere ait olanlar, tekil şeklindedir:-Den halinin birinci çekimi -om, ikinci çekimi -oy, ve üçüncü çekimi -iy eklerini alır.

Hal incelemelerinin eş anlamlılığı ve hal biçimlerinin sistemini bir bütün olarak sağlar, bir taraftan hesaplı değer taraftan yetersiz sayılır: hal incelenmesinin kendisini (örneğin, – A, -İ, -E, -U, eki geçersiz), özel paradigmanın çekimini ifade etmek için bilgi yetersiz olabilir. Çekimlerin türünü belirlerken belirleyici rolü, tüm eklerin sistemine aittir, yani genel olarak, tekil ve çoğul şekillerin paradigmasının birimidir.

3.2. HALLERİN ANLAMLARI

Hallerin anlamları, cümledeki söz dizimsel işlevlerine dayanarak oluşturulmuştur ve soyutlamalar, bu işlevlerin soyut sözdizimi olmaktadır. Haller anlam taşıyıcı olarak, bağlantılarının soyut sözdizimi ve ilişkileri çok anlamlıdır. Böylece, -e hali farklı manalara sahiptir: 1) Babasına bir kitap bağışta bulunmak, 2) Baba yeni hobilerinden hoşlanmıyor, 3) Babasına bir anıt. Buna benzer- in hali farklı anlamlara sahiptir: 1) Babasını beklemek, 2) Baba yok, 3) Babanın anıtı. Birinci halin altındaki birleşmeler, nesneyi belirtiyor, yani eylemin yönlendirildiği ve usul şartına hitap ettiği nesne (kişi); ikinci halin altındaki birleşmeler halin özne, yani hangi durumun taşıyıcısı olduğu; üçüncü halin altındaki birleşmede uygunluk (atıf) manasını taşıyor: nesnenin amaçları, sahipliğinin özelliklerini tayin ediyor. (Stepanov, 1968:38)

Cümlede bir veya diğer hal şeklinde ad ve cümle genellikle (söz biçimi). Dolayısıyla, tekil halin manası, ilişkinin parçası olarak başka bir kelimenin veya kelime öbeğinin bileşeni olarak tanımlanır. Bu durumun temel alındığı genel tanım: kitabı okuyorum, şehirdeki hayat, saat on, şafak vakti saati, Bununla birlikte, hal biçimi yan

cümlecik pozisyonunda olmayabilir. İlk olarak halinin durum bileşimini tek seferde belirleyen genel özellikleriyle ilgili durum vardır: Şehirde bir sürü yeşillik var; öğrencilerin tatili başladı; iş ziyaretim olacak; İkincisi, öznenin konumu ve yüklemi (Ev- yolun yakınında, tüm bu konuşmalar boşluktandır, çayın yanına kek, mektup sana, öğrenci okuyor). Sonuç olarak, bir dilin hal ilişkisi ve durumun sözdizimine bir bütün olarak veya yapının herhangi bir bağıntısı vardır.

Birinci olayda halin yan cümlesindeki söze aittir: kitabı okumak, kitabı okuyorum, okuyordu, okurken, şafak vakti, şafak saatleri, şafak saatleri hakkında.

İkinci durumda, halin yan sözü olmayan ilişkiden bahsediyorlar. Bununla birlikte, her iki durumda da, bir başka birimin isimlendirilmesi için ilişkinin genel bir hal anlamı taşır. Bu ilişki, somutlaştırılmış çeşitli yollarla belirtilen dildedir ve her zaman bir tür hal ilişkisi olarak görülür.

Bu nedenle, hal durumun daha doğru bir şekilde biçimlenmesi, ilişkinin adı olarak özellikle de biçimi-biçimlerinin tüm sistemi, kelime biçiminde (veya sözcük biçimlerinde) herhangi birimin bir parçası olarak tüm sözdizimini sunar.

Bu bir halin edatsızlanmasında bulunan en yaygın en soyut manası ve edatlılar halidir. (Stepanov, 1968: 40)

En genel anlamda, edatsız ve edatlı haller benzerliği taşıyorlar: Hem kendisi hem de diğeri, özneyi nesneyi işaret edebilir. Bu kelimeyi veya tüm cümleyi farklı (çeşitli) şekilde tayin edebiliyor.

Bununla birlikte, edatlı hal biçimleri büyük potansiyel özgüllüğü (özelliği) ve hal değerlerinin farklılaşmasına sahiptir. Bu özellikler, edatların anlamlarına eklenmiştir (bağlıdır).

3.3. HALİN NİTELEYİCİ DURUMU

Hale ait niteleyeceği değeri –bu değer başka bir konuyla olan ilişkinin konusu tüm durumun ya da bu ilişkinin bir tarafı ya da başka bir unsurun harekete geçirmesinin eylemidir, konunun eylemin durumun veya durumun bir bütün olarak karakterize edilebileceği için, niteleyici halin boyutu ve değeri çeşitli durumlardan uzakta görünür çeşitli nedenlere nitelikleri özellikleri dışında olabilir bir yere veya zamana eşlik eder.

Nesne ve öznenin değerleri olarak hallerin niteleyici değerleri farklı ayrıntı düzeninde tanımlanabilir. Niteleyici olan hallerin örnekleri Doğu sanatçısı, şehir kahramanı Selezneva köyü, on beş numaralı evde kalıyor, danışman gibi geldi, takma adıyla yazıyor, - in hali; sporun ustası, izinsiz, gecenin üçü, büyük önem taşıyan faktör, şahsi üstünlük, kazanan yaşlı, mayısın beşi geldi, dünden bir önceki gün önemli bir olay yaşandı. Nisanın on yedisi cumartesi gününe geldi, e-hali; insanların gülmesine sebep olmak, şakaya gülmek, yılları hesap etmek, borçları liste yapmak, i-hal; bir saat bekledik, bir rubul fiyatı, bir kilometre koştuk, artık bir gündür yoldayız, -de hali; kazak ruhu, Ukraynalı, gümüş ruble, çiçekli pamuk, onaylamayan görünümlü, ekmek dilimlerini kesen, ilk uçakla uçuyorum, kalabası kovun gibi ses çıkarıyor, geri yol aldım, gece geç saatlerde döndü, yulaf torbaları satın alıyorlar, bankalar kovanın hacminde, mucizevi şekilde kurtardı, oğlu dedesine benzemiş, kız öğrencinin portesi duvarda asılı, Malakhovka da durak, gençliğinde buluştuk, Leningrad'ta yaşıyor, rezervler aşırı, kalabalık içinde birbirlerini kaybetti, tüm ihtişamıyla, eller çizilmiş, öfkeden adaleti unuttum, hamur mayası, yazlık sıkıcı olacak, Batıda bazı insanlar, uçayaklı sandalye, çalışma alanı kreşi, mum ışığında okumak, köyün düzenlediği yeşil alanları korumalı.

3.4. HALLERİN ÖZNEL VE NESNEL ANLAMLARI

Hal değerleri ve öznel, nesne, farklı soyut değerlerin farklı tipleri ile karşılaştırılabilir, soyut değerlerin spesifik değerleri vardır. Özellikle vurgulanan bu durumdu, göreceli kesinlik daha az dikkat dağıtıcı değerler anlamına gelir en soyutlama öznel ve nesnel değerler bu değerlerin bağlantısal özellikler değerinden daha az bir oranın olması nedeniyle desteklenir, olguların karakteristik atıf değerleri hemen hemen daima o kelimelerin yeterinde farklılaşmış sözel anlamsal değerler tarafından eşlik edilmelidir. Bu hallerde uygunluk değeri vardır ve subjektif öznel niteleyicilerin nesne değerleri genellikle gerektirmez.

3.5. HALİN SOYUT (TEORİK) DEĞERLERİ

Halin soyut (teorik) değerde olanları, gerekli bilgilendirici eski halinin değerine bitişiktir. Dilde, halin ayrı bir birim olarak kurulmadığı durumlar vardır. Bu hal

biçimlerinin ağız kısmında, önemli bir yenileme gerektirmek için sözlük alanı sayesinde gerekli olduğu durumdur. Böylece, birleşme halinde iki av, saat üç civarında -in halinin manası nesneyi adlandıran ne objektif ne sübjektif ne de belirlenmiş sayılabilir: Hal, herhangi bir özel değerde yoksun, yalnızca bilgi verici, bu kelimeyi mutlaka gerektiren sayısal bir değerle tamamlıyor ve bu kelime ile birlikte diğerlerin sayısını belirtiyor: Böyle söz birleşmelerinde: o boş boğaz idi, çok iyi sayılırdı, akıllı sayılır; -den hali: hiçbir belirli anlamsal özelliğe karşı koyulmuyor: kendisi için bir fiil hazırlamalı, onunla birlikte, asgari (minimum) anlamlı bir birim oluşturmalıdır. Bu bilgilerindeki değer yenilemesi, bir kaç kelimeyle birlikte edatsız aynı zamanda da edatlıdır. -De hali: hareket edebilir. Bilgilendirici ve tamamlayan değerli edatsız hallerin anlamları: Yalın hal: Onun adı Vasya olarak adlanırdı, kızın ismi Lenadır. -İn hali: iki arkadaşın, askerlerin kırkı, arkadaşların üçü, iki kız kardeşin, kitapların birkaçı, abimin küçüğü, bir yıldan az, yüzün fazlası. -E hali: takip adı, ihanete eş değer. -De hali: tanınmış şüpheci, onu da bencil sayıyorum, olayda tehlikeli sonuçlar, bol bitki örtüsünde (Ykobson, 1985: 47).

Yukarıda farklı hallerin değerlerinin farklı karşılıklı bağlantılarda sıkça bulunduğunu açıklandı. Bu farklılaşmamış (ayırt edilmemiş) (yayılma) değeri, hal biçimlerinin benzer bir anlam taşımayan, birimlik ve bölünmezlik ve anlamsal faktörleridir.

Örneğin, hal biçimlerinin iki değer unsuru (öznel ve atıf yapan, nesnel ve atıf yapan, öznel ve nesnel) birleştirme uyumluluğu ile birlikte anlamsal faktörler, halleri bölünmecilik (tutarlık) değerini ifade eder. -Den halinde birleşik değer olayı (nesne) ve uygunluk yöntemi (yöntem): Bir taraftan eylem aniden iki ögeye dönüştü. Testere ile kesiyor, bunun yolu ile, hangi yöntemle, neyin yardımı ile, -e halinde objektif ve niteleyici anlamları birleşiyor (anıt kime), ve (kimin); (neye değer) ve (nasıl). Bu gibi durumlarda: baloda karşılandığı, toplantıda müzakere ettik, -den halinde yere ve zamana ait olan uygunluk manaları birleştiği. (nerde ve ne zaman).

Sonuç olarak, sözdizimsel işlevinden halin manasının ifade ve cümleye olan ilişkisi çok zordur: Bir dizi faktöre dayanılarak oluşur. Bu faktörler aşağıdakilerdir:

1) Dil bilgisel hal biçimini özelliğe birleşerek doğrudan bağlantılı olduğu kelimeye bağlı olarak oluşur. Sözdizimsel iletişim veya koordinasyon bir ana haller

değerleri ile birleşiyor. Serbestçe bağlandığı bu durum, bir bütün olarak, cümleye katılıyor, subjektif halin manasının amacını açıklıyor.

2) Kelimenin sözcük anlamı ve bu haldeki ifade şekli.

Örnek; özellikle sözcüklerin sözcüksel anlam değeri olarak farklı hal durumları. (Bu ayrım daha sonra anlamsal ilişkilerle doğrulanır, bir aktörün okuma, -aktör okuyor, aktörüyle okuması, masallarının okunması-masalları okuyorum, masallar okunuluyor). Çoğu durumda, sözcük anabilimindeki fark çoğul durumda, sözcük anabilimindeki fark söz birleşmesinin boyunca bağlantı prensiplerinin doğasındaki farktan dolayı gereklidir. (bkz."Sözdizimi"); kitabı okumak ve bir saat okumak, treni beklemiyordular, bir dakika da beklemediler.

3) Sözcüklerin sözcüksel anlamsallığı, bir hal durumu varlığının belirlendiğinde gereklidir. Dolayısıyla, eve gidiyor ve eve alışı, tatile gitmeyi ısrar ediyor ve tatildedir, arkadaşıyla tartışıyordu ve bu olay arkadaşıyla oldu. Babasının evi ve babasının küstah bakışları, hakaretle bakıyor; dil bilgisel olarak temel sözcüklerin sözcüksel farklılıklara dayalı hal değerlerinin ayrımı ortaya çıkıyor.

Genel olarak, sözdizimsel işlevinden soyutlanmış olan hal biçimlerinin değeri, her zaman sözel çevresiyle yakın ilişkilidir.

Bu görüş öncelikle doğrudan hallerle bağlantılı olan bir kelimedir. Bununla birlikte, hal ortamı bütün cümlede görev yapabilir. Böylece, sakallı seni tanıyamıyorum, gözlükte insan kendi yaşlarından daha büyük görünüyor. Cümlelerde tayin olunan hal biçimleri: sakalla veya gözlükte anlamsal görüş alanı(ortamı)bütün yapısını oluşturuyor.

3.6. ÇOK MANALI BİRİM; HALLER

Hal, çok manalı dilinin birimi olarak mevcuttur. Bu tüm edatsız olan halleri ve edatlı hallerin büyük çoğunluğu için geçerlidir: (Örneğin; yangın nedeniyle, meteor gibi). Her halin kendi değerleri vardır. Farklı durumlarda bireysel değerleri yakındır ancak genel olarak farklı durumlarda değerler sistemi asla eşleşmez. Çok değerli birim olarak hal birbirleriyle belirli bir ilişki içinde olan soyut değerler kümesidir. Bu karmaşık bir birleşmedir, yani mevcut olan hal durumudur, anlamsal yapısında, değerlerin bazıları, bu durumda en önemli kurul merkezi, temel değerlerin de hal

anlamsal alanı olmasıdır. Temel manalar, deneyimli sözlü ve anlamsal kısıtlamaların değerleridir. Halin anlamsal alanını oluşturan değerler, (genellikle çok spesifik sözcük-anlamsallığı sözdizimsel eşi olmayan) eşlik eder. Dolayısıyla anlamsal sistemin merkezinde olan edatsız hal oranı bir değer nesnesidir. Kitabı okuyor, tezi hazırlanıyor, çocukları seviyor, kız kardeşime üzülüyorum, fabrikaya girmek için giriş kartı gereklidir, su ve temiz bornoz, Doktor; Nesne değerinden çıkmaz (şakalamak, saçma sapanlık yapmak, düşünmeyi düşünmek, üzüntüden üzölmek). Bu durumda bilgi olarak bir cümlede bile -i halinin sözdizimsel konu pozisyonuna taşınır. Eli acıyor, hasta titriyor, saray yandı, insanlar gözüküyor), sadece onu kirletiyor. Anlamsal sistemin -i halinin birleşmesi çeşitliliği arasında hiçbir ayırım yapılmamakta ve atfetme değerleri zaman olarak; artık bir saattir gidiyor, tüm haftadır bekliyoruz, boşluk olarak; kilometre olarak koştuk, fiyatla; bir rubul fiyat var, ağırlık olarak; bir ton ağırlığı var, tekrarlama üzerine; birçok kez buluştuk, her akşam kavga yapıyorduk. Bu gibi durumlarda atıf yapan -i halinin değeri sözcükleri sözsel anlamsallığı ile açık bir şekilde düzenlenir.

Diğer durumlarda temel değeri az çok benzer ayırım modelleri: Bazı durumlarda birden fazla hal temel bir değeri, hatta iki veya üç bile değeri vardır (Bondarko, 1971: 67).

3.7. HALLERİN ÖZELLİKLERİ

3.7.1. Yalın Hal

Yalın halin temel manası öznel ve niteleyici anlamları ifade eder. Öznel değeri konuya rastlanmaktadır. (kız-talebe, oğlu çalışıyor). Aynı zamanda, cümlelerde onların öznel değeri özelliği yalın hal öznel değerine eşlik eden herhangi bir, ilave anlamsal nüansın içerdığı değeri bir kural olarak bileşik olmasıdır. Sadece bazı durumlarda (özellikle pasif yapımda) öznel bir değeri olan yalın hal (konunun durumu) nesnenin değeri (eylemin nesnesi) ile karmaşık bir hale gelebilir: Pero çıtaya (sopaya) eşittir. Onlara atfedilen değeri yalın halin yüklemine (Bizim şehrimiz kahramandır, kız güzelcedir) ve ekler (şehir- kahraman, güzelce- kız) tespit ediliyor(bulunuyor) onları yalın halin özelliği nitelik için farklı bir ad belirtir; zarf atfetme(niteleme) değeri kendine özgü değildir.

İlişkilendirme değeri tabanlı çevresel özellikte, yalın hal biçimindedir; onun adı Lena, oğluna Vasya ismini koydular. Birleşmelerde eğitmen olarak ifade olunuyor (Bulgina ve Krilov, 1990: 71)

Böylece bunların anlamsal yapısının merkezi, yalın hali ana değerlerinden ikisi tarafından oluşturuldu- öznel ve atıflı(niteleyici). Buna ek olarak yalın halin çoğul durumunda, başlıklarda, imzalarda, müracaatlarda aynı zamanda tekst (metin) içi formasında ifade olunuyor.

3.7.2. -İn Hali

-İn hali için, temel değerler, öznel değerler, niteleyici (niteleyici zarf haricinde) ve nesne olarak ortaya çıkar.-İn halinin öznel manası farklı sözdizimsel konumlar için bulunur. Bu olaylarda olduğu gibi, -in hali cümlede öznel değer taşır; genellikle nicel değerler unsuru da vardır. (çok), (az), (ne kadar olarak), ilgi yeterli olmak (yeterli ilgi göstermek), insanlar koşuyor (konuşma biçimi), su geliyor, kalan ekmek, (konuşma usulü), hiçbir bilet yok (konuşma şekli), ekonomi-bin ruble.

Elementin(öğenin temel değeri) nicel değerleri, tam manalarını yitirmiş unsuru olarak gösterilebilir.

(Tam), (genellik,) (hiç): mutluluk yok, kitap yayınlanmadı, hiç kimse yok, bulut yok, bir küçük umut bile yok.

-İn halinin öznel manasını taşıyarak kelime bileşiminin bir parçası olarak nicel anlamını yitiriyor; sübjektif değer burada öznel mananın değeri karmaşık bir atıf yapıcıdır (niteleyici durumdadır): Aktör performansı, tarihçilerin bilgisi, arabanın korna sesi, boğa güreşi, olayların birbirine bağlanması, gölet parlaklığı. Kelime bileşimlerinde ve aynı zamanda cümlelerdeki gibi -in halinin öznel manası çeşitli (farklı) durumlarda kendini ifade ettiriyor: Niteleyici (Konuyla ilgili: Babanın eli, öznel özelliklerin taşıyıcısına göre; yumuşak deri, üreten konusuna göre geliştirmek; Newton yasası.) nesne(kahramanın anıtı: kimin ve kime). (Bulgina, 1990: 72)

-İn halinin nesne değeri kelime bileşmelerinde tayin olunan sözcüklere ait anlamsal sınıflarda(gruplarda) ifade ediliyor. (Şöhreti arzulamak, sabahı beklemek, sorumluluktan kaçmak, evleri kurmak, ekmek vermek), olumsuzluk durumlarında

(kitapları okumuyor, ekmeği istemiyor), aynı zamanda fiil-isimlerinin yanında (Artık ‘in fethi).

Cümlede –İn halinin nesnel manasını taşıyarak kullanılması alanı genişleniyor: yüzlerce okuduğu kitap, çevreden utanıyor, gençliğime yazıklar olsun (üzgünüm gençlik) buna cesaret edemem, kızgınlığını yatıştırmak zor.

Halin nesnel anlamı sübjektif değerlere geçerek cümlede durum hakkında bilgi veriyor ve öznel anlamın unsuru ile bağlı oluyor. Onay alınmadı (onaylanmadı), değişim fark edilmemektedir.

-İn halinin ana değerlerine niteleyici anlamı da dâhildir.

Bu işarete-özelliğine, niteliğine, neye bağlı olduğunu zarfsız açıklamadır: İş adamı, gece terörü(yüz karası), ülke gölleri, malzeme hafifliği, birinci sınıf hakem.

-İn halinin niteleyici (belirtme) durumu öznel ve nesnel anlamlarıyla eş değerdedir (yukardaki örneklere bakın): Kurtuluş (galibiyet) gazetesi (neyi, nasıl), Basın sansürü (neyi, nasıl). (Kuriloviç, 1992: 44)

-İn halinin anlamsal yapısının çevresi gelen anlamlarındadır: 1) zaman zarfı belirler; mayısın beş’i buluşma, gelecek baharda görüşürüz, nisanın on yedisi temizlik günü (Ruslarda) (Cumartesi); bu değer, kapalı bir isim sınıfı ile ilişkilendirilir; 2) ekleme biçiminin manası gereklidir: İki oğul, bin kilometre, en hızlı, daire misafirlerle doludur, katılmaya layık, intikama yabancı; bu anlam ,-İn halinin bağlı bulunduğu kelimelerin tekrar eklenmesini gerektiren kapalı sınıftan (çevreden) kaynaklanmaktadır.

3.7.3. -E Hali

–E halinin temel değeri, nesne ve özne değeridir. Nesne değerinin amacı nesnesinin değeri, algılayıcının nesnesi olarak belirtir: Arkadaşına mektup göndermek, öğrenciye okumayı emretmek, sığıra yem vermek, sağlığa zarar, koşunların engellenmesi, boyun eğmek, etrafındakileri bıktırdı, silahlanma yarışına “hayır. Cümle uygunluk değeri ile nesne değerine bulaşmış olabilir; Kuşlara tahıl, Güneşe ilahi, alay konusu olacak. Öznel değer tarihinde –e halinin unsur değerleri çoğunlukla algılana konu ile sonuçlanır: Bu üzücü olaylar ona yeter, bana soğuk, müdürlüğe fark etmez.

Bununla birlikte, - e halinde algılanan öznenin değerini bir unsur tarafından karmaşık değildir: oğlu iki yaşında, Babası hasta oldu, sen kabul etmemelisin, ona sessiz kalmak daha iyi, hiç kimse kıpırdamasın! Hiç gülmenin zamanı değil, Böyle konuşmaya utanmalısınız.

-E halinin temel anlamlarının merkezi değerleri orantılı büyüme kahramanlık (ustalık) gibi durumlarda forumları doldurmak için gereklidir. (Kuriloviç, 1992: 50)

3.7.4. - İ Hali

- İ halinin ana değeri önemli bir nesnedir. – İn halinin edatsızlığı doğrudan veya dolaysız olarak uygulanması gereken konudur ve doğrudan doğruya izah ediliyor. Ne? Neyi? Sorularına cevap verir; Teorinin analizi, Kitabı okuyorum, Milletvekili seçildi, Öğretmeni üzdü, Kız kardeşime üzülüyorum, Sesleri duyuyoruz. Nesne ana unsur değeri bu biçime bağlı olarak cümlede öyle durumlarda kaydediliyor ki; -i hali özne durumuna geçerken özne değerine sahip oluyor ve durumunu bildirir.

-i hali öznel önem taşıyor;

Hasta titriyor.

Başı ağrıyor.

İşçiler bekleyişten memnun değiller.

-i halinin birleşmiş manaları için harfi harfine sözcük sınırları kapalıdır;

Tekrarlanabilirlik;

Her ilkbahar hastalanabilir.

Yüzüncü defa tekrarlıyorum.

Zamanın tanımı;

Bir saattir ordayım.

Bir yıldır bekliyoruz.

Ağırlık, miktar;

Bir kilometre koşuyordum.

Bir ton ağırlığında.

Bir rubl değerinde.

Zarfin anlamları –i halinin manalarının ortak sistemine o alanda dâhil ediliyor aynı zamanda onların sık sık kullanılması kaydediliyor.

3.7.5. -İle Hali

-İle halinin temel manası, nesnenin değerleri, ortak değerlere atıftır. Bağlılık değeri: öncelikle yüklemde (kardeşim öğrenci olacak, o burada direktördür, sekreter gibi çalışıyorum, onun amacı okumak olacak) temsil edilmektedir. Buna ek olarak – ile halinin farklı bir sözcük gibi anlamsal kısıtlamaları –durum zarfı, atfedici değer çeşitliliği: o yeri tanımlar. (patio= varendedan geçmek, sahile yürüyerek gitmek), zaman ve geçici durum (akşamleyin yürüyerek gidiyorduk, orada gençken yaşıyordu) esaslılık duruma göre (yanlışlıkla söyledi, oynarken evde uzakta olduğunu), yöntem ve eylem biçimine göre, (kalın ses ile okumak, kalabalıkta yürümek, emeklilik maaşı ile yaşamak), gerekçeleri aydınlatarak (boyundan uzun, bin gümüşle, köyden gelmiş, içerikleri derindir), dış özelliği, kalite ve niteliği (taraçlı eğim, kurşun kalemle yazılan not, kurt gibi ulu), zaman ve nicelik olarak (birbirlerini yıllardır görmemek) çok miktarda almak), boyut, numara ve hacim (devekuşu büyüklüğünde bir kuş, damacana kovanın hacmindedir), - ile halinin zarf anlamları serbestçe kullanım anlamı çerçevesinde yüklem gereklidir.(yol-alanla, gidiş-bütün aile ile kurşun kalemle yazılan not). Niteleyici =atfedici (zaman durumuna ait), - ile halinin değer öznelliği durumuyla birleştirilebilir: Sekreter olarak çalışarak çok kazanamazsın. (Kuriloviç, 1962: 56)

Nesne değeri: -ile halinin manası bu örnekte sunulmuştur; araştırmacılara araç gereç verdiler, kahramana hayranlık duymak, iftira atmak, müzikten zevk almak, oğlundan gurur duymak, dillere hâkimdir, sonuçlardan memnun olmayan çok sıklıkla nesne değeri niteleyici (zarf) türüyle birleşiktir. Yolların önemi: at ile yürüyüş yapmak, kurşun kalemle yazmak, örnek ile ikna etti, gümüşle ödemek (ne ile ve nasıl). Nesnenin ve ilgili değerlerin etkileşimi, aynı zamanda, dirsekle ovuşturma, azim (neyle ve nasıl) elde ediyor gibi durumlarda ortaya çıkıyor.

-ile halinin ortak (temel) manası öznel değeri değildir: proje yükümlülükleri (komisyon tarafından onaylanan proje, doktorlar dinlenmeyi tavsiye ediyor, bayan rezerve hazırlamış) ile sınırlıdır; saray yıldırım ile yanmış, (öznel değerini ayırmanın

yerine nesnenin getirilmesinin önemi), aynı zamanda bu söz birleşmeleri, Columbus'un Amerika'yı keşfetmesi, yazarın romanı okuması gibi.

-İle halinin anlamsal yapısının yeri; ayrıca bilgi yükleyen biçimlerdir: iddia edilen, büyücü, bilim adamı sayılır, benim bakışım aşkıyla nefes alır.

Yukarıda anlatıldı gibi, her halin sisteminde kurulan çeşitli anlamlara sahip olduğu görülür. Dolayısıyla, tüm söz dizimi durumlarda var olan ve belirli anlamsal özdeki tüm kullanımı birleştiren, kesin tek bir birleşik anlamı hakkında konuşmak imkansızdır, başka bir deyişle, bu örnekte; arazi- atı- camı- bitkiyi- durağı- yolu- anneni gibi birtakım formlar...arazileri, evleri, atları, bitkileri, durakları, yolları, anneleri..., cinsini temsil ediyor. Paradigmalara (görüşlere) bağlı olarak -ile hali ortak değerlerin yanı sıra bir dizi, ev ile- atla..., arazilerle, evlerle, atlarla..., -de hali bağlı nominal paradigmalar olarak temsil eden hiçbir değer bulunmamaktadır. Her bir hal, anlamsal merkezini ve anlamsal yerini oluşturan çeşitli değerlere sahiptir. Bu anlamsal bileşke tarafından temsil edilen tek bir ismin önemi paradigmasında, yani kendi değer sisteminin bu hal oranına sahip olmaktır. (Kuriloviç, 1992: 52)

Bununla birlikte, görüşlerin bir parçası olarak, kendi semantik yapısıyla izole bir dilbilgisi birimi olarak sunulmaz; bunlar belirli bir şekilde farklı bir davaya aittir, onlarla zor bir ilişki içindedir. Paradigma adı, bütün vakaların değerlerini bir araya getirir ve yoğunlaştırır; bu değerler, her biri farklı değerler arasındaki dil dağılımını ve her birinin farklı örgütlenmesi, tutarlı bir dava değeri sistemini oluşturmaktadır. Vaka değerlerinin bir taşıyıcı kompleksi olarak özellikli durum, paradigmada yerini alır; bu nedenle, kendileri, iki birleşik değer arasında dağıtılan çok manalı gramer birimlerinin kapalı sistemidir. Birimlerden birinin (bir vaka) diğerlerine (diğer vakalar) tutumu, sistem alanının bir bütün olarak sisteme oranıdır ve bu tür kısımların birbirleriyle ilişkisi vardır. Eklerin bir parçası olarak, paradigmalar, karşılıklı ve gerekli bütünlük birimleri arasındaki ilişkiyi tam bir set haline getirmektedir.

Sonuç olarak, bu bölümde yapılan araştırmanın ve temel tanımların özetlenmesi gerekirse dilbilgisi türü- kelimelerdeki veya kelimelerin bir cümle içinde yer aldığı genelleştirilmiş temel gramer anlamı ve kelimelerin kendilerinin özellikli anlamlarından soyutlanmıştır.

Dilbilgisi kategorisinin genel niteliği, tekil kategorinin çeşitli kelimeleri “özetlediği” gerçeğinde gösterilir: isimler; ekmek, teker, kitap, adam. Sıfatlar; büyük, güçlü, akıllı. Filler; yapıyorum, dikiyorum, yazıyorum.

Eril cinsin kategorisi altında çok çeşitli kelimeleri de kapsıyordu: İsimler; ekmek, kalem, ev, zihin. Sıfatlar; büyük, güçlü, mutlu, güzel. Fiiller; yaptı, dikti, yazdı.

Rusçada sayı, cinsiyet ve hal gibi belli başlı gramer (dilbilgisi türleri) kategorileri; fiil, sayılar, zaman, tip, çekim, söz, şahıslar, cinsiyetler.

Dilbilgisi kategorileri; belirli gruplar dışında kendileri tarafından mevcut olamaz. Bu gruplar genellikle konuşmanın bir parçası olarak hareket eder.

Kategori sayıları şeffaf(apaçık) olarak adlandırılabilir. İnsan, bir şey ve çok şey arasında uzun zamandan beri ayırım yapmış ve bu ayırım dilde bulunmamış olamazdı. Aynı zamanda kategori sayısı evrensel olarak adlandırılabilir. Çok yönlülüğü sadece isimler ve sıfatlar değil, aynı zamanda fiiller ve zamirleri de kapsar.

Örneğin; toplu bir anlamı olan isimler, yani birden fazla olanı bütün olarak düşünülen nesneyi (av kuşu-kümes hayvanı, otlar, yapraklar, iç çamaşırı) ele alalım bu isimlerden çoğul genellikle oluşmaz.

Sonuç olarak, gramer kategorisinin olduğu gibi tek başına olan isimler üzerinde güçlendirildiği ve birleştirildiği halde sözcüklerin anlam bilimine kayıtsız değildir.

Hal, ismin biçimi veya cümle içindeki diğer kelimelere oranı ifade eden tek isim şeklidir. Hal, biçimi ve anlamın birliğini ifade ediyor.

Tüm diğer haller ile karşılaştırıldığında yalın hal daha serbest ve bağımsızdır Bağımsız (peshkovski), sıfır (kartsevkii) özel niteliği, özelliğinden yoksun, (jakobson) halede denir. Yalın hal işlevi öncelikle, ortak, dolaylı halin görevi ise sözcükler arasındaki ilişkileri ifade etmektir.

Hal, morfolojik olan kategoridir, dolayısıyla sadece söz değişikliği biçimleri olan (Rus masası, masası gibi, masaya,) dillerde ve hallerin eklerinde bulunabilir.

Bu dilde veya başka bir dilde hal sistemi geliştirilmemişse dil oldukça maliyetlidir ve bu dil dilbilgisel ilişkileri başka yollarla ifade eder. (edat, sözcük, sırası vb. bir önceki derlemeye bakınız.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HALLERİN YÖNTEMLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

4.1. TÜRKÇE HALLERİN FONKSİYONLARININ (İŞLEVLERİNİN) MANALARININ KULLANILMASI

İsmin halleri (ismin hali ya da kolay bir şekilde haller)

Eğer sözcükle çalışıp ve tüm halleri tercüme edersek o zaman her şey anlaşılacaktır!

İsimhali (состояние) Durum	Ek(аффикс)	Anlatımı
Yalın hal	-----	kim? ne? (кто? что?) Sorularına cevap veriyor
Belirtme hali	-ı, (-i, -u, -ü)	kimi? neyi? (кого? что?) Sorularına cevap veriyor
Yönelme hali	-e, (-a)	nereye? kime? neye? (кому? чему? КУДА?) Sorularına cevap veriyor.
Bulunma hali	-de, (-da, -ta, -te)	nerede?(nerde?) kimde? (где? у кого?) Sorularına cevap veriyor.
-İn hali	-ın (-in, un, ün, nın, nin, nun, nün)	Kimin? Neyin? Nerenin? Sorularına cevap veriyor
Ayrılma hali	-den, (-dan, -tan, -ten)	nereden? (nerden?) kimden? (откуда? (от кого? от чего?)sorularına cevap veriyor.

Tüm yukarıda adı geçen ekler vurguludur ve Türkçe çekim eklerini tanımlıyor, sesli-sessiz uyum kurallarına uygun olarak sözlerine ekleniyorlar.

Aynı zamanda burada hesaba katmak gerekir ki Türkçe sözlerde (kelimelerde) ekler olmasına rağmen iki sesli arka arkaya gelemez. Bu nedenle iki seslinin arasına (kaynaştırma ünsüzü) ‘‘y’’ (u) koyuluyor kaynaştırma ünsüzü hakkında daha derinden bilgi almak için ‘‘biçimlendirici ekleri oluştur’’ konulu kaynaklardan daha geniş bilgi öğrenebilirsiniz.

Örneklerle daha derinden inceleyelim;

İsim hali	İsimler	Açıklama – Anlatma (Çözme)
Yalın hal	ev, ağaç, para, İstanbul	Her şey anlaşılıyor.
Belirtme hali	evi, ağacı, parayı, İstanbul'u	Sesli olan tüm eklerin sesli olan uygulamasına ait olduğuna dikkat edelim. Ağaç-ağaç değil, ağacı sessizlerin uygulamasına ait olarak (p, ç, t, k) aynı zamanda da "ı", sesini para sözüne ekleyince onların arasına "y" koyulur.
Yönelme hali	eve, ağaca, paraya, İstanbul'a	Yukarıda ifade edilen kurallar meydana geliyor. ‘‘İstanbul’’sözü nereye sorusuna cevap veriyor.
Bulunma hali	evde, ağaçta, parada, İstanbul'da	Yukarıda ifade edilen kurallar meydana geliyor. Şunu ifade edelim ki sessizlerin uygulanmasına ait olan ağaçta değil ağaç'ta şeklinde kullanılıyor.
Ayrılma hali	evden, ağaçtan, paradan, İstanbul'dan	Burada sorular çıkmıyor.
-in hali	Evin, İstanbul'un, ağacın, paranın	-----

‘‘Türkçe, gramer ve durum(zarf) hallerine ayrılıyor’’.(Cafarova ve Şiraliyeva, 1957: 46)

Dilbilgisi (Gramer) Kurallarına uygun:

Yalın hal, Temel hali (Türkçe ve Rusça yalın hali), kelimenin ek almamış halidir. Türk ve Rus dilinde bu kim, şu ne, soruları ifade etmek için, bu, şu, işaret zamirleri kullanılıyor. Ama soru sözcükleri ile birleşmesinde ise kim, ne, kullanılıyor. Rusçadan farklı olarak hayvanlar söz konusu olursa, Türkçede; Bu ne? Bu köpek, sorusu

kullanılırken, Rusçada; Bu kim? Bu köpek, şeklinde ifade ediliyor. Rusçada hayvanlar canlı soru “ Kim?” kategorisinde yer almaktadır.

İlgi hali; ekleri: “ın,-nın,-in,-nin”. Bağlı olunan söz “cansız isimse” Neyin? sorusu kullanılıyor. İlgili söz canlı ise o zaman Kimin? sorusu kullanılır. Cansız isim; Neyin sayfası? Defterin sayfası. Canlı isimse; Kimin arabası? Öğretmenin arabası.

Yükleme -i hali. Ekleri; “ -ı, -yı, -i, -yi”. Bu halin Türk ve Rus dilinde de temel manası ortak özellik taşıyor: Fiil eylemi, nesne üzerinde doğru olarak harekete geçiriyor (Fiil eylemi, nesne üzerinden gönderme yapıyor). -İ hali kimi, (kavo) neyi (çivo) sorularına cevap veriyor. *“Türkçe,-i hali iki türe ayrılır: asıl değişen deniliyor, çünkü burada nesneye hiçbir ekleme yapılmıyor ve nesne doğal şeklinde kullanılıyor, sözlükteki gibi. İkinci türde, belirtili isim tamlamasıdır. -İ halinin fiilin eylemi belirsiz nesneye geçiyorsa, o zaman belirtisiz türü kullanılıyor”*. (Deny, 1921: 87)

Durum(koşul)halleri:

E hali (Yönelme hali), Türkçede belirtme ekleri:-a,-ya,-e,-ye. Yönelme hali. Bu halin manasının özellikleri hem Türkçe hem de Rusçada benzerlik taşıyor. Fiilin yönelme hedefi(yeri) ”kime” sorusuna cevap veriyor.

Rusça ve Türkçe Yönelme hali eylemin sonun noktasını gösteriyor ve “ nereye ”sorusuna cevap veriyor. Kime kitabı veriyorsun? Babama kitabı veriyorum. Nereye gidiyorsun? Okula gidiyorum.

Yerli ya da edatsal (Türkçede Bulunma hali). Belirtme ekleri: -da, -ta, -de, -te. Yerli edatsal hali, nesnenin yeri tayin edilmesinde kullanılıyor ve nerede sorusuna cevap veriyor, hatta nesnenin sahipliğini göstererek ifade edilmesinde kullanılıyor (Rusça -i hali ile eşitliği taşıyor, bende, sende vb.) ve kimde kalem var? Bende kalem var.

Temel (Türkçede Ayrılma hali) Belirtme ekleri:-dan, -tan, -den, -ten. Ayrılma hali. Rus ve Türk dilinde Ayrılma hali eylemin ayrılma noktasını tayin ediyor. Kimden, neden sorularına cevap veriyor, soru; Nereden geliyorsun? Piknikten geliyorum.

Gelen iki hal resmi olarak sisteme girmiyor, fakat bazı araştırmacılarla bu haller sisteme dâhil edebiliyorlar.

Belirsiz hal, belirtme ekleri: -ile (-la,-le). Bazı manalarda Rusça ve Türkçe dilinde -ile hali isimlere ve zamirlere birleşerek “ile” edatı eklemeyi talep ediyor.

Bazı durumlar ek yeri ayrı yazılıyor, fakat onun kısaltılmış şekliyle de karşılaşabiliyoruz. -La -Le: sessizden sonra, sesliden sonra ise:-yla, -yle, artık birleşik yazılıyor. Soru zamanları ile olarak ekleyerek ne ile, kiminle, sorularını elde ediyoruz.

“ile” edatı ile ifade olunan anlamlar:

1. Hareketin aracı gibi ifade ediliyor(hareketi terine getirme). Ben okula otobüs ile (otobüsle)gidiyorum.
2. Hareketin aleti ile: kalem ile (kalemle)mektup yazıyorum.
3. Ortak anlamlar gibi: kiminle tatile gidiyorsun? Ailemle.

Türk dilinde kelime -biçimlendirici ekleri: -ca,-ce, (-ça,-çe) birkaç anlam taşıyor:

1. Sıfatlar ile birleşerek eklerle ifade edilen niteliği daha da artırıyor: güzel - güzelce, büyük- büyükçe.
2. Bu ekler, sıfatlarla ve isimlerle birleşerek nitel zarfları meydana getiriyor: güzelce yazdı, açıkça söyledi, gizlice girdi, çocukça yaptı.
3. Nesnelerle birleşerek, -ca ekleri karşılaştırmacı anlamı taşıyan zarfları elde ediyor: ”Nasıl” sorusuna cevap veriyor. Nesne karşılaştırılmış bağlaç “ gibi “ ile birleşmesi şu zarflara uygun oluyor: insan-insanca-insan gibi, asker-askerce-asker gibi.
4. Eğer -ca eki şahsi zamirlerle birleşiyorsa, o zaman şu edat söyleyen kişinin düşüncesini ifade ediyor ve Kimce sorusuna cevap veriyor. Sence İstanbul güzel mi? Bence Ali çalışkan değil.

“Şu -ca eki hareketin aleti (parçasını) gösterebiliyor ve -ile halinin formunda Rus diline tercüme olunabiliyor: binlerce, saatlerce”. (Cafarova ve Şiraliyeva, 1957: 55).

Yalın hal biçimi.

Yalın hal biçimine herhangi bir isim uygun olarak hiçbir edat ekini yanında taşımıyor.

Mastar hali (nominatif). Türkçe Mastar hali nesneni ifade ettiriyor, yani öznenin hali gibi kabul olunuyor, çoğu zamanda (Her zaman değil)yüklemin hali gibi kullanılıyor.

1. Böylece Türk dilinde Yalın hali Rusçada olan Yalın hali ile benzerlik taşıyor.
Örnekler: Oda – bir oda, odamız-odası.
2. Yer hali (Kelime durumu): -de hali, nesnenin olduğu yeri ifade etmesi için kullanılıyor, ” nerede ”, ” kimde ”, ” ne de ”, sorularına cevap veriyor.

De- halinin,- de edatı iki türü taşıyor: (-da,-de)bundan başka iki türü de ünsüz sessizlerle (-ta,-te).

Eğer üçüncü şahsın (sayıların ikisinde de) ekinden sonra “ -de” halinin (her halin ekleri gibi) edatı kullanıyorsa o zaman onlar arasında ortak sessiz “n” beliriyor, (gözüktüyor). Aynı zamanda sessiz “n” şahıs işaret zamirlere birleştiği “o, bu, şu” eğer onlar herhangi bir hallerin formasındadır. Yalın halin dışında, Rus dilinde olan – e hali: içinde, üzerinde, yakında ve “-de hali” yakında” edatlarla bulunma haline uygun geliyorlar.

ÖRNEKLER:

OKUL + DA= OKULDA, MASA + DA = MASADA, BON + DA = BONDA,
AVUÇ + TA = AVUÇTA.

3) -İN hali (Tamlayan durumu)

Türkçe de olan – in hali Rusçada eki- in haline uygun geliyor ve kimin, neyin, sorularına cevap veriyor. Sessizce biten köklere –in,-in,-un,-ün türleri ekleniyor. Sesli ile biten köklere ise, -nın, -nin, -nun, -nün türleri ekleniyor.

ÖRNEKLER:

ADAM+ IN= ADAMIN, öğretmen+ in= öğretmenin, mamur+ un= mamurun,
ku(u)aför+ün= kuaförün, numara+ nın= numaranın, aşal+ nin= aşanın, kurucu+ nun= kurucunun, kürsü+ nün=kürsünün.

Türkçe şahıs zamirleri –in halinde Rus dilinde olan sahipliği gösteren zamirlere uygun olarak kullanılıyor. Birinci şahıs zamirlerde –in eki, in harfi ile kuruluyor.

1. Birinci tekil şahıs ben + im= benim

2. İkinci” sen + in= sanin

3. Üçüncü teki o + nun= onun

1. Çoğul şahıs biz + im= bizim

2. Çoğul şahıs siz + in= sizin

3. Çoğul şahıs onlar + ın= onların

IV. –e hali (yönelme durumu)

- E hali iki tür ekler yardımıyla ifade ediliyor ; – (y) a, (y)e. – e hali Rusçada olan dolaylı nesneyi ifade ediyor. (Şahıs veya nesne) . Nesne üzerinde fiil eylemin doğrudan olarak veya hareketin son noktasını gösteriyor.
- Şahıs zamirleri: Ben, sen –e halini artırarak kökteki olan sesliyi değiştiriyor.

Ben- Bana

Sen- Sana

Örnekler;

Okul + a = Okula

Aşçı + ya= Aşçıya

Kurucu + ya = Kurucuya

Ev +

e= Eve

Bundan başka – e hali

1. Hareketin amacı; suya gitti.

2. Herhangi bir eşdeğeri, fiyatı veya tersine mal, tazminat olan hizmeti; Kitabı kaçça aldınız?

Şu kitaba kaç lira verdiniz?

V. Ayrılma hali (Çıkma Hali) – den hali

Hareketin veya nesnenin çıkma noktasını ifade ediyor ve “ Nereden, Kimden, Neden” sorularına cevap veriyor.

Rusçada var olan –in halinin “tarafından, yerinden, üzerinden” edatlarla birleşerek çıkma hali ile benzerlik taşıyor.

Ayrılma halinin eklerinin çeşitleri; -den, -dan, -ten, - tan.

Örnekler;

Okul + dan= Okuldan

Ev + den- Evden

Kitap +tan= Kitaptan

Ders +ten=

Dersten

Bundan başka, çıkma hali gelen durumlarda kullanılır.

1. Fiilin, eylemin olan yerini ifade eder;
2. Koridordan (koridor +dan) geçtik.
3. Tüm öge üzerinde etkisi ile üretilen nesnenin kısımlarını belirtmek için;
4. Çocuğu elinden (elin +den) tuttum.
5. Nesnenin yapıldığı maddeyi belirtmek için;
6. Demirden (demir +den) kapı.
7. Ayırma manasında;
- Şu elmalardan (elmalar + dan) al.
8. Eşitsizliğin derecesini ifade etmek için;
- O sizden (siz + den) çalışkandır.
9. Nedenleri belirtmek için;
- Meraktan (merak +tan) koridora geçtim.
10. Fiyatları ifade etmek için;
- Tanesi kaçtan. (kaç + tan)

VI) İsmın –i Hali (Belirtme Durumu)

- İ hali fiil tarafından ifade edilen eyleme doğrudan geçen ve soruları cevaplayan nesneyi temsil eder. Soruları “ Kimi, Neyi, Ne?”

Türkçede –i hali iki türe ayrılabilir;

“Eylemi harekete geçiren nesne çok özel olduğu zaman aynı şeylere ait diğer nesnelerden kolayca ayırt edilebildiği durumda kullanılır. – i hali formalştırılmış hali gibi sekiz adet sesçil (fonetik) çeşidi taşıyor; -ı, -i , - u, -ü, sessizden sonra, -yı, -yi, -yu, -yü sesliden sonra” . (Cikiya, 1984: 86)

Ahmedi (Ahmet + i) çağır.

Kitabını (Kitap + ın + ı) ver.

Pencereyi (Pencere + yi) aç.

Kedileri (Kedi + ler + i) seviyorum.

1. Formalştırılmamış, belirsiz şekilde – i hali eylemi hareket ettiren nesne belirsiz ise, yani konuyla ilgili aynı tür diğer nesnelerden ayırt edilmez (konuşmacı veya müdahaleci görüşüyle). – i hali biçimlendirilmemiş şekilde ek almamasıyla ifade olunur , - (y)ı, (y)i, (y)u, (y)ü yani yalın hal biçimiyle.

Örnekler;

O bir makale yazıyor.

Yirmi defter aldım. (Her biri diğerinden farklıdır.)

Oğlan elmaları yiyor. (Nesnenin tamamı ele alınmaz)

4.2. DİL BİLGİSEL OLARAK İSMİN, CİNSLERİN VE SAYILARIN ÇEŞİTLERİ

Gramer türü her nesnenin ismin temel anlamlarından en esasıdır.

Gramer kategorisi karşılaştırılmış veya benzerlik anlamı taşıyan gramer manasına ait, iki ya da daha fazla gramer biçimlerinin birleşmesidir. Bu gramer anlamı belirli bir form kümesi için sabittir. Bu gramer türü sürekli olarak hiçbir belirtme ekleri taşıymıyor. Gramer kategorisi en az iki karşıt biçimi içerir, fakat belki de bunların çoğundan daha fazladır. Üç zaman çeşidi var; şimdiki zaman, geçmiş zaman, gelecek zaman. Dört tane fiil sınıfı var; temel, sürekli (devamlı), bitmiş, belirsiz devam eden. Fakat isimler; iki tane sayı, biçim, iki söz vb. sadece bir biçim ile, nesne ile ve sözle sistemlerden olmuyor. Kategori içinde karşılık gerekli ancak ikili olmayabilir.

Aglütinasyon, kelimenin kökünün açıkçası öne çıktığı gerçeğiyle ifade edilir ve tüm gramer biçimleri (neredeyse daima net olan) eklerle ifade olunuyor. Aynı zamanda bir sıra ekleri arka arkaya kullanılabiliyor her biri de özel manasıyla sıralamadaki bitiş şekilleri açıkça sabittir.

Örnek; Uçurtmayı vurmasınlar. (Filmin başlığı)

Bu cümle şu şekilde genişletilebilir;

Uçurtma-yı vur-ma-sın-lar.

“Uçurtmayı vurmaya izin vermeyin onlara”

Uçurtma-yı vur-ma-sın-lar ; - yı eki belirtili –i hali ifade ettiriyor. – ma eki ise olumsuzluk gösteriyor , -sın emir çekimin tipinin belirtme ekidir. Aglütinasyon; her ne kadar alışılmamış oluğu halde gelen iki cümleyi ifade edebiliyor.

-Türkleştiremediğimizlerdensinizdir. “Siz, biz Türkleştirebildiğimiz kişilerdensiniz, elbette” (Türk yapmak) .

Esas Türk (Türk adamı) + fiilin kurulmasının eki -leş + emir sözü eki – tir (Türk yapmayı başaramamak)+tabi olunmayan ortaç biçimi –dik/-dığ+ birinci şahsın çoğul şeklini gösteren eki , -imiz (Biz Türk yapamadığımız insan + çoğul eki + - ler (Türk yapamadığımız insanlardan) + şimdiki zamanın ikinci şahsın çoğul şeklinin eki. – siz (Siz –Biz Türk yapamadığımız insanlardansınız) + manasının derecesinin arttırmasının ekidir.

-Afyonkarahisarlılaştıramadıklarımızdan mısınız?

Genel olarak, Türk morfolojisi yüksek derecede istikrar (düzen) ve istisnaların neredeyse tamamen yokluğu ile karakterize edilir.

Türk dilinde ismin sınıfları olmuyor, cins kategorisi taşıyor.

“Ekler ve sesler; eklenerek sesli uyum kuralı önemli bir rol oynamaktadır. (Türkçe ünlü uyumu); ünlü- ünsüz dudaksı ve dudaklanmayan niteliğiyle temelinde sesli harflerin özümsemesi (benzemesi) kanunu, kökün son satırı, tüm sonraki sesli hecelerin kalitesini belirler”. (Cikiya, 1984: 89)

Böylece kökün önü sesli harflerdeki son harf ise, o zaman gelen tüm ekler, ilk sıradaki sesli harfi kullanılmalı, gelen tüm hecelerde arka sıradaki kökün son sesli harfi, gelen sıradaki hecelerde sesli harfi meydana getirir. Bağlamın kompozisyonunda (ı, i, u veya ü) dört farklı sesli harflere sahip olabileceği büyük bir sesli uyumu ile küçük veya büyük harf uyumu arasında ayrım yaparız; burada içinde bir tek olası seçenek – a,- e bulunur.

Küçük sesli uyumunu gösteren son eki – de örnekte ifade ediliyor.

Örnek; bahçe-de (bahçede) lokanta-da (restorantta)

Büyük sesli uyumu örneği (sahiplik ekleri ; -nız, - niz , - nuz, - nüz) ;

Özü – Masa + sahiplik eki – nız = masanız

Dişçi+ niz= dişçiniz (Siz diş doktorusunuz)

Kaparo + nuz — kaparonuz (Sizin kaparonuz)

Köprü + nüz — köprünüz (Sizin köprünüz)

Genellikle sözcüklerdeki sesli harflerin uyumunun bir sonucu olarak tüm hecelerde aynı sesli harfle karşılaştığını görürsünüz. (Örneğin; Huzursuzsunuz)

İsme fiilin çekim biçimi ile çoğul ekleri – ler, -lar eklenerek çoğul biçimi ifade olunuyor.

Örneğin; at -atlar ; ev -evler - yazdı - yazdılar - gelecek – gelecekler.

Kategoride sayıların resmi deyimle ifade edilmesi Rusçada olduğundan daha az yaygındır. Bu gerçek Türk tekilinin “tekillik” kavramını ayırtmamış kolektif çoğulluk olarak içermesi gerçeği ile açıklanmaktadır. Örneğin kaş kelimesi şu anlama gelebilir; 1) Kuş 2) Kuşlar; özel nitelik ve genel olarak cins.

Çoğul aşağıdaki hallerde resmi olarak ifade edilmemiştir;

1. Bir rakamın veya rakamın anlamına uygun olan kelimelerle (az, çok vb.) önce gelen adda; bu durumda tekil biçim “belirsiz topluluk” u yani bölünemez nitelikte olan nesneler kümesinin bileşen parçalarını ifade eder.

Örneğin; Üç öğrenci (talebe) (benzerleri arasından seçilmemiştir); Altı kitap (aynı şekilde) çok kişi.

2. Birkaç kişiyi veya nesneyi belirten bir adla, çoğul kavramı önemsiz olduğu ve bağlamın dışında çıktığı zaman (Bu yılda meyve iyidir) , yani bu durumda nesneye böyle dikkat çekiyor, onun niceliksel ifadesi yerine. Örneğin; Rus, Türk işçi.

Birinci ve ikinci şahıs çoğullarının ortaçları ile birleşerek ifade olunuyor. Örneğin; işçi, işçiyiz (işçi-y-iz), işçiydiniz (işçi-y-diniz); talebe, talebesiniz (talebe-siniz), talebeydiniz (talebe-y-diniz), üç talebe, çok kitap vb. bazı durumlarda biçimlerin çoğulu; üç öğrenci, çok kitaplar çoğul ilavenin “çoğulculuğa” (sayısal olarak ifade edildiği gibi) çok fazla değil, ancak bu kümenin kurucu unsurlarının kolaylıkla ayırt edilebileceğini gösterir. Böylece bu “kümeyi” oluşturan tüm unsurların bazı tek özelliklere sahip oldukları anlaşılmaktadır; üç talebe, çok kitaplar (tanınmış) , daha fazla karşılaştırm; kırk vezirlerin hikâyeleri (kırk vezirler), on iki adalar (kelimenin tam anlamıyla; on iki adalar), üç aylar (Müslüman aylar; Recep, Şaban, Ramazan)

Çoğul şeklin tipleri; üzüm- üzümler, kömür- kömürler vb. kelimelerin olağan anlamda “ çokluk” üzerinde o kadar çok değil fakat farklı türler olarak gösteriliyor. (Rus yağları; farklı yağ çeşitleri, şarap; şarabın farklı çeşitleri vb.) örneğin; üzüm (genel bir anlam) , üzümler; üzümün farklı çeşitleri, kömür-kömürler; farklı kömür

türleri, tütün-tütünler; tütünün farklı türleri.

Rusçada çoğul şekli taşımayan bir isimler Türkçede sık sık (yaygın olarak) çoğul biçimde kullanılabilir.

Örneğin; Kan- kanlar: aşırı kan yarasından kanlar akıyordu.

Ne –neler, kim - kimler: Neler görmüşüz, neler geçirmişiz. Kimler geldiler? Kim geldi?

Özel isimler çoğul şeklinin ekleriyle birleşerek toplu anlamı taşıyorlar.

Örneğin; Cafer - Caferler- Cafer ailesiyle.

Ünlü kişilerin çoğul isimleri “ gibi, sanki” edatlarla kıyaslamayı ifade ediyorlar.

Örneğin; Namık Kemaller gibi.

Bir tek şahısla yapılan eyleme değer veriyorsa, özne tekil şeklinde olsa da yüklem çoğul şeklinde kullanılıyor.

Örneğin; Vali geldiler.

Şahıs zamirleri; biz, siz birinci ve ikinci şahsın çoğul şekli fiilin çekim biçimini meydana getiriyorlar.

Örneğin; biz- bizler, siz-sizler; hoş geldiniz - hoş-geldinizler! (çoğul şeklinde)

Rus dilinde olduğu gibi özne ile yüklem arasındaki birleşme tutarlı bir şekilde (art arda sıralama) gerçekleştirilemez. Özne– cansız isim, kurala uygun olarak yüklem ile sayı şeklinde kullanılmayabiliyor.

Örneğin; Pencereleler açıktır. (kelimenin tam anlamıyla; pencere açık)

Çoğul kategorisi bazen çoğulları oluşturan en eski yöntem olan isimlerin yeniden kullanılması ile ifade edilir.

Örneğin; takım- takım takım, yer- yer yer, farklı yerler.

Sıfatların adının ikiye katlanması, gelişmiş bir niteliğin derecesini ifade eder.

Örneğin; büyük - büyük.

Bazı alınma sözle başka dillerden Türk diline geçerken çoğul şekilde, çoğu zaman tekil şekilde kabul olunuyorlar ve –ler, - lar (Rus demir yolları, kurslar, Yeniçeriler)

eklerini arttırarak çoğul şeklini alıyorlar.

Örneğin; aza (Arapça çoğul şekli) azalar evlat-evlatlar eşya-eşyalar.

Konuşma kategorisinin bir parçası olan ismin anlam bilimsel kelimeleri, ortak anlamsal ve gramer özelliklerine sahip isimleri- nesnelliğin değeri birleştirir. İsimler özel olarak, kelime kurulması ve değişmesi (telaffuz) sistemine sahiptir. Ayrıca isim tanımlama yapma özelliğine sahiptir. Türk dilinde olan cümlelerde şu şekiller kullanılır; özne, tamamlama (ilaveten), koşullar, tarif etme, yüklem (ismin bir parçası olarak, şahsın belirtileri olarak).

İsimler geniş anlamda farklı nesnelerin adlarını taşıyor. Nesnelerin özelliklerine bağlı olarak isimler özel ve cins (ortak) isim olur. Bunların büyük (çoğunluğu) cins isimlere aittir, nesnelerin genel olarak benzer adlara karşılık gelen ve onlara ait olan tanımlamaları ifade eder. Özel isimler ise benzer nesnelerden, olaylardan özel nesneleri ayırt etmek amacıyla kullanılır. Aynı zamanda özel isimler gramatik olarak ayırt edilirler. Doğrudan eke yalnızca – i hali olarak kullanılan işlev (belirli kayıtlarla ilişkilendirilir), o zaman isimlerin ortak adları belirsiz hallerde kullanılabilir. İsimler, özel adlarını, takma adlarını, hayvanların takma adlarını, yer adlarını ve astronomik isimleri içerir.

“Cins isimlere ait olan; örnek; hayvan adları, bitkiler, metallere, mineraller, ev eşyaları vb. yer alır” (Apresyan, 1974: 25).

Türk dilinde olan isimler gramatik olarak canlı ve cansız farklılığı göstermez. Bu farklılık şahsi ve şahsi olmayan niteliğine uygun olarak bulunuyor. Şahıs sınıfı sadece insanlar ve insanlar tarafından güçlendirilmiş bir takım efsanevi yaratıklardır. Onlara ait olan soru zamirleri kullanılıyor “Kim?”. Şahıs olmayan sınıfa ait olan; tüm nesneler ve diğer tüm canlı isimleri içerir. (İnsanlar hariç)

Onlara uygun olarak “Ne?” soru zamiri kullanılıyor.

Türk dilinde olan isimlerin özelliklerinden biri, onların eklemeli olmasıdır. Aslında Türkçenin tümü çeşitli fonksiyonel ekleri ekleyerek belirli (özgül) ve değişmeyen temellerin neredeyse sonsuz bir çeşitlenmesidir.

Bu dilsel olgu (olay); Türk dilinin temel taşı olup Türk bilinci (aklı) için varsayılabilir. Temeli değiştirmeden belirledikleri, bilinen ve düzenli uygulamalarının

bütün birleşmelerin değiştirilmesinin bir sonucudur. Eklemeli sistemi daha ayrıntılı olarak düşündüğünüzde birkaç ekin aynı anda kullanılması durumunda bir ve ya başka işlevsel eklerin eklenmesinde belirli bir düzen görebilirsiniz.

Böylece ilk sırada ismin temeline eklenir;

- Kelime kurulmasının ekleri
- Çoğulların eki
- Şahıs sahipliğinin eki
- Hallerin ekleri

Örnek; “ yol-cu-lar-ımız-da”

Örneğin dil için birden fazla kategorinin, çokluğunun daha önemli olduğu kategorisi veya bunun tam tersini söyleyemeyiz. Kategorilerden herhangi biri gibi, ilk önce dilde bundan başka diğerinin yokluğu da tek başına kullanılabilir.

Bu sistemde, sözcük dizisi gerekli son anlamı ile eklerin vasıtasıyla işaretlerini bulur. Bu anlamda ikinci unsurun rolü önemlidir ve her önceliğin aynı anda belirleyici önemli bir rolü vardır ve daha sonra tanımlanır veya nihai olarak belirlenir. Sahiplik ise çokluğu ile belirtilir. Ne de olsa, her iki kelimenin yapısını da gösterebilir;

“ yol-cu – muz – du –lar”, Türkçe – yolcumuzun tüm şeyleri.

“Sözcüğün anlamı değiştiğinde buradaki sözcük birkaç diğer ilişkiyi yansıtıyor ve bu anlamda düzenin anlamsallığı ilişkileri anlamsallığı tarafından kullanılıyor (belirtiliyor). Fakat her durumda son unsurun anlamsal yüklemenin nihai çözümü taşıdığı ve çoğunlukla çoğul ilavelerin kullanımı ile bu hal kategorisi olduğunu doğrulayabiliriz”. (Benvenist, 1974: 65). Türk dilinde hal kategorisinin yapısına karşılık gelen kaynaktan ve Rusçada yalın hal ve –de hali farklı olduğu için mekânsal kesinlik konusunda Türk düşünce probleminin yeterince önemli olduğunu düşünmek mümkündür.

Tüm Türk dilleri, çoğu Hint-Avrupa dilinde var olan hiçbir gramer “cins” kategorisine sahip değildir. Diyaloğsal ilişkilerin doğasından gelen Türk dili ya da cinsiyet eksikliği için muhtemel bir açıklamadır. Doğrudan ilişki çerçevesinde “ben-sen” dilbilimsel farklılaştırma gereksizdir, çünkü bu fark aşağıdakilerin varlığında belirgindir;

- Ben görüyorum ki, sen kadınsın, sen görüyorsun ki, ben erkeğim.

Öte yandan, bu gerçek Türk dili ve dolayısıyla Türk bilinci, derhal, doğrudan yüz yüze ilişkide daha da önemli olduğunun bir kanıtıdır. Türk dili için sadece bazı insanların ve hayvan isimlerinin biyolojik cinsiyetinin nasıl ifade edebileceklerini konuşabiliriz. Gerekirse, Türkler her iki cinsiyetten, erkek ve dişi hayvanlardan ayırırlar. Bu amaçla, aşağıdaki araçlar kullanılır; sözlü yöntem. Bazı durumlarda cinsiyet kavramı kelimenin tam anlamıyla içinde yer alır:

- 1- İlişki ve canlı varlıkların isimleri açısından; Erkek ve kadın ayrımı, erkek ve dişi (hayvanlarda).
- 2- Hayvan isimleri ekonomik değere bağlı olarak; aygır.

Araştırma metodu, genel olarak kelimeler (isimler) ve belirli bir cinsiyete ait anlamsallığı doğru olarak belirten kelimeyi tanımlayan cümlelerde uygulanmaktadır.

Örneğin; erkek inek - dişi inek.

“Bu örneklerden görebileceğimiz gibi, niteleyici kelimeler erkek ve dişi ‘dir’”. (Bulgina ve Krilov 1990: 44)

4.3. SAHİPLİĞİN BELİRTİLİ VE BELİRTİSİZ TÜRLERİ

Bu kategori, sahipliğine ait taşıyan şahsı ve nesnenin arasındaki ilişkiyi belirtir. (Örneğin; Rus dilinde bu ilişkiler, iyelik zamirleri kullanılarak iletilir.)

Sahiplik halindeki isim kendisinden sonra gelen ismi açıklar ve” kimin?” sorusuna cevap verir, nesnenin ait olduğunu belirtiyor. Her zaman tayin olunan ismin önünde kuruluyor. Rusçada olan –in haline ve ya iyelik sıfatına karşılık gelir.

Bağları özel kelimelerle ifade edebilme yeteneği (başarısı, eski çağlardan beri tipik Türk dili idi ve bunlar eski Türkçeden miras kalmıştır. Sahiplik kategorisi dört şekilde ifade edilmiştir;

- 1- Morfolojik, diğer bir deyişle, sahiplik taşıyan eklerin yardımıyla ve –lı ekiyle;
- 2- Morfolojik ve sözdizimsel yani sahiplik taşıyan ekler ve –in halinin aitlik (sahiplik) taşıyan zamirler yardımıyla;
- 3- Sözdizimsel olarak, yani –in halinin biçiminde olan bazı şahıs zamirlerinin yardımıyla;

Örnek; Senin anneannen. Benim kardeşim. Vb.

4- Morfolojik ve sözlü, yani iyelik zamirler- isimlerin –in hali veya –ki ekiyle birleşiyor.

Türk dilinde belirli bir kategorinin oldukça net gramer ifadesi vardır. “İsimlerin belirtili- belirtisiz, spesifik ve spesifik olmayan”, belirsizlik çoğunlukla bir genellik gölgesidir.

Belirli- belirsizlik açısından Türk dillerindeki isim üç durumda görülür; tarafsız, belirsiz ve kesin.

Nötr (tarafsız) değer adı, herhangi bir söz dizimi veya dilbilgisi göstergesi olmaksızın, rutin bir ifade ile ifade edilir. Örneğin; kesinlik ve belirsizlik ölçüsü yoktur. Örneğin; at başı. At hayvandır. Belirsizlik, Türk dillerinde çeşitli şekillerde ifade edilmiştir. Öncelikle, sözdiziminin belirsizliği iletilir. Tekillik bakımından bir ismin kelimeyle birleşimi kullanılır. Edat durumu; örneğin; bir kişi geldi vb. Bu kuşkusuz nicel sayı şeklinde “Bir” açıkça farklılık gösterir. Bu durumda Türk dili tamamen Türk lehçesinin iki sayı biçimini ayırt eden sözcüğü ifade eder. Belirsiz bölümün değerine sabitlenmiş olan sayısal değeri belirlemek için bir temel oluşturur. Çokluk açısından belirsizlik eklerle “– lar” beraber olan biçimlerde kullanılıyor.

İkincisi, belirsizlik morfolojik olarak ifade edilmiştir, nesne ve sahip olan ilişkiler temel halin vasıtasıyla iletilir.

“Tam anlamıyla, belirsiz -i ve -in hali kelime yapısında ifade olunuyor. Zamanında N.K. Dmitriev bunu ifade etti”. (Dmitriyev, 1928-1930: 34)

Buna ek olarak, kesin tutarı bilinmeyen nesne, tutma eylemi olduğunda, belirsizlik dilbilgisi olarak özel sahiplik durumunda ifade edilir.

Türk dillerinde kesinlik, kelimenin anlamını belirli bir cisim veya kişiyi ima ettiğinde, sözcük gibi çeşitli şekillerde ifade edilmektedir. Bu kelimeler özel isimler: Tarkan, Antalya.

Buna ek olarak isimlerin kesinlik sözdizimsel olarak, belirleyicinin adını değiştirerek iletilir, işaret zamirleri ve niteleyici zamir kesinlik şeklindedir, niteleyici ve göreceli sıfatlar, ortaclar (sıfat fiil), derece gösteren sayı ve diğer sayılar belirli bir noktaya işaret ederek miktarı kesin olarak hesaplanmıştır.

1. Bir isim belirli bir durum ile gösterilir:

Sahiplik kategorisi gramer (dilbilgisel) araç gereçleri vasıtasıyla kullanılıyor; benim kitabım, benim kitap, kitabım.

2. Belirli bölüm (sonuç, üçüncü şahsın sahipliğini taşıyan dilbilgisi ekleri).

3. Daha kesin ifade edilen:

A) işaret (belirtili) zamir ve zamirleri: her, bütün.

B) sıfatları üstünlük derecesi.

4. Sözcüğün sözcüksel anlamı (kelimenin Lügat anlamı); işaret zamirleri, niteleyici ve kanıtlanmış anlamlarda kullanılıyor; bu kitap. Bunu yüzden burada kanıt ilkesi (işaret) kullanılıyor: isimler kategorisine ait olmayan her kelime, verilen durumun (yerleştirme-katma cinsinden) – in halinin belirlenmesinde, direk ekleme pozisyonunda -i hali kullanılıyor. Ekler, birbirine yakından ilişkili iki değer, sahiplik – kesinlik durumunda kullanılıyor. Belirli eki taşıyan sözün yanında belirsiz bir öge kullanılabiliyor. (B.S Kunt herkes...). Özellikle açık şekilde eklerin kesinlik anlamı ”bura, şura, ora, nere,” isimlerle belirtilir, biçimlerde; burası, şurası, orası, neresi. Bu kelimelerin ikinci biçimleri, ilk dilbilgisi biçimlerde kesinlikle farklıdır: sözler, örnek, bura ve burası. Bunlar sadece çeviri belirsizlik değeri ile farklılık gösterir.

“İkinci – belirli unsur: Bura adamları çalışkan olur – Buraları görmüş olduk”. (Bulgina ve Kırlov 1990: 47)

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRK DİLLERİNDE İSİMLERİN VE HALLERİN ÇEKİMLERİNİN TURLERİ (KATEGORİLERİ)

5.1. TÜRKÇEDE İSİMLERİN ÇEKİMİ

Haller	Sorular	Sessiz Harflar	Sesli Harflar
Belirsiz yalın hal	Özel	-	-
-in hali	Neyin? Kimin? Nerenin?	ın in un ün	nın nin nun nün
-e hali	Kime? Neye? Nereye?	a e	ya ye
-i hai	Kimi? Neyi?	ı i u ü	yı yi yu yü
-de hai	Nerede? Ne zaman?	da de ta te	da de ta te
-den hali	Nereden? Kimden? Neyden?	dan den tan ten	dan den tan ten

Örnek;

Ev= ev- den

Özellikler

1. Nesne çoğul şeklinde ise o zaman hallerde uygun türde çoğul şeklindedir.

Kız-lar = kız- lar- dan

2. Eğer sözler ç, k, p, t harfleriyle birleşiyorsa o zaman şu harfler c, ğ, b, d ‘ ye dönüşüyor.

Tavuk = tavu-ğ-u

1- -ain, -şe ile biten kelime önsözler gibi çekimleniyor.

2- Hallerin ekleri ve sahipliğe (aitliğe) ait olan ekler.

Ben, Biz +Sahiplik ekleri + Halin eki

Sen, Siz + Sahiplik ekleri + Halin eki

O, Onlar+ -ın, in, un, ün / -sın, -siz, -sun, - sün + Halin eki

3- - ki eki , - kin ekiyle değişiyor.

Bende- ki= ben-de-kin-e

4- Şahıs zamirlerinin çekimi.

5- İşaret zamirleri –bu, -şu vasıtasıyla ifade olunuyor

Yalın hal	ben	sen	o	biz	siz	onlar
-in hali	benim	senin	onun	bizim	sizin	onların
-e hali	bana	sana	ona	bize	size	onlara
-i hali	beni	seni	onu	bizi	sizi	onları
-de hali	bende	sende	onda	bizde	sizde	onlarda
-den hali	benden	senden	ondan	bizden	sizden	onlardan

5.2.TÜRK DİLİNDE OLAN HALLERİN EKLERİ

Rus morfolojisinin tanımlamak gerekirse, Rus dili çekimlidir. Çekim eki olarak adlandırılan isim, sayı ve hal ifade ettiği ortaya çıkarsa, iki parçaya ayıramaz. Örneğin; sabak-i (köpekler) sözünde –i eki olarak yalın halini aynı zamanda da çoğulculuğu ifade eder. Bu iki değer bir noktada birleşmişler. Rusçada “sabaka”(köpek) ve Türkçede köpek sözünün karşılaştırılmasının bazı biçimleri;

	Rus (eklemeli)		Türkçe (bitişken)	
	tekil	çoğul	tekil	çoğul
Yalın hal	sabak-a tekil	sabak-i çoğul	K(ö)pek	K(ö)pek-ler çoğul
-e hali	sabak-e e hali	sabak-am çoğul	K(ö)pek-e e hali	K(ö)pek-ler çoğul

Tabloda görülebileceği gibi, Türk dilinde temeli ayırt edilebilir. Genellikle tüm hal biçimleri için çoğul şekli(-ler) ve genel olarak –e hali için tekil ve çoğul şekli(e) .

Bu tür diller eklemeli olarak adlandırılır. Bunlarda ismin temel biçimine ilk olarak sayısının belirleyicisi sonra ise halin işareti ekleniyor. (Belirtelim ki; ters sırası ile kullanılan dillerde, ilk olarak halin işareti sonra ise sayı belirleyicisi kullanılır.) Tablo

eklemeli dillerin bir başka özelliğini gösteriyor. Genellikle dünya dillerinde yalın halin tekil şekli olan ismin temel değeri ile biçimi tekil şeklinde olan ismin temel değeri ile çakışıyor. (Rusçada, bu çalışma bir yer tutuyor ama sadece ikinci ve üçüncü çekimlerde.) Dünyadaki eklemeli dillerin çekiminden daha fazla gerileme gösteriyor. Kısacası, sadece Hint-Avrupa dillerinde bir azalma söz konusudur. (Rus dili yanı sıra, örneğin Latince, Yunanca, Litvanyaca ve eski Hintçe). Fakat tüm Hint-Avrupa dilleri eklemeli değildir, bazıları sadece öz çekimini yitirdi. (Fransızca ve İngilizce gibi) Ve bazıları onun gelişim sürecinde eklemeli hale gelmiştir. (Örneğin; Ermenice)

Rus dilinin önemli bir özelliğinden (çoğu eklemeli diller gibi) biri halin farklı olan yanı ekleri tekil veya çoğul şekli yoktur (ekinin tanımından çıkar). Rus dilinde olan –in halinin –a eki, “muj-a” (koca) –ı eki “jen-ı” (karı) sözünde tekil şekli için , “yei” eki “det-ey” (çocuk) sözünde –ov eki “ats-ov” (baba) sözünde çoğul şekli için “gora” (dağ) “gor” hiçbir ekini genellikle taşıyor (ikinci durumda □ gor (dağ)-□ ayrıca ikinci ve üçüncü çekime ait yalın halinin şeklini de açıklar: drug (arkadaş)-□ , - mış-□.) Başka bir deyişle, Rus isimleri birkaç sınıfa ayrılabilir(çekimlere). Herhangi bir hal kendine uygun eklerle bağlı olarak ifade olunuyor.

Çoğu Rusça isimler aşağıdaki modellerden birine uygun değişiyor:

		Temel	Yalın hal		İlgi hali		-e hali		-i hali		Araç hali		-de hali	
			tekil	çoğul	tekil	çoğul	tekil	çoğul	tekil	çoğul	tekil	çoğul	tekil	çoğul
I	T	dam-(bayan)	-a	-ı	-ı	-□	-e	-am	-u	-□	-oi	-ami	-e	-ah
	M	pul'direksiyon	-ya	-i	-i	-□	-e	-yam	-yu	-i	-yei	-yami	-e	-yah
II	T	Rak-yengeç dom- ev	-□	-i, -a	-a	-ov	-u	-am	-□	-a	-om	-ami	-e	-ah
	M	rul'direksiyon	-□	-i	-ya	-yei	-yu	-yam	-□	-i	-em	-yami	-e	-yah
	T	slov-söz	-o	-a	-a	-□	-u	-am	-o	-a	-om	-ami	-e	-ah
	M	pol'-arazi	-e	-ya	-ya	-yei	-yu	yam	-e	-ya	-em	-yami	-e	-yah
III	M	ten'-gölge	-□(	-i	-i	-yei	-i	-yam	-□	-i	-yu	-yami	-i	-yah

Belli bir anlamda “t” (sert) ve “m” (yumuşak) alt türleri arasındaki farklar önemsizdir. Nitekim “a” ve “ya” (я) harfleri şu işaretlerdeki -a, ya (я), am, yam (ям), yami (ями), -ah (ах), yah (ях) aynı sese ait fonetik transkripsiyonuna (sesli uyarlama) karşılık gelir; karşılaştıralım (dam-a (дам-а)ve pul-ya(пул'-а)), göstergelerin dağılımı ise -o, -e, oi, ei, om, em (-o ~ -e, -ой ~ -ей, -ом ~ -ем) otomatik değer taşıyor. Temel nihai sesle belirleniyor. (Yumuşak olan alt üre ait olan isim j, ş, ts (ж, ш, ц)).

Başka ifadeyle, çekimin türü ve esaslılığını bilerek Rus dilini bilmeyen bir insan gerekli haline uygun olarak doğru eki seçebilir. Ancak, yalnızca bilgi anlamlarının temelinde herhangi bir kelime hangi bir çekime ait olduğunu, yabancı otomatik olarak söyleyemez, yani çekimlere uygun olarak temellerinin ayrılması resmi özelliği taşıyor. Dahası, resmen iki farklı isim aynı temele sahip olabilir. Sadece çekim türüne göre farklılık gösterir. Örneğin; birinci çekime ait isim “rot-a” (cins) ve ikinci çekime ait isim “rot” , bununla birlikte, bazı biçimlerin kurulması için daha fazla bilgiye ihtiyaç vardır.

Örneğin; yalın halin tekil şekli aynı çekime ait olan işaretin seçimi ismin gramer cinsiyetine bağlıdır. (-□yani mastar eki, eril cinsine ait sözler için, -o (-e) ise nötr cinse ait kelimeler için.) – i hali biçiminin seçimi ikinci çekime ait olan, ismin canlı veya cansız olmadığını belirler. Son ekleri -a, ya ve -ı, -i -(a (-я) ve-ы (-и) –lar,-ler) ikinci çekimlerin yalın çoğulu arasındaki seçim tahmin edilebilir. (Kıyaslama; burun- burun-lar, (нос – нос-ы), göz-göz-ler,(глаз – глаз-а), rüzgâr- üzgâr-lar-rüzgârlar (ветер – ветер-ы, ветер-а)

Aslında önemli görülen çekimlerin türleri çoğul şeklinde olanı yoktur, tekil olan daha çok farklanır. Bu genellikle eklemeli çekimlere sahip olan dillerin özelliğidir.

Tabloda ayrıca gösteriyor ki; Rusçada aynı olan bir eki hallerin farklı biçimlerini oluşturmak için kullanılıyor. Aynı bir ismin farklı hal biçimler çoğunlukla çakışmaktadır. Dolayısıyla, bir taraftan eş (жен-а)sözünde “a” eki yalın hali ifade ediyor, koca-nın (муж-а) “a” eki –in halini ifade ediyor. Ayırteten gölge(тень) sözünün –i eki aynı zamanda –in halini ,- e halini ve –den halinin tekil şeklini ifade ediyor. Ne demek istiyoruz; “Petya boitsiya svoey teni. “(Petya kendi gölgesinden korkuyor.) cümlesinde “ten” (gölge) –i hali biçiminde duruyor. “Petya poklonilsya svoey teni” (Petya kendi gölgesine eğilip” cümlesinde ise – e hali biçimindedir, sonuçta biçim

aynıdır. Gerçek şu ki, eğer biz bu cümleye başka bir söz eklersek örnek; “anne” (мама) o söz farklı biçimlerde kalacak ve çekimin betimlenmesinde “ten” (gölge) sözünün biçimleri –in halinde, - e halinde ve – den halinde çakışıyorlar. Varsayalım ki “anne” (мама) sözü altı hali var “ten”(гölge-тенъ) sözünün ise sadece üç hali vardır.

5.3. TÜRK DİLİNDE SAYILARIN ÇEKİMİ

Türkçe sayıların kendine uygun özellikleri vardır. (Sahiptir)

1. Her zaman ismin önünde kullanılır.
2. Bir sayıdan önce gelen ad, tekil olmalıdır.

Örnekler: beş kişi, on öğrenci.

Sayılar, yapısı bakımından ve anlamlarını göre bölünebilir.

1. Sayıların yapı bakımından çeşitleri
 - a. Basit sayılar; iki, dört.
 - b. Türevi sayılar; ikinci, dördüncü.
 - c. Bileşik sayılar; yirmi bir, iki yüz elli.
2. Sayıların anlam bakımından çeşitleri.
 - Temel sayılar
 - Sıra sayılar
 - Üleştirme sayıları
 - Kesir sayıları.
 - Belirsiz sayılar.

Böylece

Asıl sayılar;

Teklik	Onluk	Yüzlük
1 – bir	10 – on	100 - yüz
2 – iki	20 – yirmi	200 - iki yüz
3 – üç	30 – otuz	300 - üç yüz
4 – dört	40 – kırk	400 - dört yüz
5 – beş	50 – elli	500 - beş yüz

6 – altı	60 – altmış	600 - altı yüz
7 - yedi	70 – yetmiş	700 - yedi yüz
8 - sekiz	80 – seksen	800 - sekiz yüz
9 - dokuz	90 - doksan	900 - dokuz yüz

Rakamların geri kalan kısmı konuşmacının temelini değiştirmeden oluşturur ve ayrı olarak yazılır.

Bitişik yazılan sayılar sadece banka ve muhasebe belgelerinde kullanılır.

Örnekler:

123 - Yüz yirmi üç

2512 - İki bin beş yüz on iki

Sayılar isimler gibi çekime sahip olabilir, aynı zamanda unutmayalım ki sayılardan sonra gelen isim tekil şeklinde olmalıdır.

Sıra sayıları; Yapılışı

Temel (ana) olan sayılara -inci, -üncü, -üncü ekleri ekleniyor.

Örnekler; bir-birinci, iki-ikinci, üç-üçüncü.

1. - birinci	20. - yirminci
2. - ikinci	30. - otuzuncu
3. - üçüncü	40. - kırkıncı
4. - dördüncü	50. - ellinci
5. - beşinci	60. - altmışıncı
6. - altıncı	70. - yetmişinci
7. - yedinci	80. - sekseninci
8. - sekizinci	90. - doksanıncı
9. - dokuzuncu	100. - yüzüncü
10. - onuncu	1000. - bininci
1 000 000. –	milyonuncu

Bileşik sayıların sıralı kısmın sonundadır; yüz yirminci, yirminci yüzyıl.

Üleştirme sayıları, yapılışı;

Temel sayıya , -ar, -er ekleniyor.

Örnekler;

bir (adin-один) - birer (po andomu-по одному),

iki (dıva-два) - ikişer (po dıva-по два),

üç (tri-три) - üçer (po tri-по три),

yirmi (dıvatsat-двадцать) - yirmişer (po dıvatsat-по двадцать),

elli (piyatdisyat-пятьдесят) - ellişer (po piyatdisyat-по пятьдесят).

Kesir sayıları, Yapılışı;

İlk önce yer belirtilir paydaya sayı koyulur, sonra payın yeri belirtilir sayı konulur. -er,-ar eki eklenir.

Örnekler.

1/2 - ikide bir,

2/3 - üçte iki,

3/4 - dörtte üç,

1/2 - yarım, buçuk

1/4 - çeyrek, dörtte bir,

5/6 - altıda beş,

9/10 - onda dokuz,

1/100 - yüzde bir.

½ yarım (eğer ayrı duruyorsun ve “yarım” anlamı taşıyor,

Buçuk (sayı olarak ifade edilmesinde). 1/4 çeyrek (dörtte bir), 5/6 altıda beş, 9/10 onda dokuz, 1/1000 yüzde bir.

Belirsiz sayılar:

biraz –(nimnoga- немного)

çok – (mnoga-много)

az – (mala-мало)

kaç – (skolka-сколько)

bu kadar –(stolka- столько)

birkaç – (niskolka-несколько)

fazla – (bolşe-больше)

Örnekler :

az sonra – (çirez minutku-через минутку)

birkaç kişi – (niskolka asob-несколько особ)

birçok çocuk -(niskolka ditei- несколько детей)

Bu şekilde Türkçe ve Rusça hal kategorisinin çeşitli şekillerde yapılandırıldığını tespit ettik. Buna göre farklı değer aralığında olan özel (birbirinden ayrı) haller farklı işlevlere göre dağılır. İfade dili Türk dili ve Rus dili ile karşılaştırıldığında bir takım önemli özelliklere sahiptir.

Hal sistemleri arasındaki ana fark Rus dilinin daha fazla manalara karşılık geldiği gerçeğidir.

Modern İngiliz bilim adamlarına göre iki farklı hal vardır. Bilim adamlarının her biri, hal varlığının farklı versiyonunu sunar. Örneğin yazar M. Deychbeyn modern İngilizcede dört hal tipini olduğuna inanıyordu; yalın hal, -in hali, - i hali, - e hali. Bununla birlikte, hal sorununun böyle bir yorumu yanlış gibi görünüyor, burada hal biçim bilgisinin bir karşılığı vardır. Bu yüzden hal kategorisi tipolojik bir karakteristik morfolojik sistemdir. Diğer hallerden yoksun olduğu için Türkçe edatlardan daha fazlası ve edatların çoğu hallerin işlevini yerine getirir.

Sonuç olarak, Türkçede beş, Rusçada altı halin var olduğu sonucuna varılabilir. Zira diğer haller birincil önemini yitirmiş, ancak edatlar vasıtasıyla ifade edilebilir.

ALTINCI BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMALI DİL BİLGİSİ

Ana dil haricinde farklı bir dil öğrenme arzusu ve merakı, ilginizin olduğu dil ile ana dilimizin dil bilgisel ve gramatik benzerlik ya da farklılıkları öğrenerek ya da araştırarak öğrenme isteği ve arzuyu arttırıp, öğrenimi kolaylaştırır. Fakat burada ki ilk öncelik kendi dilinize iyi hâkim olmaktır.

Türkçe sondan eklemeli diller grubuna girer. Rusça ise eski zamanlardan beri bükümlü bir yapıya sahiptir ve cümlelerde yer alan sözcükler arası iletişim sözcüklerin aldıkları son eklere göre belirlenmektedir. Ancak bu bükümlülük sözcük yapısını, kuruluşunu belirlemesine rağmen yeni bir sözcük oluşturmamaktadır. Rusçada bir sözcük meydana getirebilmek için ön ek (prefiks), son ek (suffiks) ve iç ek (infiks) gerekebilmektedir.

Dili daha güzel kavrayabilmek ve olumsuzlukları en aza indirmek için dilleri kıyaslamak gerekir. Böylelikle arzuladığımız dilin öğrenimi daha kolaylaşır. Ve bu ayrıca kendi dilinizi de daha iyi öğrenme olanağını sağlar. Dilimizin güzelliklerinin, farklılıklarının ve çeşitliliğinin farkına varırız.

Türkçede olup telaffuzda da aynı olan fakat mana olarak farklı olan kelimeler Rusçaya olan ilgiyi ve merakı arttırabilir.

Durak - Дупак (Aptal) Yazık- Язык (Dil)

Ama Türkçe ve Rusça yapı olarak birbirine benzememektedir. Türkçe sondan eklemeli dil ailesi grubundadır. Altay dilleri ailesi grubundadır.

Rusça Hint-Avrupa dil grubunun Slav Dilleri ailesinin Doğu Slav Dilleri alt sınıfına girer.

Türkçede olmayan fakat Rusçada var olan kelimelerin cinslerinin oluşu da Rusçayı Türkçeden farklı kılp hem olumlu hem olumsuz etki yapar.

Дом-Dom-Ev (М.р) Erkek cins

Книга-Kniga-Kitap (Ж.р.) Dişi cins

Море-Mori-Deniz (С.р) Nötr cins

Bu cinsiyet farklı kelimelerin, özellikle ismin hallerinin oluşumunda çok önemli yere sahiptir. İsmi hali kelimenin cinsine göre isme farklı ekler ekler ayrıca kelimeyi niteleyen sıfatların ve miktar belirten sayılarında cinse göre aldığı ekler de tamamen değişime sebep olur.

Rusçada bir tek isimler değil, zamirler, sıfatlar ve sayılar da ismin hallerine göre çekimlenir ve her hal’de farklı ekler alır.

Rusçada, cümlede kelimenin fonksiyonu, cümledeki konumu ile belirlenir. Sıralı cümlede kelimelerin aldığı hal ekleri cümledeki anlamını bütünüyle değiştirir. Kelimeler değişmez, fakat ek alırlar ve mana (anlam) değişir.

* (- i hali) Женшину укусила кошка. (Jenşinu ukusila koşka) Kadını kedi ısırıldı.

* (Yalın hal) Женщина укусила кошку. (Jenşina ukusila koşku) Kadın kediyi ısırıldı.

İsmi hallerinde benzerlik olarak fiillere sorulan sorular aynı olduğundan ismi hali tespit etmek zor olmuyor. Neyi- Kimi- Nerde (Чего- Кого- Где) . – de halinde istisna (farklı) olarak “ Ne- Kim hakkında “ (о ком? О чем?) sorusu sorulur. Her iki dilde ortak olarak –i ve – de (винительный- предложный падеж) hali vardır. Türkçede–den hali vardır fakat Rusçada yoktur. Fakat halleri etkileyen edatların yardımıyla -iz- ot- s- (из- от- с) ekiyle “ den“ anlamı katar.

Я из Самсуна. Samsun**dan**ım. (Samsunluyum)

Я приехал с фабрики. Fabrika**dan** geldim.

“İsmi halleri, dünyada ülkeden ülkeye farklılık gösteren sayılarda vardır. Hint-Avrupa dillerinde bu sayı fazladır. Örneğin Fin- Ugor dillerinde 15, Macarcada 40, Vepsçede 24 hal vardır. Fakat kavramı geçerli şekilde tanımlamak zordur. Bazı uzmanlar göre bu kavramların diğer dillere uygulanamayacağı görüşündeler. Örneğin İngilizce ve Macarca. Türkçe, isim halleri sayısı olarak pek parlak değildir. Türkçede beş (5) hal, Rusçada altı (6) hal vardır. Fakat Rusçada edatlı-edatsız kullanımları çok fazladır ve bu durum çok fazla geniş alan kaplıyor. Yabancılar içinde bu durum hallerin öğrenimini zorlaştırıyor.

“Türkçede *yalın hâl, belirtme hâli, tamlayan hâli, yönelme hâli, bulunma - ayrılma hâli, ayrılma hâli, vasıta hâli, eşitlik hâli, yön gösterme hâli* olarak dokuz hâl eki tespit etmiştir” (Gabain, 1974: 63-65.). Cengiz Alyılmaz ise *“belirten hâli, belirtilen hâli, nesne hâli, bulunma hâli, ayrılma hâli, çıkışlık hâli, yönelme hâli, birliktelik-beraberlik hâli, karşılıklılık hâli, hedef hâli, sebep hâli, vasıta hâli, görelilik hâli, nasıllık hâli, nicelik hâli, karşılaştırma hâli, sınırlandırma hâli, benzetme hâli, seslenme hâli”* olmak üzere Eski Türkçede on dokuz hâl eki tespit etmiştir” (Alyılmaz, 1994: 50-51). F. K. Timurtaş Eski Türkiye Türkçesinde *“genetiv, dativ, akkuzativ, lokativ, ablativ, ekvativ, direktiv, instrumental”* olarak dokuz hâl eki tespit etmiştir. Eski Rusçada yedi (7) hal vardı. “Belirtme, yönelme, yalın, tamlayan, seslenme, vasıta ve yer hali.” Hint-Avrupa dil ailesinde var olan sekiz (8) halden yedi (7) tanesi Rusçaya geçmiştir. “Ayrılma hali” Slavca döneminde tamlayan hali ile birleştiğinden hal eki olmaktan çıkmıştır. Bunu çeşitli edatlarla (ot, iz, u, s, do/ от, из-у-с-до) ve bazı fiil ve sıfatların kıyasından sonra kullanılır. Seslenme hali ise 1600’lü yıllarda yalın hal ile birleşmiştir.

6.1. YALIN HAL

“*Yalın hâl, Rusçanın ve Türkçenin her tarihî döneminde kullanılmıştır. Her iki dilde de sözcüklerin ek almamış hâline karşılık gelmektedir*” (Buran, 2001: 124-127). “*Çağdaş Türk lehçelerinde Rusçadaki edatsız belirtme hâlinin etkisiyle yalın hâl yerine belirtme hâli ekinin kullanıldığı görülmektedir*” (Buran, 2001: 124-127.)

. 50). Bu da daha çok isimlerde meydana gelmektedir.

*Jelayu vam zdarov'ye. Желаю вам здоровье = Sağlığı size diliyorum. (**Size sağlık diliyorum.**)

Rusya, Sovyet Dönemi egemenliğindeki Türk Halklarına kültürel, siyasal ve edebi anlamda etki etmiştir. Örneğin modern Türkçe lehçelerde Rusçadaki yalın hâlin etkisiyle belirtme hâli yerine yalın hâlin kullanıldığı görülmektedir.

Modern Türk lehçelerindeki bu farklılıklar ve kullanımlar Rusçanın etkisiyle oluşmuştur. Fakat Türkçenin kendi tarihî incelendiğinde Rusça kaynaklı olmayan bu tür kullanımlara rastlanmaktadır. Bu tür kullanımlar araştırmacılar tarafından yalın hâl olarak değerlendirilmemektedir. Çünkü Türkçede geçişli fiillerin belirtisiz nesnesini

gösteren ismin belirtme hâli, eksizdir. Ancak bu kullanımlar eksiz olmalarına rağmen yalın hâlde değildir. Efrasiyap Gemalmazbu kullanımlara "*belirtisiz yükleme hâli*",Muharrem Ergin ise "*eksiz akkuzatif*" adını vermektedir. (Buran, 2001: 100)

Modern Türk dillerinde Rusçadaki yalın hâlin etkisiyle tamlayan hâli yerine yalın hâlin kullanıldığı görülmektedir.

Modern Türk dillerinde bu kullanımlar Rusçanın etkisiyle oluşmuştur. Muharrem Ergin, tamlayan hâlini "*ekli genitif*" ve "*eksizgenitif*" olarak ikiye ayırmaktadır. Ekli tamlayan hâli eki *belirtili isim tamlaması*, eksiz tamlayan hâli ise *belirtisiz isim tamlaması* yapmaktadır. Dolayısıyla *yalın hâl* ile *eksiz tamlayan hâli* şekil olarak birbirlerine benzemektedirler.

Yalın hal Türkçede ve Rusçada da isimlerin ek almamış halidir. Kim? Ne? (Кто? Что?) sorularına cevap verir. Her iki dilde de şahıslar ek almaz. Yalın haldedirler. Türkçede kelimelerin cinsleri olmadığı için sıfat çekiminde farklılık göstermez. Rusçada kelimenin cinsine göre uygun sıfat eki alır. Erkek cinsi için; -ı- oi ve ii (ОН-ый, ой, ий) dişi cins için; -aya – yaya (ОНА-ая, яя) nötr cins için de; -oe, ee (ОНО-oe,ee) sıfat ekleri gelir.

Kara deniz.	Черное море (С.р) Nötr cins
Küçük ev.	Маленький дом. (М.р.) Erkek cins
Beyaz kitap.	Белая книга. (Ж.р) Dişi cins

Her iki dilde çoğul eki almaları kelimeleri yalın halden çıkarmaz. Sadece miktar (adet, sayı) belirtir. Sadece Türkçede daima -ler, -lar eki ile olurken Rusçada ı, i (ы-и) ekleri ile olur. Rusçada ayrıca bu kural dışında, kuralsız çoğul yapımda vardır. Fakat ekler kelimeyi yalın halin yapısını bozmaz.

Türkçede kelimenin sonundaki ünlü harf, ince harf ile bitiyorsa – **ler** eki;

Kedi ler	Ayşe ler	Cümle ler
-----------------	-----------------	------------------

Kelimenin sonundaki ünlü harf, kalın harf ile bitiyorsa – **lar** eki alır;

Baba lar ve oğul lar	komşu lar	kapı lar
------------------------------------	------------------	-----------------

Rusçada cinse ve son harfe göre daha çeşitlilik gösterir.

Ünsüz ile biten bir erkek (он) kelimeye –ı (-ы) takısı gelir.

Masa- Masalar

Стол – Столы (Stol- Stoli)

Mağaza- Mağazalar

Магазин- Магазины (Magazin-Magazinı)

Yumuşatma ve -i (ь- и) ile biten bir erkek (он) kelimeye –i (-и) takısı gibi

Tramvay- Tramvaylar

Трамвай – Трамваи (Tramvay- Tramvai)

Öğretmen – Öğretmenler

Учитель – Учители(Uçitel- Uçiteli)

Ayrıca yedi (7) harf kuralı da vardır; g, k, h, j, ç, ş(a) , ş (e) - (г, к, х, ж, ч, ш, щ) ile biten kelimelere daima -i (-и) ile çoğul yapılır.

Kurşun kalem- Kurşun kalemler

Карандаш- Карандаши (Karandaş- Karandaşı)

Bagaj- Bagajlar

Багаж - Багажи (Bagaj-Bagaji)

-a ile biten dişi (она) kelimelerde – a yerine – ı (-ы) gelir.

Okul – Okullar

Школа – Школы (Şkola- Şkolı)

Oda - Odalar

Комната- Комнаты (Komnata- Komnatı)

Yumuşatma ve –ya (ь , -я) ile biten dişi (она) kelimelerde yumuşatma ve –ya (ь , -я) yerine – i (-и) gelir.

Defter- Defterler

Тетрадь- тетради (Titrad- Titradi)

Aile – Aileler

Семья- семьи(Simya- Simi)

-O ile biten nötr (Оно) kelimelerde “- o ” “- a “ harfine dönüşür. Ve ayrıca tekil haldeki telaffuz ile çoğul haldeki telaffuz değişir.

Pencere- Pencereleler

(Akno) Окно - Окна(Okna)

Yüzük – Yüzükler

(Kaltso) Колцо- Колца(Kaltsa)

-e ile nötr (Оно) kelimelerde “- e ” “- ya “ (я) harfine dönüşür. Ve ayrıca tekil haldeki telaffuz ile çoğul haldeki telaffuz değişir.

Deniz – Denizler

(Mori) Море – Моря (Marya)

Tarla- Tarlalar

(Poli) Поле- Поля(Palya)

Rusçada bu kurallar dışında düzensiz bir şekilde yapılan kelimelerde vardır. Bunların bir kuralı ya da düzeni yoktur. Tamamen ezbere dayalı bir öğrenme şekline sahiptir.

Arkadaş – Arkadaşlar

Друг- Друзья (Drug- Druzya)

Sandalye – sandalyeler

Стул- Стулья (Stul-Stulya)

Şehir- Şehirler

Город- Города (Gorad-

Garada)

Yukarıdaki açıklamalar ve örneklerde de görüldüğü gibi Türkçede son harfin ince ya da kalın bitişine göre ya “- ler”, ya da” -lar “ eki gelmiştir. Fakat Rusçada cinslere göre farklı ekler almıştır ve hatta kural dışı ezbere dayalı çoğul yapma durumları da söz konusu olmuştur.

Türkçede bazen edatlar yardımıyla tamlama oluşturulur. Bu durumda “**edatlı tamlama**” oluyor. Fakat bu durum Rusçada başka bir hale (- in hali,- родительный падеж) geçişe sebep oluyor.

*Öğrenci için. Для студента. (Родительный падеж)(Dılya studenta)

* Çocuk geldi. Мальчик пришел. (Malçik prişöl)

* Ödev yapıyorum. Я делаю домашнее задание. (Ya delayu damaşnee zadanie)

* Buradaki en eski yapı Büyük Tiyatrodur. Здесь самое старое здание -это Большой Театр. (Zdes samoe staroe zdanie- eta Balşoe Tiatr)

6.2. SAYILARIN YALIN HALDEKİ DURUMU

Kelimelere çoğul eki de gelse yalın halde olur demiştik. Çoğul eki Türkçede – ler, -lar, Rusçada genel olarak –ı,-i (-ы, -и) eki ile oluyor. Fakat sayılar ile kullanılan isimlerde bu yine değişiklik gösteriyor. Türkçede rakamlar manalarıyla çoğulluk ifade ederken rakamlardan sonra gelen isme ayrıyeten çoğul ekleri olan – ler, - lar eki getirilmez. Getirilmesi durumunda anlatım bozukluğuna sebep olur. Rusçadan farklı olarak tek haneli , çift haneli, çift hane içinde de 1 (bir) farklı , 2,3,4 farklı , 5....20 farklı ekler almazlar.

✓ 1 kalem. X 1 kalemler. V 2 kalem. X 2 kalemler.

✓ 3 kalem. X 3 kalemler V 5 kalem. X 5 kalemler.

Fakat Rusçada adlar rakamlarla kullanılınca değişik hal ekleri alırlar. Ayrıca sayılar kendinden sonra gelen kelimenin cinsine göre de şekil almaktadır. Bu özellikle 1 (bir) rakamında olur.

* Bir masa.

Один стол. (Adin stol)

- * Bir oda. Одна комната. (Adna komnata)
 * Bir bira. Одно пиво. (Odn piva)

Rusçada 1 (bir) ve sonu bir ile biten bütün rakamlar yalın hal **tekilde** bulunur.

- Bir ev. Один дом. (Adin dom)
 Bir araba. Одна машина. (Adna maşina)
 Bir kelime. Одно слово. (Adno slova)
 21 ev. Двадцать **один** дом. (Dıvatsat Adin dom)
 21 araba. Двадцать **одна** машина. (Dıvatsat Adna maşina)
 21 kelime. Двадцать **одно** слово. (Dıvatsat Adno slova)
 1341 dolar. Тысяча триста сорок один доллар. (Tısyacı trista sorak adin dolar)
 1341 lira. Тысяча триста сорок одна лира. (Tısyacı trista sorak adna lira)
 1341 kelime. Тысяча триста сорок одно слово (Tısyacı trista adno slova).

Rakamın yazım şekli değiştirdiği diğer bir sayıda iki (2) rakamıdır. Erkek (он) ve nötr (оно) kelimelerde “dıva” (два), dişi (она) kelimelerde “dive” (две) şeklini alır. Fakat iki (2) rakamı yalın halde değil –in halinde kullanılır. Rakamdan sonra gelen kelime, cinsine göre –in takısı çoğul ekini alır.

- 2 masa. Два стола. (Dıva stola)
 2 kelime. Два слова. (Dıva slova)
 2 gazete. Две газеты. (Dıve gazetı)
 42 masa. Сорок **два** стола. (Sorak Dıva stola)
 42 kelime. Сорок **два** слова. (Sorak Dıva slova)
 42 gazete. Сорок **две** газеты. (Sorak Dıve gazetı)
 142 masa. Сто сорок **два** стола. (Sto Sorak Dıva stola)
 142 kelime. Сто сорок **два** слова. (Sto Sorak Dıva slova)
 142 gazete. Сто сорок **две** газеты. (Sto Sorak Dıve gazetı)

Üç (3)-dört (4) rakamlarından sonra da –in haline göre çekim yapılır.

- 3 öğretmen. Три учителя. (учитель) (Tri uçitelya)
 4 sayfa. Четыре страницы. (страница) (Çetire stranitsa)
 43 öğretmen. Сорок три учителя. (Sorak Tri uçitelya)
 44 sayfa. Сорок четыре страницы. (Sorak Çetire stranitsa)
 143 öğretmen. Сто сорок три учителя. (Sto sorak tri uçitelya)

144 sayfa. Сто сорок четыре страницы. (Sto sorak četire stranitsı)

5-6-7-8-9-0 ve sonu da bu rakamlarla biten sayılardan sonrada –in hali kullanılır.

Ve yine ismin cinsine göre ek alır ya da ek atılır. (Fono-5, s. 764)

5 öğrenci. 5 студент**ов**. (Piyat studentov)

5 kelime. 5 слов. (a)(Piyat slov)

5 gazete. 5 газет. (a)(Piyat gazet)

45 öğrenci. 45 студент**ов**. Piyat studentov

45 kelime. 45 слов. (a)(Sorak Piyat slov)

45 gazete. 45 газет. (a)(Sorak Piyat gazet)

Rusçada da Türkçede de, sayılar peşi sıra birbirini takip edecek şekilde yazılır.

6.3. SAYILARLA, SIFAT VE İSİMLERİN UYUMU

A- Yalın Halde, -İ Halinde, -İN halinde

Sayılar ve sıfatlar fiilin anlamına göre hal eki ve sıfat eki alırlar.

6.3.1. Yalın Hal

İşte bir masa. Вот один стол. (Vot adin stol)

İşte bir kitap. Вот одна книга. (Vot adna kniga)

İşte bir pencere. Вот одно окно. (Vot adno akno)

İşte 2-3-4 yeni masa. Вот два-три- четыре новые столы. (Vot diva-tri-četire novıe stoli)

İşte 2-3-4 yeni kitap. Вот два-три- четыре новые книги. (Vot diva-tri-četire novıe knıgi)

İşte 2-3-4 yeni pencere. Вот два-три- четыре новые окна. (Vot diva-tri-četire novıe akno)

6.3.2. -İN Hali

İki yeni şantiyenin sadece çatısı görünüyor. Видны только крыши двух новых заводов.
(Vidnı tolka kşişı divuh novıh zavodov)

İki yeni yazlığın sadece çatısı görünüyor. Видны только крыши двух новых дач.
(Vidnı tolka kşişı divuh novıh daç)

6.3.3. -İ hali

İki yeni ev görüyorum.	Я вижу два новых дома. (Ya viju dva novih dama)
İki yeni yazlık görüyorum.	Я вижу два новых дачи. (Ya viju dva novih daç)
İki küçük erkek çocuk görüyorum.	Я вижу двух маленьких мальчиков. (Ya viju dvuh malenkih malçikov)
İki küçük kız çocuk görüyorum.	Я вижу двух маленьких девочек. (Ya viju dvuh malenkih devoçek)

6.4. TAMLAYAN HÂLİ EKİ İLE ALAKALI TERCÜMELER

Rusçada ismin hali olan durumlar Türkçede tamlamalar şeklinde olurken bazen de Türkçede ismin hali olan durumlar Rusçada edatlı kullanımla aynı anlamı başka bir halde karşılayabilir. – Den hali edatlı kullanımla Rusçada – in halinde karşılayabilir; iz, s, ot (из-с-от). Buradan Rusçada ismin hallerinde kullanılan edatlarında anlamda ve oluşumda büyük bir yer kapladığı görülüyor. Bu durum Rusçada çok daha fazla görülür. Rusçada en fazla edat kullanılan hallerden biridir – in hali.

Edatların Türkçede kullanımı kategorize edilmez ama Rusçada bu halde yer-yön belirtilip kategorize edilir.

Konum (yer) bildirirken bliz (близ-yanında), vine (вне-dışında), vakrug (вокруг- etrafında), okala (окола-yakınında), naprotif (напротиф-karşısında), protif (протиф-karşısında), mejdu (между- arasında), vıdol (вдоль-boyunca), pasredi (посреди- ortasında), mima (мимо- önünde), vnutri (внутри-içinde), sredi (среди-arasında) , u (у-yakında).

Yön bildirirken do (до -e kadar), dılya (для-için), iz (из-den, -dan) , s (с -den , -dan beri), iz-za (из-за-yüzünden), iz-pod (из-под-altından), ot (от-den, -dan), radi (ради-için), krome (кроме-dışında), bez (без--sız, -siz), nakanune (накануне-arifesinde), vmesti (вместе- yerine) edatlı kullanır.

Çoğul yaparken –in halinde kelimenin son harfine göre -ov, -ev, -ei (-ов, -ев, ей) ekleri getirilir. Türkçede ise son harfin ince ya da kalın ile bitmesine bağlı olarak daima “– ler “ ya da “–lar “eki getirilir.

- Öğrenci – Öğrenciler Student- Stedentov (Студент-студентов)
- İspanyol- İspanyollar İspanets- İspantsev (Испанец – Испанцев)

“Tamlayan hâli veya ilgi durumu, tamlamalarda bir adın bir başka adla ilgili olma durumudur” (Korkmaz, 2007: 129).

Tamlayan hâli, Rusçanın temel hâllerinden birisi olduğu için Eski Slavca'dan günümüz Rusçasına kadar kullanılagelmiştir. “*Rusçada sözcükler ön edatlı ve ön edatsız tamlayan hâli ile kullanılabilmektedir. Edatsız kullanımına 13 - 17.yüzyıllar arasında Eski Rusçada rastlamak mümkündür*” . (Dietrich, 2001: 149-150).

Tamlayan hâli Eski Türkçeden beri işlek olarak kullanılan bir hâl ekidir.

Çağdaş Türk lehçelerinde tamlayan hâli ekinin gereksiz kullanılması ve tamlayan hâli ekinin kullanılmaması, bazı ifadelerde Türkçe ile Rusça fiillerin konumuna ve anlamına bağlı olarak hâl kavramının farklı kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Bu farklılığın Rusçadan çağdaş Türk lehçelerine çevrildiği görülmektedir. Ekli tamlayan hâli eki; belirtili isim tamlaması, eksiz tamlayan hâli ise belirtisiz isim tamlaması yapmaktadır.

6.4.1. "Bez" Edatının Çevrilmesi

“Rusçadaki "bez" (yok, /+sız- siz/) edatı tamlayan hâli ile kullanılır. Rusçada bir nesne ya da kişinin yokluğunu, hareketin nasıl yapıldığını ve saati ifade ederken bu edat kullanılır” (Dietrich, 2004: 56). Bu edatın Türk lehçelerinde de kullanıldığı görülmektedir:

* Eti mikstura mojno kupit' bez retsepta= Bu şurubu reçete yok almak mümkün.
(Bu şurup reçetesiz alınabilir.)

* Bez çetverti piyat = On bes (çeyrek) yok beş (Saat beşe çeyrek var.)

6.4.2. "Do" Edatının Çevrilmesi

“Rusçadaki "do" (-e kadar) edatı tamlayan hâli ile kullanılır ve hareketin uzunluğunu, süresini (zamanını) ve ne zamana kadar yapıldığını ifade eder”(Dietrich, 2004: 53). Bu edatın Türk lehçelerinde de kullanıldığı görülmektedir:

*Do skoroy vstreçi! Görüşene kadar! (**Görüşürüz!**)

*Do zavtra! Yarına kadar! (**Yarın görüşürüz!**)

6.4.3. "İz" Edatının Çevrilmesi

“Rusçadaki "iz" (/den/-dan) edatı tamlayan hâli ile kullanılır. Rusçada hareketin nereden yapıldığını, bilginin ya da bir şeyin kaynağını, nesnenin neden yapıldığını, hareketin nedenini, bütünün parçasını ifade ederken bu edattan faydalanılır” (Dietrich, 2001: 54-55). Bu edatın Türk lehçelerinde de kullanıldığı görülmektedir:

*Çto est' iz mujskoy odejdı? = Erkek giyimlerinden ne var? (**Erkek giyimi olarak ne var?**)

*Ya budu govorit' iz rabotı. = Ben konuşacağım işten. (**Ben işten konuşacağım.**)

6.4.4. "Ot" Edatının Çevrilmesi

“Rusçadaki "ot" (-den, -dan) edatı tamlayan hâli ile kullanılır. Rusçada hareketin başlangıç noktasını, bir yerden bir yere olan mesafeyi, bir şeyin kaynağını ya da nereden geldiğini, bir belgenin tarihini, bir şeye karşı alınan tedbirleri ve hareketin nedenini gösterirken bu edat kullanılır” (Dietrich, 2001: 52-53). Bu edatın Türk lehçelerinde de kullanıldığı görülmektedir:

*Dayte mne çto-nibud' ot galavoy boli. = Baş ağrısından bir şey veriniz bana. (**Bana baş ağrısı için bir şey veriniz.**)

*Mne nujnı lekarstva ot grippa. = Bana grip ağrısından ilaçlar gerek. (**Bana grip hastalığı için ilaç gerekiyor.**)

6.4.5. "Protiv" Edatının Çevrilmesi

“Rusçadaki "protiv" (karşı) edatı tamlayan hâli ile kullanılır. Rusçada bir şeyin

karşısını, zıddını anlatmak için bu edat kullanılır” (Dietrich, 2001: 50). Bu edatın Türk lehçelerinde de kullanıldığı görülmektedir:

*Lekarstvo protiv grippa. = Gripe karşı ilaç. (**Grip ilacı.**)

6.4.6. "S" Edatının Çevrilmesi

“Rusçadaki "s" (-dan) edatı tamlayan hâli ile kullanıldığında hareketin ne zaman başladığını, ne süre içinde tamamlandığını, yönünü ve nereden yapıldığını, nedenini ifade eder” (Dietrich, 2001: 54). Bu edatın Türk lehçelerinde de kullanıldığı görülmektedir:

*Skol'ko s nas? = Bizden ne kadar? (**Biz ne kadar ödemeliyiz?**)

*Rabota naçinayutsya s sed'mi çasov utra. = İş sabah yedi saatten başlıyor. (**İş sabah saat yedide başlıyor.**)

6.4.7. "U" Edatının Çevrilmesi

“Rusçadaki "u" (-DA) edatı tamlayan hâli ile yaygın olarak bir nesnenin sahibini gösterirken kullanılır. Ayrıca bir şeyin ya da bir kimsenin yanında, önünde olan nesneyi, kişiyi ifade ederken de bu edat kullanılır” (Dietrich, 2001: 55). Bu edatın Türk lehçelerinde de kullanıldığı görülmektedir:

*U nas est' neskol'ko problemoi. = Bizde birkaç sorular var. (**Bizim birkaç problemimiz var.**)

*U menya net vremeni. – Bende zaman yok. (**Benim zamanım yok**)

6.5. YÖNELME HÂLİNDE -E HALİ EKİNİN KULLANILMASI

“Yönelme hâli (Rus. Datelnyy padej), yaklaşma, yönelme bakımlarından ismin nitelediği nesneyi fiile bağlayan durumdur”. (Korkmaz, 2007:129.)

Yönelme hâli, Rusçanın temel hâl eklerinden birisi olduğu için Eski Slavca'dan günümüz Rusçasına kadar hep kullanılmıştır. *“Rusçada sözcükler ön edatlı ve ön edatsız yönelme hâli ile kullanılabilir. Klasik Hint - Avrupa dillerinden Eski*

Slavcaya ve Eski Rusçaya geçen bağımsız yönelme hâli, bugünkü Rusçada da kullanılmaktadır". (Dietrich, 2004: 149-150.) .

Rusçada çok yaygın kullanılan öznesiz kalıplardan biri, şahıs zamirlerinin yönelme hâli eki olarak kullanıldığı yapılardır ve insanın duyu organlarına, ruh haline (psikolojisine) etki eden durumlar bu kalıpla anlatılır. Türkçede ise duygu ve ruh haliyle (psikoloji) ile ilgili söylemlerde özne bellidir ve yönelme hâli eki almaz.

Elena Napolnova Demiriz, Türkçede duygularla iç organların bağlantılı olduğunu ve bunların bizzat insanın kontrolü dışında olduğunu belirtmektedir: *canım istiyor, canım acıyor, canım sıkıldı; kalbim kaldırmıyor; yüreğim ötürmüyor; gönül ferahlığı; karnım aç; içim rahat; ödüm koptu vb.* Rusçada ise durumun kaçınılmaz olduğunu, kişinin dış faktörü hissettiğini ancak o faktörün doğasının anlaşılmaz olarak kaldığını söylemektedir: *Mne holodno. ~ Bana soğuk. (Üşüyorum.); Mne straşno. = Bana korku verici. (Korkuyorum.); Mne horoşo. = Bana iyi. (İyiyim.); Mne bol'no. - Bana acı verici. (Canım acıyor); Mne hoçetsya. = Bana isteniyor. (Canım istiyor) vb* (Demiriz, 2009:20). "Rusçada bu durumlarda kişi zamiri ya da onun yerine kullanılan sözcükler yönelme hâli eki almaktadırlar ve subje dış faktörün etki ettiği ama dış faktörün belirtilmediği obje hâline gelmektedir" (Demiriz, 2009: 18-20). Bundan dolayı Rusçanın dilsel dünya görüşünde duygu ve psikoloji ile ilgili söylemlerde kişi zamirlerinin veya onun yerine kullanılan sözcüklerin yönelme hâli eki almasıyla anlatılan durumlar, Türkçe ile uyuşmamaktadır.

"Rusça kişi zamirleri ya da yerine kullanılan sözcüklerdeki edatsız yönelme hâlinin etkisiyle çağdaş Türk lehçelerinde kişi zamirleri ya da yerine kullanılan sözcükler yalın veya tamlayan hâli yerine yönelme hâli ile kullanılmaktadırlar. Dolayısıyla Rusça ile birebir örtüşen çağdaş Türk lehçelerindeki bu yaygın yapılar, Rusçadan yapılan kavram ve gramer çevirisinin bir sonucudur". (Demiriz, 2009: 20).

*Nam nado nemnogo govorit.= Bize biraz konuşmak gerek. (Biz biraz konuşmalıyız.)

*Yemu neponyatno usloviya konkursa. - Yarışmanın kuralları ona bilinmez oldu. (Yarışmanın kurallarını o anlamaz oldu.)

*Tebe 26 let. = Sana yirmi altı yaş. (Sen yirmi altı yaşındasın.)

“Rusçada fiillere bağlı olarak kullanılan edatsız yönelme hâlinin etkisiyle, çağdaş Türk lehçelerinin kök ve gövdelerinde, zamirlerinde, iyelik eki almış sözcüklerinde de belirtme hâli eki yerine yönelme hâli ekinin kullanıldığı görülmektedir”. (Buran, 2001: 124-127)

*Kak nam naučit'sya ruskomu yazıku? : Rus diline nasıl öğrenelim? (Rus dilini nasıl öğrenelim?)

*Pozvonite'li vı nampo telefonu s rabotı? = Çaldırır mısınız bize telefon ile işten? (Bizi işten telefon ile arayabilir misiniz?)

“Rusçada kısa sıfatlarla kullanılan kişi zamirleri edatsız yönelme hâli (datel 'nii padej) almaktadırlar”(Buran, 200:126). “Rusçanın etkisiyle çağdaş Türk lehçelerindeki zamirlerde de ayrılma hâli eki yerine yönelme hâli ekinin kullanıldığı görülmektedir”(Buran, 2001: 124-127).

*Tı mne oçen' priznatelen. = Sen bana çok razısın. (Sen benden çok razısın.)

*Ya yam oçen' blagodaren. = Ben size çok razıyım. (Ben sizden çok memnunum, razıyım.)

*Ya tebe oçen' blagodaren. = Ben sana çok razıyım. (Ben senden çok memnunum, razıyım.)

*Ya yei oçen' priznatelen. = Ben ona çok razıyım. (Ben ondan çok razıyım.)

Rusçadaki edatsız yönelme hâlinin etkisinden dolayı Türkçede yalın hâl yerine yönelme hâli ekinin kullanıldığı görülmektedir.

*Vsem muıçnam ona nnavitsya. = Bütün erkekler ona yarar. (O bütün erkeklerin hoşuna gidiyor.)

*Skol'ko let tvoemu atsu? = Senin baban kaç yıl oluyor? (Senin baban kaç yaşındadır?)

6.6. BULUNMA HÂLİ EKİ İLE İLGİLİ ÇEVİRİLER

“Bulunma hâli (Rus. predlojnyı padej), fiilin gösterdiği oluş ve kılışın yerini ve zamanını bildiren ad durumudur” (Korkmaz, 2007: 49). “Bu durumdaki ek, adı fiile veya başka bir ada bağlarken bulunma, durma, kalma, yer, uzunluk, süre gösterme gibi

görevler yanında kelime gruplarında ve cümle içinde çeşitli ilgiler de kurar."
(Korkmaz, 2007: 50)

Bulunma hâli, Rusçanın eski ana hâl eklerinden biri olduğundan Eski Slavca'da da ve şimdiki Rusçada da kullanılmaktadır. Fakat Rusçada sözcükler yalnızca (*na, ob, v, o, pri, po*) beş (5) ön edat ile bulunma hâlinde kullanılabilmektedirler. Bulunma hâlinin ön edatsız şekli yoktur. Ancak ön edatsız bulunma anlamı diğer hâl eklerinin yardımıyla (vasıtasıyla) olmaktadır. Bulunma hâli Eski Türkçede de daima kullanılan bir hâldir.

*"Rusçadaki edatsız vasıta hâlinin **bulunma anlamı** etkisinden dolayı Türkçede yalın hâl yerine **bulunma hâli** ekinin kullanıldığı görülmektedir"* (Dietrich, 2001: 72-73). Bu kullanım Rusçadaki fiillerin etkisiyle bağlantılı olarak hareketin oluş yönünü anlatırken, zamanı belirtme durumlarında meydana gelmektedir.

*Kuda ona poydet' utrom? = O sabahta nereye gidecek? (O sabah nereye gidecek?)

*Nam nado vesnoj otdihat' u morya. = Bize baharda deniz kenarında dinlenmek gerek. (Biz baharda deniz kenarında dinlenmeliyiz.)

İyelik eki almış Türkçe sözcüklerde Rusçadaki yalın hâlin etkisiyle bulunma hâli yerine yalın hâlin kullanıldığı tespit edilmiştir.

*On rodilsya 1985-oe goda. = O 1985 yılı doğdu. (O 1985 yılında doğdu.)

* Yivo roditeli jivi? = Anne babası hayat mılar? (Onun anne babası hayattalar mı?)

Bulunma hali Rusçada ve Türkçede de birbirine en çok benzeyen hallerden biridir, kullanım amacı ile. Olayın gerçekleştiği yeri bildirir. Olayın gerçekleştiği yeri belirtmek için isimler ek alır. Bazı Türk Bilimcileri bulunma halini zaman hali olarakta nitelendirilir. Onlara göre; bulunma halinin anlamı, kişinin, cismin ve eylemin yerini bildirme halidir. Buraya kadar "Bulunma Hali" her iki dilde de görevleri aynıdır.

Ancak Rusçada bulunma halinin ana görevlerinden biride şahıs ya da bir şey ile alakalı bilgi vermektir. Rusçada mekân bildiren " mestny padej " bulunma halinin alt gruplarından. Fakat bu hal'de bulunma halinin başlığı adı altında kullanılır. Diğer hallerden farkı olarak Rusçada bu halin "edatsız" kullanım hali yoktur ve sadece beş (5) edat kullanılabilmektedir.

Türkçeden farklı olarak; diğer hallerde de olduğu gibi kelimeler ve aldığı ekler adedine ve cinine göre değişmektedir. Türkçede bulunma halinde kelime sonlarına – de, -da eki getirilirken Rusçada – e eki getirilir.

- V komnate oda-**da**
- Na stole masa-**da**

Her iki dilde de bu halin “Nerede?” (gde?), “Ne hakkında?” (a çöym?), “Kim hakkında?” (a kom?) gibi soruları vardır. Fakat bunlardan sadece “ Nerede?” (gde?) sorusu Türkçeye uymaktadır.

Rusçada bu hal çoğul yapılırken cins ayrımı kalkarken düzenli bulunma halinde “ah” (ax) ekini alırken düzensiz çoğullarda “yah”(ях) eki gelir.

- A stranah (о странах) *Ülkeler hakkında
- A knigah (о книгах) * Kitaplar hakkında
- A stulyah (о стульях) * sandalyeler hakkında

Türkçede çoğul ekleri bütün haller için aynıdır, bundan dolayı Rusçadaki gibi sınıflandırılmazlar. Türkçede bütün haller – ler, -lar ekiyle çoğul yapılır, cins ayrımı yapılmaz. Türkçede edatlar hallere göre sınıflandırılmazlar.

“Rusçadaki "v" (/ -Af; / -DA/) edatı iki hâl ekiyle kullanılabilir. Birincisi, "v" (/ -A/) edatı belirtme hâli (enumejibnbü nadeotc — vnitel 'nıy padej) ile kullanıldığında hareketin yönünü, eylemin ne zaman gerçekleştiğini, eylemin süresini belirtmiş olur”(Dietrich, 2001:39-40). Bu edatın Türk lehçelerinde de kullanıldığı görülmektedir:

***V kakom godu** eto proizoşlo? = **Ne yılında** o oldu? (**Ohangi yıl** oldu?)

***Vı** bıli y **İstorıçeskom muzee?** - **Tarih müzesinde** oldunuz mu? (**Tarih müzesine** gittiniz mi?)

***V kakom godu** rodilas' tvoya doç¹? = Senin kızın **hangi yılda** doğmuştu? (Senin kızın **hangi yıl** doğmuştu?)

“ "Na" (/ -DA/) edatı bulunma hâli (predlojnıy padej) ile kullanıldığında yer göstermek, hareketin hangi ulaşım aracıyla yapıldığını göstermek, zaman ve yön

göstermek amacı taşır”(Dietrich, 2001:40-41). Bu edatın Türk lehçelerinde de kullanıldığı görülmektedir:

*Napişite, pojaluysta, **na etom listke.** = **Bu kâğıttayazı**veriniz. (**Bu kâğıdayazı**veriniz.)

*Ya igrayu **na pianino.** = Ben **piyanoda** oynayabiliyorum. (Ben **piyano**çalabiliyorum.)

6.7. SIFATLAR, İŞLEVİ VE ALDIĞI ŞEKİLLER

Sıfatlar bu iki dilde de isimleri nitelerler tüm dünya dillerinde olduğu gibi. Türkçede sıfatlar hallere göre şekil değiştirmez ve çekimlenmezler. Fakat Rusçada sıfatlar kelimenin cinsine, sayısına ve ismin haline göre çok fazla çeşitlilik gösterir.

Türkçede kelime tekilde olsa çoğulda olsa ismi niteleyen sıfatlar adet olarak da şekil olarak da değişmez. Rusçada sıfatlar kelimenin cinsine, âdetine göre şekil değiştirir.

*Kırmızı ev-in çatısı. - Kırşa kras**nova** doma (крыша крас**ново** дома)

*Büyük kitab-ın sayfası. - Stranitsa bal**şoi** kını**gi**. (Страница больш**ой** кни**ги**)

*Benim öğrencilerim-in defteri. - Titrad mai**h** student**ov**. (Тетрадь моих студентов)

* Mavi deniz-ler-in dalgaları. - Valna galub**ih** marey. (Волна голу**бых** мор**ей**)

İsimlerin yerlerini tutan sözcüklere zamir denir. Zamirler durumlara göre gruplara ayrılırlar. Ancak tüm dillerde olduğu gibi zamirlerin işlevi de bu iki dilde aynıdır.

Zamirler Rusçada her hale göre farklılık gösterir. Her hale göre çekimi mevcuttur. Bundan dolayı zamirler ilgi (-in) halinde şahıslara göre değişir. Ve hatta cinslere ve sayısına göre bile değişiklik gösterir.

• Onlar-ın görevi * Herkes-in problemi * Kajdoi sibya (Каждой себя)

Türkçede zamirler çoğul eki almazlar ya da sıfatların tekiliği ya da çoğulluğuna göre değişmezler.

Tekil	Tekil	Çoğul
• Ben	* Mayevo (моего)	* Maih (моих)
• Sen	* Tvayevo (твоего)	* Tvayih (твоих)
• O	* Yivo- Yiyö (его-ее)	* Yivo- Yiyö (его-ее)
• Biz	* Naşevo (нашего)	* Naşih (наших)
• Siz	* Vaşevo (вашею)	* Vaşih (ваших)
• Onlar	* İh (их)	* İh(их)

SONUÇ

Rusça Türkiye lehçelerini edebi ve dilbilgisel anlamda etkilemiştir. Fakat Türkiye Türkçesi dilbisini etkilememiştir. Hatta tamamen farklı bir yapıya sahiptirler. İsmi halleri açısından bakıldığında adet olarak birbirine uymuyor. Türkçede beş (5) Rusçada altı (6) hal vardır. Birbirine benzeyen temel hallerin olduğu gibi hiç benzemeyen hallerde vardır. Rusçada edatlı- edatsız kullanımlı haller çok fazladır. Türkçede var olan bir hal Rusçada edat yardımıyla başka bir halin içinde ortaya çıkmaktadır.

Rusçada var olan kelime cinsleri (erkek, dişi, nötr) hallerin oluşumunda çok fazla etki etmektedir. Kelimeleri cinsine, adedine göre sıfatlarda değişmekte ve bu değişim ismi hallerinde kendini çok fazla göstermektedir. Tamamen şekil değişikliğine neden olmaktadır. Bu durum Türkçede daha sadedir.

Modern Rus dili örneği, isimlerin ve bu kategoriyi oluşturan biçimlerin çekim gramer kategorisi olarak da adlandırılır. Hal vasıtasıyla isim cümlede olan başka sözlerle birleşiyor ve cümleye bir bütün olarak katılır. Hal morfolojik biçim olarak ekleri oluşturuyor.

Hallerin çoğunluğunun adları gibi hal biçiminin belirtmesi, Yunan ve Latin antik Yunan'ın bir kopyasıdır (örneğidir). Πτῶσις (düşme), Lat. Cadere'den casus (düşme). Doğrudan bir durm var (yalın ve bazen i- hali) ve eğik vakalar (dolaylı).

Eskiden antik çağlardan ve Rus dili hal örneklerinin adlandırılması: yalın hal (onomastikē, nominativus), -in hali (genikē, genetivus - родовой), -e hali (dotikē, dativus), -i hali (aitiatikē, accuativus (буквально: винительный), -de hali (instrumentalis - орудный), -den hali (переименован М. Ломоносовым вместо сказительного падежа (М. Смотрицкий)/ М. Ломоносовым. Masal hali yerine yeniden adlandırıldı. Bazı araştırmacılar, Rus dili içinde, bu altı hal dışında, mesleki, niceliksel-ayırıcı, yerel ve ayrılma haller gibi birkaç daha fazla sözcük formunun olduğuna inanıyorlar.

Hind-Avrupa dilleriyle tarihsel bir ilişki yüzünden Rus dilinin hal sistemi diğer ilgili dillerin hal sistemleriyle ortak özelliklere sahiptir ancak geçmişine karşı

spesifikliği (özelliği) de vurgulanmaktadır: hallerin sayısı (6), Her hallerin kullanım alanı (ekler yoluyla iletilir).

Metodolojik planda, ilk ve orta dereceli okullarda hallerin teması ilginçtir çünkü çocuklarda bilginin anlaşılması ve pekiştirilmesi, öğretmenin yetenekli ve kolay bir şekilde materyal sunma yeteneğine bağlıdır. Tabii ki, öğretmen ilkokul öğrencileri ile hallerin farklı anlamlarını düşünmez, fakat çocukların cümledeki kelimeye ve kelimenin nasıl birleştirildiğine - - bağlı olarak adın nasıl değiştiiğini anlamalarına yani öğretmenin görevine yardımcı olur.

Öğrencilerin, hallerin değişimi ile tanışması (çekim biçimi) üçüncü sınıfta görülür.

Bu periyotlarda derslerde edindiği bilgiler, sıfatların ve rakamların çekim sisteminin daha iyi anlaşılmasının temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle, "İsimlerin çekimi" konusuna özel dikkat göstermeniz gerekmektedir. Okul çocukları için en büyük güçlük, başta ilk olmak üzere, çekim tiplerinin tanımı ve aynı zamanda isimlerin genel ve -in ve -i hali arasındaki ayrımıdır. Çocukların sınıfta öğrencilerle oluşturdıkları görsel yardımların anlamalarını sağlamak için çocuklara özel çalışmalarında (alıştırmalarda) yardımcı oluyor.

Bu aşamada dilbilgisi üzerinde yapılan tüm çalışmalar, kelimelerin arasındaki bağlantının kurulması, kelime kombinasyonlarının oluşturulması ve incelenen adların hal biçimleriyle birlikte cümlelerin ve cümlelerin analizi ile yakından ilişkilidir, Özellikle “nerde? nereye? ve nereden?” sorularına cevap veren isimler.

Tüm bu alıştırmalar (egzersizler), hallerle yapılan çalışmanın verimliliğini artırır, çocukların konuşma kültürü ve öğrencilerin aktif düşünme etkinliği, kanıt ve akıl yürütme talep ettikleri için öğrencilerin genel gelişiminde önemlidir.

Orta sınıflardaki materyallerin sunumunun özellik, hal formlarını belirleme yöntemlerinin çoğunlukla ilköğretim kursundaki ortaokul öğrencilerine görmesi nedeniyle işin bağımsız faaliyetlerine dayanarak düzenlenmesinden kaynaklanmaktadır. Alıştırmalar, öğrencilerin yalnızca morfolojik değil, aynı zamanda cümle ve cümle içerisinde adın rolünü belirleyen bir sözdizimsel kategori olarak anlaşılmasını amaçlamaktadır: İsim örneği doğrudan cümledeki rolü ile ilgilidir.

Farklı çekime ve çekimi olunmayan -ия, -ий, -ие, (-iya, -iy, -ie) eklere sahip olan isimlerin özellikleri hakkında olan bilgileri öğrenciler için yeni sayılır. Bu materyalin, zamanının önemli bir kısmı veriliyor.

Çizimler ve tablolar üzerine çizimlerde, ismin sonunu tekil olarak yazma çalışmaları yapılır.

Hal üzerine yapılan çalışmalarda, çoğul şeklinde olan isimlerin form oluşturma normlarına dikkat edildiği görülmektedir. (Bakın: mühendisler, şoförler, kekler vb.)

Farklı çekime ait olan isimlerde yapılan çalışmalarda, tartışma konusunu terim haline getirmek uygundur. (Neden bu isim gruplarında böyle bir isim var?). Ve bu isimleri kullanmaya ilişkin normlara odaklanın. Değiştirilemeyen isimlerin türünü belirleme, değiştirilemezliğini korumak, dolaylı halleri pozisyonlarda kullanmak, diğer kelimeleri doğru bir şekilde koordine etmek, bu isim gruplarını düşünürken esas meseledir.

Geleneksel eğitim biçimleri ile birlikte, son zamanlarda geleneksel olmayan ya da standart dışı ayrıca bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. Bu yenilikler öğrencilerin eğitim hayatına olan ilgisini ve heyecanını, öğrencilerin bakış açılarını genişletmeye, kültürel eğitim düzeylerini yükseltmeye, dil ve iletişim becerilerini geliştirmeye ve öğrenme sürecini yoğunlaştırmaya katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, Rus dilinin hal sistemi okulda okumak ve öğretmek oldukça zordur. Çok sayıda anlam ile nitelendirilen haller, yalnızca teorik olarak değil, aynı zamanda metodik olarak incelenmesi gereken materyal olarak görünür.

KAYNAKÇA

- Alyılmaz, C. (1994). *Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Anisimova, O.V. (1999). *Tekstü po russkomu yazıku*. 6 klass. Ekaterinburg: ARD LTD.
- Apresyan, Yu. D. (1974). *Leksiçeskaya semantika*, Moskva, AN SSSR
- Arisiy, A.T., Dmitrieva G.M. (1963). *Materialı po zanimatelnoi grammatike ruskovo yazıka*. Moskova: Gasudarstvennoe uçebno-pedagogičeskoe izdatelstvo Ministerstva RSFSR
- Belçikov, N.F., Şapiro A.B. (1924). *Grammatika v škole dlya vzroslih: Opit metodiçeskovo postroyeniya kursa: S prilozheniem bibliografiçeskovo obraza metodiçeskikh soçineniy po vosposu prepodavaniya grammatika za 1914- 1923*. Moskva: ANSSSR
- Benvenist, E.K., (1974). *Obşaya lingvistika. K analizu padejnih funktsiy: latinskiy genitiv*. Moskva: Progress
- Bondarko, A.A. (1971). *Grammatiçeskaya kategoriya i kontekst*. Leningrad: Akademiya Nauk SSSR
- Bulgina, T.V. Krılov S. A. (1990). *Skoloneniye.- Lingvistiçeskiy ensiklopediçeskiy slovar*. Moskva: Sovetskaya ensiklopediya.
- Buran, Ahmet, *Çağdaş Türk Lehçeleri*. İstanbul: Akçağ Kitapevi.
- Cafarova, S.A., Şiraliyeva M. A. (1957). *Sravnitel'naya grammatika russkovo i Azerbaycanskovo yazıka*. Baku: AGU
- Cikiya, M.S., (1984). *Struktura sovremennogo turetskogo yazıka*. Tbilisi (Tiflis): ANGSSR
- Demiriz, Elena Napolnova (2009). *Rusça ve Türkçe İki Dil İki Kültür*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Deny, J. (1921). *Grammar de langue Turque* (dilekçe Osmanlı). Éditions E. Leroux, Paris: Imprimerie nationale.
- Deykina, A.D. (2004). *Metodiçeskoye naslediye Mihaila Trofimoviça Baranova (1924-1999)*. Moskva: Akademiya
- Dietrich, Ayşe Pamir (2001). *Rusça Dil Bilgisi*, Ankara: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

- Dmitriyev, N., (1928-1930). *Materialı po osmanskoy dialektologii*. “ Zap. Kollegii vostokovedov. Leningrad: Puškina
- Gabain, A.von., (1974). *Eski Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Getmanenko, N.İ. Abram Borisoviç Şapiro. (2000). *Ruskiy yazık v škole*. Moskva: Akademiya Nauk
- Juraleva, L.İ., (2002). *Kak povisit gramotnost uçaşihya? Russkiy yazık v škole*. Moskva: Akademiya Nauk
- Klobukov, E.V. (1986). *Modern Rusça Edebi Dilinde Hal Formlarının Semantiği (Anlam Bilimi)*. Moskova: Moskova Devlet Üniversitesi.
- Koçergina, V.A. (1991). *Vvedeniye v yazıkovedeniye. Ocnovı fonetiki-fonologii. Grammatika*. Moskva: MGU
- Korkmaz, Zeynep (2007). *Türk Dili Üzerine Araştırma*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınevi.
- Kuriloviç, E. (1992). *Problema klassifikatsii padejei “ Oçerki po lingvistike”*. Moskva: İnostrannoy Literaturı.
- Ladijenskaya, T.A. (1999). *Praktičeskaya metodika russkovo yazıka*. Moskva: Flinta
- Mijerikov, V. A., Ermolenko M. N. (1999). *Vvedeniye v pedagoçiskuyu professiyu: Uçebnoe posobie dlya stu dentov pedagogičeskih uçebnih zavedeniy*. Moskva: Pedagoçieskoye Obşestvo Rossii.
- Muçnik, İ. P. (1971). *Modern Rusça Edebi Dilinde Fiilin ve İsmın Dilbilgisi Kategorileri*. Moskova.
- Razumovskaya, M.M. (1992). *Metodika Orfografii v Şkole*. Moskva: Prosveşeniye.
- Rojdetsvenskiy, N.S. (1935). *Metod sopostavleniya v zanyatiyah po orfograrii // Russkii yazık i literatura v sredney škole*. Moskva: Prosveşenie
- Rossiyskiy obşebrazovatelniy portal: osnovnaya i polnaya srednyaya şkolı, EGE [Elektronniy resurs]// URL: <http://www.ege.edu.ru/ru/>
- Rozental, D.E. (1979). *A Kak luçşe skazat? Dlya vneklassnogo çteniya*. Moskva: Prosveşniya.

- Rozov, N.H. (2003). *Nekotorie problemi primeniya kompyuternih tehnologiy pri obučenii v sredney škole // Vestnik MGPU. Seriya “ İnformatika i informatizatsiya obrazovaniya “ No. 1 (1). Moskva: MGPU.*
- Skoblikova, E.S. (1999). *Eksperimentalnoe izučenie usvoeniya orfografii v deyatelnosti A. N. Gvozdeva// Russkiy yazık v škole. Moskva: Akademiya Nauk*
- Soboleva, S.N. (1999). *Sovremennie didaktičeskie sredstva pri formirovanii gramotnosti u uçaşıyah// Russkiy yazık v škole. Moskva: Akademiya NAUK*
- Stepanov, Yu. S. (1968). *Problema klassifikatsii padejey//Voprosı yazıkoznaniya. Moskva: Possiyskaya Akademiya Nauk İnstitut Yazıkoznaniya.*
- Trostensova, L.A. Aleksey Vasilyeviç Tekuçev (2003). *(K 100-letiyu so dnya pojdeniya)// Russkiy yazık v škole. Moskva: Akademiya Nauk*
- Vinogradov, V.V. (1986). *Russkiy yazık. Moskva: Uçpedgiz*
- Volodina, E.G. (2001). *O roli vzaimoproverki pri sovremenstvovanii orfografičeskih nazıkov // Russkiy yazık v Şkole.- No: 2. Moskva: Akademiya Nauk*
- Ykobson, R. O. (1985). *K obşemu učeniyu o padeje, v ego kn: Izbrannie raboti per. s. angl. Moskva: RGGU*
- Zalizniyak, A. A. (1977). *Grammatičeskiy slovar’ russkogo yazıka Slovoizmenenie. Moskva: Russkiy Yazık*

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Şahin KABLAN
Doğum Yeri ve Tarihi	30/09/1985 tarihinde İstanbul'da doğmuştur.
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	2009 yılında Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalından mezun olmuştur. 2010 yılında Erciyes Üniversite Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rusça Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisansını bitirmiştir.
Bildiği Yabancı Diller	İyi Seviyede İngilizce – İyi seviyede Rusça
Bilimsel Faaliyetler	
İş Deneyimi	
Stajlar	2009 – 2010 Eğitim Öğretim Sezonunda Erciyes Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğretmenlik stajı yapmıştır.
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	2010-2011 yılları arasında özel bir şirkette çalışmıştır. 2011 yılında Ünye Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde öğretmen olarak çalışmaya başlamıştır. Halen Ünye Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde öğretmen olarak görev yapmaktadır.
İletişim	
E- Posta Adresi	sahinkaplan52@hotmail.com
Tarih	2017